

**ULUSLARARASI PARA FONU'NUN
ULUSLARARASI PARA HUKUKUNUN
OLUŐUMUNDAKI ROLÜ**

Mukaddes KORKMAZ SÜRER

Kamu Hukuku Anabilim Dalı

Yüksek Lisans Tezi

**ULUSLARARASI PARA FONU'NUN
ULUSLARARASI PARA HUKUKUNUN
OLUŐUMUNDAKI ROLÜ**

Mukaddes KORKMAZ SÜRER

**YÜKSEK LİSANS TEZİ
Kamu Hukuku Anabilim Dalı
Danışman: Doç. Dr. Ayşe Nur TÜTÜNCÜ**

**Eskişehir
Anadolu Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü
Eylül 2006**

YÜKSEK LİSANS TEZ ÖZÜ**ULUSLARARASI PARA FONU'NUN
ULUSLARARASI PARA HUKUKUNUN
OLUŞUMUNDAKİ ROLÜ****Mukaddes KORKMAZ SÜRER****Kamu Hukuku Anabilim Dalı****Anadolu Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Eylül 2006****Danışman: Doç. Dr. Ayşe Nur TÜTÜNCÜ**

Çalışmamız, Uluslararası Para Fonu'nun, uluslararası para hukukunun oluşumuna katkısı hakkındadır. II. Dünya Savaşı'ndan sonra ortaya çıkan uluslararası para hukukunun anlaşılabilmesi için, para kavramına ve uluslararası para sisteminin gelişimine bakmak gerekmektedir. Uluslararası para sistemi, ulusal paraların birbirine çevrilmesini ve dolayısıyla uluslararası ödemelerin yapılmasını sağlayan kurallar, işlemler, uygulamalar ve kurumlar bütünüdür. Uluslararası para hukuku ise, uluslararası para ilişkilerini düzenleyen uluslararası hukuk kurallarını ifade etmektedir. Bir devletin kendi parasını düzenleme yetkisinin bulunduğu, uluslararası hukukun genel bir ilkesidir. Bu ilkenin istisnası ise, devletin yaptığı uluslararası anlaşmalarla yetkisini sınırlandırmasıdır. Bugün için uluslararası para hukuku, Uluslararası Para Fonu (IMF) çatısı altında düzenlenmiştir. IMF, uluslararası para sisteminde istikrarın sağlanmasını hedefleyen uluslararası bir örgüttür.

ABSTRACT**THE INTERNATIONAL MONETARY FUND
AND IT'S ROLE IN THE FORMATION OF
THE INTERNATIONAL MONETARY LAW****Mukaddes KORKMAZ SÜRER****Department of Public Law****Anadolu University Social Sciences Institute, September 2006****Advisor: Assc. Prof. Ayşe Nur TÛTÛNCÛ**

Our study is about the International Monetary Fund's contribution to the formation of International monetary law. To understand the international monetary law, which has emerged after the Second World War, the concept of money and formation of the international monetary system should be examined. International monetary system is the sum of rules, transactions, practices and institutions, which enables international payments to be done by converting national currencies. International monetary law refers to those rules of international law that govern international monetary relations. It is a generally accepted principle that a state is entitled to regulate its own currency. The exception of this principle is the restrictions by which a state bound itself via international treaties. Today's international monetary law is regulated under the framework of the International Monetary Fund. The IMF is an international organization aiming to ensure the stability in the international monetary system.

JÜRİ VE ENSTİTÜ ONAYI

Mukaddes KORKMAZ SÜRER'in "Uluslararası Para Fonu'nun Uluslararası Para Hukukunun Oluşumundaki Rolü" başlıklı tezi 06 Eylül 2006 tarihinde, aşağıdaki jüri tarafından Lisansüstü Eğitim ve Sınav Yönetmeliğinin ilgili maddeleri uyarınca, Kamu Hukuku Anabilim Dalında yüksek lisans tezi olarak değerlendirilerek kabul edilmiştir.

İmza

Üye (Tez Danışmanı) : **Doç.Dr. Ayşe Nur TÜTÜNCÜ**

Üye : **Doç.Dr.Rana EŞKİNAT**

Üye : **Yard.Doç.Dr.A.Haluk ATALAY**

Prof. Dr. Nurhan AYDIN
Anadolu Üniversitesi
Sosyal Bilimler Enstitüsü Müdürü

KISALTMALAR LİSTESİ

Am. Soc’y Int’l L. Proc.	American Society of International Law Proceedings
b.	Bölüm
B.C. Int’l Comp.L.Rew.	Boston College International and Comparative Law Review
BSFF	The Buffer Stock Financing Facility
B.T.	Bakılma Tarihi
bkz.	Bakınız
CCFF	The Compensatory and Contingency Financing Facility
CCL	The Contingency Credit Line
EAP	The Enlarged Access Policy
EFF	The Extended Fund Facility
ESAF	The Enhanced Structural Adjustment Facility
Fordham Int’l L. J.	Fordham International Law Journal
GAB	General Arrangements to Borrow
Ibid	Aynı
IBRD	International Bank for Reconstruction and Development
IMF	The International Monetary Fund

IMFC	The International Monetary And Financial Committee of the Board of Governors
Int'l L.	The International Lawyer
İnfra	Aşağıda
K.T.	Kabul Tarihi
m.	Madde
NAB	New Arrangements to Borrow
OF	The Oil Facility
Op.cit	Atıf yapılan eser
Parag.	Paragraf
PCIJ	Permanent Court of International Justice
R.G.	Resmi Gazete
PRGF	Poverty Reduction and Growth Facility
S	Sayı
s.	Sayfa
SAF	The Structural Adjustment Facility
SDA	The Special Disbursement Account
SDR	Special Drawing Rights
SFF	The Supplementary Financing Facility
S.K.	Sayı Kanun

SRF	The Supplemental Reserve Facility
ss.	Sayfalar
STF	The Systemic Transformation Facility
Supra	Yukarıda
U. Chi. L. Rev.	University of Chicago Law Review
Vol.	Volume
WTO	World Trade Organization

İÇİNDEKİLER

ÖZ	ii
ABSTRACT	iii
JÜRİ VE ENSTİTÜ ONAYI.....	iv
ÖZGEÇMİŞ.....	v
KISALTMALAR LİSTESİ.....	vi
GİRİŞ.....	1

BİRİNCİ BÖLÜM

ULUSLARARASI PARA HUKUKU

1. PARA KAVRAMI.....	3
1.1. Ekonomik Açıdan Para.....	3
1.2. Hukukî Açıdan Para	6
1.3. Türk Hukukunda Para	9
2. ULUSLARARASI PARA SİSTEMİ.....	10
2.1. Mal Para Sistemi	12
2.2. Çift Metal Sistemi (Bimetalizm)	12
2.3. Altın Standardı.....	13
2.4. İki Dünya Savaşı Arası Dönem.....	14
2.5. Bretton Woods Sistemi.....	15

2.6. Bretton Woods Sisteminin Çöküşü ve Sonrası.....	19
3. ULUSLARARASI PARA HUKUKUNUN GELİŞİMİ, KAYNAKLARI VE İLKELERİ.....	22
3.1. Tanım.....	22
3.2. Uluslararası Para Hukukunun Gelişimi.....	23
3.3. Uluslararası Para Hukukunun Kaynakları	27
3.3.1. Andlaşmalar	28
3.3.2. Örf ve Âdet Hukuku.....	29
3.3.3. Hukukun Genel İlkeleri	30
3.3.4. Esnek Hukuk Kuralları.....	31
3.4. Uluslararası Para Hukukunun İlkeleri	33
3.4.1. Her Devletin Parası Üzerinde Egemen Olması	34
3.4.2. Nominalizm İlkesi.....	35
3.4.3. Bir Devletin Diğer Devletlerin Para Sistemlerini Koruma Yükümlülüğünün Bulunmaması.....	35
3.5. Egemenlik Kavramı ve Uluslararası Para Hukuku.....	37

İKİNCİ BÖLÜM

ULUSLARARASI PARA FONU

1. GENEL OLARAK.....	38
2. ULUSLARARASI PARA FONU'NUN AMAÇLARI.....	39

3. ULUSLARARASI PARA FONU'NA ÜYELİK	40
4. DİĞER ULUSLARARASI ÖRGÜTLERLE İLİŞKİLER.....	43
5. ULUSLARARASI PARA FONU'NUN YAPISI VE YÖNETİMİ.....	45
5.1. Governörler Kurulu.....	46
5.2. Yönetim Kurulu	48
5.3. Başkan	49
5.4. Yardımcı Organlar.....	50
5.4.1. Uluslararası Para ve Finans Komitesi	50
5.4.2. Kalkınma Komitesi.....	51
6. ULUSLARARASI PARA FONU'NDA OY VERME	52
7. FON'UN MALİ KAYNAKLARI.....	54
7.1. Kotalar.....	55
7.2. Borçlanma	57
7.3. Altın Satışı	58
7.4. Kullanım Bedelleri	59
8. FON KAYNAKLARINDAN YARARLANMA.....	59
8.1. Genel Kaynaklar Hesabı.....	60
8.1.1. Kredi Dilimi Politikaları ve Destekleme Düzenlemesi	61
8.1.2. Genişletilmiş Fon Kolaylığı.....	63
8.1.3. Petrol Kolaylığı.....	64
8.1.4. Ek Finansman Kolaylığı.....	64

8.1.5. Genişletilmiş Kullanım Politikası	65
8.1.6. Özel Kolaylıklar: Telafi Edici ve Olağanüstü Finansman Kolaylığı ve Tampon Stok Finansman Kolaylığı	65
8.2. Özel Tahsisler Hesabı.....	66
8.2.1. Yapısal Uyum Kolaylığı	67
8.2.2. Güçlendirilmiş Yapısal Uyum Kolaylığı.....	67
8.2.3. Yoksulluk Azaltıcı ve Büyüme Kolaylığı	68
8.2.4. Sistem Dönüşüm Kolaylığı	68
8.2.5. Ek İhtiyat Kolaylığı	68
8.2.6. Acil Kredi Hattı	69
8.3. Özel Çekme Hakları Hesabı	69
9. ULUSLARARASI PARA FONU – TÜRKİYE İLİŞKİLERİ.....	73
SONUÇ	77
EKLER	82
KAYNAKÇA	98

GİRİŞ

Uluslararası para hukuku, ödemeler dengesi ilişkilerini düzenleyen hukuk dalıdır. Bu hukuk dalının ortaya çıkması, II. Dünya Savaşı'nın hemen ertesine denk gelmektedir ve bu hukuk, esas olarak Uluslararası Para Fonu (The International Monetary Fund – IMF) çatısı altında düzenlenmiştir.

Kurulduğu tarihten bu yana önemini koruyan bir uluslararası örgüt olan Uluslararası Para Fonu, üye sayısı itibarıyla, neredeyse tüm dünyayı etkileyen bir örgüttür. Uluslararası Para Fonu, uyguladığı politikalar ve üyesi olan devletlere sağladığı kolaylıklar nedeniyle, diğer uluslararası örgütler arasında, farklı bir konuma sahiptir. Bunun yanında, bu örgütün uyguladığı politikalar, her kesim tarafından, çeşitli açılardan, sıkça eleştirilmektedir. Ne var ki hiçbir devlet, bu örgütün üyeliğinden ayrılmayı düşünmemektedir.

Ekonomistlerin, IMF hakkında çeşitli çalışmaları bulunmasına rağmen, Türkiye'de hukukçuların, uluslararası para hukuku hakkında yaptığı kapsamlı bir çalışma bulunmamaktadır. Bu durum çalışmalarımızı güçleştirdiği gibi, güncelliğini her zaman koruyan bir konu olmasının da etkisiyle, aynı zamanda zevkli hale getirmiştir.

Çalışmamızda, her ne kadar Türkçe kelimeleri kullanmaya çalışsak da, bazı terimlerin tam karşılığını bulamadığımızdan dolayı, yabancı kökenli kelimeleri kullanmak durumunda kaldığımızı belirtmeliyiz. Ayrıca her ne kadar, "IMF" kısaltması yerine, başka bir ifade kullanılabilecek olsa da, örgüt yaygın olarak bu şekilde bilindiğinden, biz de bu kısaltmayı kullanmayı uygun gördük. Bunun yanında belirtilmesi gereken bir diğer konu da, Uluslararası Para Fonu'nu kuran "*Articles of Agreement*" adındaki belgenin uluslararası hukuk anlamında bir "andlaşma" olması nedeniyle tarafımızdan "*Uluslararası Para Fonu Andlaşması*" veya kısaca "*Andlaşma*" olarak bahsedildiğidir.

Uluslararası para hukuku hakkındaki bu çalışmamıza, para kavramını inceleyerek başlamayı uygun gördük. Bu kapsamda, paranın önemli bir yere sahip olduğu ekonomi ve hukuk bilimlerinde, bu kavramının ne şekilde anlaşıldığını incelenmiştir. Uluslararası para sistemine değinmeden, uluslararası para hukukunun anlaşılamayacağını düşündüğümüzden, çalışmamızda bu konuya da yer verilmiştir. Uluslararası para sistemi başlığı altında, uluslararası para sisteminin tarihçesi ve bugün uygulanan döviz kuru sistemine nasıl geldiği incelenmiştir. Çalışmamızın birinci bölümünde ayrıca, uluslararası para hukukunun oluşumuna değinilmiş, uluslararası para hukukunun tanımı ve kaynaklarından bahsedildikten sonra, çeşitli uluslararası para hukuku ilkelerinin değerlendirilmesinin yapılmasına çalışılmıştır.

Çalışmamızın ikinci bölümünde ise, bugünkü uluslararası para hukukunun merkezi durumunda bulunan Uluslararası Para Fonu, uluslararası bir örgüt olarak incelenmiştir. Bu kapsamda, kuruluşu, amaçları, organları, Fon'a üyelik, oy kullanma, Fon kaynaklarının oluşumu ve kullanılması gibi konular, yeri geldikçe hukukî açıklamalar yapılarak, açıklanmaya çalışılmıştır.

BİRİNCİ BÖLÜM

ULUSLARARASI PARA HUKUKU

1. PARA KAVRAMI

1.1. Ekonomik Açıdan Para

Günümüzün ekonomi hayatında paranın önemi oldukça büyüktür. Para sadece mal değişiminde kullanılan bir araç değil, tüm ekonomik faaliyetleri etkileyen bir unsur haline gelmiştir. Tüm gelirlerin para ile elde edilmesi, tüm borç ve alacakların para birimine göre belirlenmesi, birikimlerin para olarak yapılması, devletin birçok ekonomi politikası amacına ulaşmada parayı bir araç olarak kullanması, paranın ekonominin her kesiminde ne kadar önemli olduğunu ortaya koymaktadır. Hayatımızda bu kadar önemli yer tutan parayı, işlevleri açısından tanımlayacak olursak para, mal ve hizmetler açısından, bir değişim, değer ölçüsü ve biriktirme aracıdır.¹ Bu tanım, paranın işlevleri gözönüne alınarak yapılan bir tanımdır. Paranın bir diğer tanımı ise, bir toplumun değişim ve değer ölçüsü olarak kullanmayı kabul ettiği araç şeklindeki tanımdır.²

Paranın ekonomik tanımında yer alan değer ölçüsü ve değişim aracı olması işlevi, paranın aslî işlevleridir. Paranın değer biriktirme işlevi ise, paranın değişim aracı olma

¹ Sadun Aren, **İstihdam Para ve İktisadi Politika** (Dokuzuncu basım. Ankara: Savaş Yayınları, 1989), s.95; İlker Parasız, **İktisadın A B C'si** (Dördüncü basım. Bursa: Ezgi Kitabevi, 2000), s.174; Erdoğan Alkin, **İktisat** (İstanbul: Filiz Kitabevi, 1992), s.209.

² Sadun Aren, **100 Soruda Para ve Para Politikası** (Dördüncü basım. İstanbul: Gerçek Yayınevi, 1991), s.7.

işlevinden doğan tali bir sonuçtur. Para değişim aracı olduğu için, sürekli olarak bir değer taşımaktadır, dolayısıyla para biriktirildiğinde değer biriktirilmiş olmaktadır.³

Uzunluk biriminin metre, ağırlık biriminin kilogram olması gibi; mal ve hizmetlerin değeri ölçülürken kullanılan birim, paradır. Paranın, belki de en önemli işlevi, bu değer ölçüsü olma özelliğidir. Çünkü bir malın veya hizmetin değeri belirlendikten sonra, diğer mallarla veya hizmetlerle trampa edilmesi de nispeten kolaylaşacaktır.

Para, esas itibarıyla trampa'nın güçlüklerini ortadan kaldırmaya yaramaktadır. Para ortaya çıkmadan önce kişiler ihtiyaç duydukları malları, diğer kişilerin mallarıyla değiş tokuş ederek edinebilmiştir. Ancak, trampa işleminin birçok külfeti bulunmaktadır. Öncelikle bir mala ihtiyaç duyan bir kişinin, aynı ihtiyacı ters yönde duyan bir kişiyi bulması gerekmektedir. Aynı zamanda trampa edilecek malların değerlerinin eşit olması da zorunludur. Bu zorlukları aşmanın tek çaresi, önce malı herkes tarafından talep edilen bir mal ile, daha sonra da bu herkes tarafından talep edilen malı asıl ihtiyaç duyulan mal ile değiş tokuş etmektir. Bu herkes tarafından talep edilen mal, çağdaş paranın da başlangıcı olmuştur.⁴

Para, kişilerin gelirlerini harcarken zaman ve yer bakımından özgürlük sağladığı ve soyut tasarruf yapmayı mümkün kıldığı için en önemli icatlardan biri olmuştur. Trampada malın karşılığı mal olarak alındığı için, bu değiş tokuş aynı yerde ve aynı zamanda olmak zorundadır. Ancak para sayesinde, önce mal-para sonrada para-mal şeklindeki değiş tokuş, istenilen yerde ve zamanda yapılabilir olmuştur. Diğer taraftan para soyut tasarrufu da mümkün kılmıştır. Somut tasarruf, bir malın depolanması veya bir yatırım malı alınması şeklinde olurken; bunları depolamanın çeşitli külfetleri bulunması ve tasarruf miktarı az olduğunda yatırım malının alınmasının mümkün olmaması nedeniyle güçtür. Para sayesinde ise, kişiler soyut bir biçimde tasarruf yapabilme imkânına erişmişlerdir.⁵ Ayrıca tasarruflar para biriktirme şeklinde yapılıncı kredi alıp verme yoluyla, bu tasarrufun başkası tarafından kullanılması ve dolayısıyla

³ Aren, 1989, **Op.cit.**, s.95.

⁴ Alkin, **Op.cit.**, s.209.

⁵ Aren, 1989, **Op.cit.**, s.98-9.

yatırımların kolaylaşması da söz konusu olabilmıştır.⁶ Paranın bir diğer faydası da, para sayesinde insanların, günümüz ekonomilerinin en önemli özelliği olan, çeşitli üretim alanlarında uzmanlaşma olanağını elde etmiş olmalarıdır. Modern toplumlarda işbölümünün bu denli yüksek seviyeye ulaşmasındaki en önemli rol paranıdır.⁷

Tarih öncesi çağlarda değer verilen bir kaya parçası veya tuz, çay gibi tüketim malları, para görevini yapabilirken; daha sonraları bulunması veya işlenmesi zor olan altın ve gümüş gibi madenler para olarak kullanılmıştır. Bu metal paraların özelliği, diğer mallara nispeten kolay taşınabilmesi, dayanıklı olması, küçük parçalara bölünebilmesi ve kendi değerlerinin nispeten istikrarlı olmasıdır. Ancak bu metal paralar büyük meblağlarda olduğunda taşınmasında güçlükler yaşanmış, ayrıca çalınma veya kaybolma korkuları oluşmuştur. Bu nedenlerle, ortaçağdan itibaren bazı sarraflar kendilerine emanet edilen altın veya gümüş karşılığı sertifika vermeye başlamıştır. Bu sertifikalar ne zaman ibraz edilse, karşılığı olan paralar sarraflar tarafından ödenmiştir. İnsanlar bu sertifikaların karşılığı olduğuna inandıklarından, bu sertifikalar para gibi tedavül etmeye başlamıştır. İşte bu sertifikalar, modern kâğıt paranın başlangıcı olmuştur. Zamanımızda ise, devletin veya devletin verdiği imtiyaz altında çalışan kurumların çıkardığı ve yüzde yüz altın karşılığı olmayan, banknot adı verilen paralar kullanılmaktadır. Kullanılan tüm bu paraların ortak özelliği ise, manevî inandırıcılığa sahip olması ve üretiminin zor olmasıdır. Ancak manevî inandırıcılık özelliği zamanla, devletin para basma yetkisini tekeline almasıyla sağlanan hukukî inandırıcılığa doğru kaymıştır. Devlet bu inandırıcılığı önceleri parasını altın gibi değerli bir madene bağlayarak sağlarken, artık paranın itibarî değerinden başka bir değeri bulunmamaktadır. Paranın itibarî değeri ise, parayı basan devletin itibarından kaynaklanmaktadır.⁸

⁶ Cem Baygın, **Yabancı Para Üzerinden Borçlanmalar ve Hukuki Sonuçları** (İstanbul: Kazancı Hukuk Yayınları,1997), s.6.

⁷ Nahit Töre, **Uluslararası Para Sistemi ve Azgelişmiş Ülkeler** (Ankara: Sevinç Matbaası, 1972), s.5; Erden Öney, **Uluslararası Para Sistemi** (Ankara: Sevinç Matbaası, 1980), s.1.

⁸ Mahfi Eğilmez ve Erkan Kumcu, **Ekonomi Politikası Teori ve Türkiye Uygulaması** (Dördüncü basım. İstanbul: Om Yayınevi, 2003), s.173; Alkin, **Op.cit.**, s.209-10; Aren, 1991, **Op.cit.**, s.21.

1.2. Hukukî Açından Para

Paranın önemi ve özellikleri hakkında ekonomistlerin pek çok eseri bulunmasına rağmen, hukuk alanında bu konuya yeterince önem verilmemiştir. Pek çok hukukî eserde paradan bahsedilse de, paranın hukukî özellikleri yeterince incelenmemiştir. Ancak para, hukukun oluşturduğu bir varlıktır.⁹ Para sadece ekonomik hayatın esaslı bir kavramı olmakla kalmayıp, hukukun her alanını da ilgilendirmektedir. Borç, zarar, ifa, sermaye, faiz, vergi gibi hukukçuların sürekli meşgul oldukları kavramlar esas itibarıyla parayla ilgilidir. Para kavramı çok sık kullanılan ve önemli bir kavram olmakla birlikte, hukukî tanımını yapmak kolay değildir.¹⁰

Paranın geniş ve dar olarak iki anlamı bulunmaktadır. Geniş anlamda paradan bahsedilince, değişim işlevini gören her türlü şey para kabul edilmektedir.¹¹ Buna göre altın, döviz, kıymetli evrak gibi değerli şeyler paranın işlevlerini görebilir. Ancak bizim incelediğimiz ve tanımının yapılması gereken asıl para çeşidi, dar anlamda paradır.

Hukukçular, parayı ekonomistlerden farklı biçimde tanımlamaktadırlar. Bu farklılığın nedeni, hukukçu ve ekonomistlerin paranın, para olma gücünü nereden aldığı sorusuna farklı yanıtlar vermelerinden kaynaklanmaktadır. Ekonomistlere göre, mal ve hizmetler açısından değişim, değer ölçüsü ve biriktirme aracı işlevlerini gören her şey para olabilirken, hukukçular bunun yanında, devlet veya devlet tarafından yetkili kılınmış bir organ tarafından tedavüle sokulmayı da bir şart olarak aramaktadırlar.¹²

Doktrinde hukukçuların yaptığı çeşitli para tanımlarına bakılacak olunursa:

Tekinay/Akman/Burcuoğlu/Altop'a göre:

⁹ Hıfzı Timur, "Paranın Hukukî Mahiyeti", **Ordinaryüs Profesör İbrahim Fazıl Pelin'in Hatırasına Armağan** (İstanbul: İsmail Akgün Matbaası, 1948), s.309.

¹⁰ F.A. Mann, **The Legal Aspect of Money** (Beşinci basım. New York: Oxford University Press, 1992), s.3.

¹¹ Baygın, **Op.cit.**, s.7-8.

¹² Turgut Turhan, **Milletlerarası Sözleşmelerde Yabancı Para Kayıtları** (Ankara: Banka ve Ticaret Hukuku Araştırma Enstitüsü, 1997), s.12.

Para bir memlekette, iktisadî kıymetlerin genel olarak mübadelesine ve ölçülmesine yarayan ve herkesçe ödeme vasıtası olarak kabul edilen bir şeydir.¹³

Reisoğlu ise, paranın *bir değişirme ve ödeme aracı* olduğunu belirtmektedir.¹⁴

Bu yazarların yaptıkları para tanımları, ekonomistlerin yaptıkları tanımlara benzemektedir. Paranın devlet tarafından basılmasını şart koşan birkaç tanıma bakılacak olursa:

Eren'e göre:

Modern toplum ve ekonomilerde para, bir değer ölçüsü tedavül eden bir değişim ve nihayet yasal, zorunlu bir ödeme aracıdır.¹⁵

Tunçomağ'a göre para:

...her türlü ödemelerde kullanılması devlet tarafından mecburî tutulmuş bir değişim aracıdır. Paranın bu özelliğine "mecburî tedavül" adı verilir.¹⁶

İnan'a göre ise:

...para ile her türlü ödemelerde devlet tarafından mecburî tutulmuş bir mübadele vasıtası ifade edilir.¹⁷

Doktrindeki en kapsamlı tanımlardan birini Turhan yapmıştır. Buna göre para:

Devletin veya devletin yetkili kıldığı organlar tarafından belli bir hesap birimine dayanılarak basılmak suretiyle tedavüle çıkartılan ve tedavülde bulunduğu devlet ülkesinde zorunlu bir değer ölçüsü ve nominal değeri üzerinden zorunlu bir ödeme aracı olarak kabul edilen menkul eşyadır.¹⁸

¹³ Selahattin Sulhi Tekinay, Sermet Akman, Haluk Burcuoğlu ve Atilla Altop, **Tekinay Borçlar Hukuku Genel Hükümler** (Yedinci basım. İstanbul: Filiz Kitabevi, 1993), s.772.

¹⁴ Safa Reisoğlu, **Borçlar Hukuku Genel Hükümler** (Onsekizinci basım. İstanbul: Beta Yayınevi, 2006), s.259.

¹⁵ Fikret Eren, **Borçlar Hukuku Genel Hükümler** (Sekizinci basım. İstanbul: Beta Yayınevi, 2003), s.931.

¹⁶ Kenan Tunçomağ, **Türk Borçlar Hukuku Genel Hükümler 1. Cilt** (Altıncı basım. İstanbul: Sermet Matbaası, 1976), s.82.

¹⁷ Ali Naim İnan, **Borçlar Hukuku Genel Hükümler (Ders Notları) 2. Cilt** (Ankara: Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Yayınları, 1973), s.563.

¹⁸ Turhan, **Op.cit.**, s.14.

Feyzioğlu'na göre ise:

Para bir memlekette iktisadî kıymetlerin genel olarak değiştirilmesinde ve ölçülmesinde kullanılan ve bir ödeme aracı olarak herkesçe kabulü zorunlu olan, kıymetini devletin haiz olduğu itibardan alan ve ancak devlet tarafından belirli miktar ve şekillerde piyasaya sürülebilen taşınabilir şeylerdir.¹⁹

Baygın'a göre ise para:

...devlet veya devlet tarafından yetkilendirilmiş bir organ eliyle tedavüle çıkarılan, alışveriş hayatında kabulü zorunlu, genel mübadele aracı olarak kullanılan ve belirli nitelikteki kâğıt ve madenlerden oluşturulmuş bulunan somut semboller anlamına gelir... para sembol anlamında yani, nesnel manadaki parada yerleşik bulunan, para birimi ile ifade edilmiş olan ve her türlü mal ve hizmet edimleri için değer ölçüsü teşkil eden soyut malî güç anlamını da taşır... bir şey, bu iki anlamı birden bünyesinde bulundurduğu takdirdedir ki, hukukî manada para olarak nitelendirilebilir.²⁰

Bu tanımlara bakıldığında hukukçuların çoğunluğunun, ekonomistlerin para tanımını esas olarak kabul ettikleri, fakat bunun yanında devlet tarafından tedavüle sokulmayı da bir şart olarak aradıkları görölmektedir. Buna göre paranın diğer nesnelere farkı, devlet tarafından basılması ve üzerinde belli birtakım işaretleri taşımasıdır. Devletin bu yetkisini kullanmasıyla, kâğıt veya madenler para olma özelliği ve gücü kazanmaktadır.²¹

Ekonomistler tarafından savunulan “toplumcu görüşe” göre paraya para olma gücünü kazandıran, devletin bunu zorlaması değil; toplumun, bunun zorunlu ödeme aracı olduğuna dair inancıdır.²² Buna göre, para olma gücüne sahip nesnelere, değişim ve değer ölçüsü ve biriktirme aracı olma özelliklerinin yanında toplumun zorunlu ödeme aracı olduğu yönündeki inancına da sahip oldukları için para olarak adlandırılmaktadırlar. Alman hukukçu Knapp'ın kurduğu “devletçi görüş” ise, toplumcu görüşü eleştirmiş ve devletin para konusunda uluslararası hukuktan gelen yetkilerinin

¹⁹ Feyzi Necmeddin Feyzioğlu, **Borçlar Hukuku Genel Hükümler Cilt II** (İkinci basım. İstanbul: Fakülteler Matbaası, 1977), s.38.

²⁰ Baygın, **Op.cit.**, s.9.

²¹ Timur, **Op.cit.**, s.313.

²² Aren, 1991, **Op.cit.**, s.8; M. İlker Parasız, **Modern Para Teorisi**, (Bursa: Ezgi Kitabevi, 1998), s.4; Z. Ernur Demir Abaan, “**Para: Para Hukuku ve Kaynakları**”, Türkiye Cumhuriyet Merkez Bankası Araştırma Genel Müdürlüğü Çalışma Tebliği, 2004, <<http://www.tcmb.gov.tr/research/discus/WP0405TUR.pdf>> B.T: 30.1.2006. s.4-5.

bulduğunu ve her devletin parasının özelliklerini kendisinin belirlediğini ileri sürmüştür. Bu görüşe göre, uluslararası hukuktan kaynaklanan bu yetki tek ve bölünmezdir ve devletin egemenlik hakkıyla iç içe geçmiş durumdadır. Devlet, bu yetkisine dayanarak hangi nesnelerin para olarak kullanılacağını, paranın basılış şeklini, katlarının ve kısırlarının neler olacağını vs. kendisi belirler. Parasının değerini korumak için gerektiğinde devalüasyon (değer düşürme) ve revalüasyon (değer artırma) yapmak da devletin yetkisindedir. Paraya zorunlu ödeme aracı olma gücünü devlet verdiği göre, paranın bu gücüne son verecek olan da gene devlettir. Toplumda paraya verilen değer ne olursa olsun, devlet parayı tedavülden kaldırmadığı sürece para, para olma gücünü muhafaza eder.²³

1.3. Türk Hukukunda Para

Türk mevzuatında para hukukunun kurallarını ortaya koyan tek bir düzenleme yoktur. Türk hukuku açısından paranın mahiyetini belirleyebilmek için çeşitli düzeydeki normları incelemek gerekmektedir. 1982 Anayasası'na bakıldığında 87'nci maddede bu konuyla ilgili bir düzenleme bulunmaktadır. Buna göre "Türkiye Büyük Millet Meclisi'nin görev ve yetkileri... para basılmasına ve savaş ilânına karar vermek..." olarak belirtilmiştir. Buna göre Türkiye Cumhuriyeti'nde para basılmasına karar verecek organ, yasama organıdır. Bu maddenin ilginç yönü ise, para basılmasına karar vermenin savaş ilânıyla aynı öneme sahip olmasıdır.

Türk para hukuku açısından önemli bir kaynak ise 1567 sayılı *Türk Parası Kıymetini Koruma Hakkında Kanun*'a²⁴ dayanılarak çıkartılan *Türk Parası Kıymetini Koruma Hakkında 32 Sayılı Karar*'dır.²⁵ Bu kararda Türk mevzuatında bulunan tek para tanımı yer almaktadır. Bu kararın 2. maddesinin (e) fıkrasına göre Türk parası "*Türkiye Cumhuriyeti Kanunlarına göre Türkiye'de tedavülde bulunan ve tedavülden kaldırılmış olsa bile değiştirme süresi dolmamış olan paraları*" ifade etmektedir.

²³ Turhan, **Op.cit.**, s.13-5.

²⁴ Türk Parası Kıymetini Koruma Hakkında Kanun (1567 Sayılı Kanun (S.K.)), Resmi Gazete(R.G.) 1433; 25.2.1930.

²⁵ Türk Parası Kıymetini Koruma Hakkında 32 Sayılı Karar (Karar Sayısı: 89/14391), R.G. 20249; 11.8.1989.

28.01.2004 tarih ve 5083 sayılı “*Türkiye Cumhuriyeti Devletinin Para Birimi Hakkında Kanun*”a göre ise, Türkiye Cumhuriyeti’nin hesap birimi “Yeni Türk Lirası” ve küsuru da “Yeni Kuruş”tur.²⁶

Para hukuku açısından oldukça önemli olan diğer bir şekli kaynak da, Merkez Bankası Kanunu’dur. 1211 Sayılı *Türkiye Cumhuriyet Merkez Bankası Kanunu*’nun²⁷ 1. maddesine göre Türkiye’de “banknot ihracı imtiyazına münhasıran sahip” olan kurum Merkez Bankası’dır. Ancak bu maddede banknot basmaktan değil, banknot ihracından yani paranın tedavülünden bahsedilmektedir. Ne var ki tedavülün öncelikli koşulu paranın basılmasıdır. 36. maddeye göre de, Banka’nın ihraç ettiği bu banknotların ülkede tedavülü mecburîdir.

Madenî paraları basmak yetkisi ise, *Madenî Ufaklık ve Hatıra Para Bastırılması Hakkında Kanun*’a²⁸ göre Başbakanlık Hazine ve Dış Ticaret Müsteşarlığı’na aittir.

2. ULUSLARARASI PARA SİSTEMİ

Her dönemde, uluslararası ödemelerin yapılabilmesi için ulusal paraların birbirine çevrilmesi veya birbiriyle değiştirilmesi gerekmiştir. Ancak, günümüze kadar uluslararası ödemelerin yapılabileceği uluslararası bir para birimi oluşturulamamıştır. Bunun nedeni her devletin kendi para birimine sahip olması ve bunu egemenliklerinin bir parçası olarak görmeleridir. Bir devletin para sisteminden bahsedildiğinde, parayla ilgili konularda yapılan bütün düzenlemeler akla gelmektedir.²⁹ Uluslararası para sistemi ise, ulusal paraların birbirine çevrilmesini ve dolayısıyla uluslararası ödemelerin yapılmasını sağlayan kurallar, işlemler, uygulamalar ve kurumlar bütünüdür.³⁰

²⁶ Türkiye Cumhuriyeti Devletinin Para Birimi Hakkında Kanun (5083 S.K.), R.G. 25363; 31.01.2004.

²⁷ Türkiye Cumhuriyet Merkez Bankası Kanunu (1211 S.K.), R.G. 13409; 26.01.1970.

²⁸ Madenî Ufaklık ve Hatıra Para Bastırılması Hakkında Kanun (1264 S.K.), R.G. 13512; 06.06.1970.

²⁹ Töre, 1972, **Op.cit.**, s.6.

³⁰ Robert Solomon, **The International Monetary System 1945-1981** (An Updated and Expanded Edition of The International Monetary System 1945-1976. New York: Harper&Row Publishers, 1982), s.5; Nahit Töre, **Bankacılar İçin Dış Ticaret ve Kambiyo Bilgisi** (Sekizinci basım. Ankara: Banka ve Ticaret Hukuku Araştırma Enstitüsü, 1995), s.20-1; İlker Parasız ve Kemal Yıldırım, **Uluslararası Finansman Teori ve Uygulama Dışa Açık Makro Ekonomiye Giriş** (Bursa: Ezgi Kitabevi Yayınları, 1994), s.91.

Uluslararası ekonomik ilişkilerin düzenli biçimde yürümesi ve gelişmesi, her şeyden önce uluslararası para sisteminin düzgün olarak çalışmasına bağlıdır.

Uluslararası para sisteminin önemi, devletlerin birbirlerine olan bağımlılıklarından kaynaklanmaktadır. Uluslararası ticaret, bütün devletlerde hızla gelişmekte, uluslararası turizm hiçbir dönemde olmadığı kadar büyümektedir. Paralar bir devletten diğerine, çok çeşitli yollardan aktarılmaktadır. Bu durumda, bir bankanın iflası, faizlerde meydana gelen yükselmeler, enflasyon, yeni bir madenin keşfedilmesi veya yeni bir ürünün icadı gibi sayısız olaylar, diğer devletlerin ekonomilerini de etkileyebilmektedir. Dolayısıyla uluslararası para sisteminin önemi gün geçtikçe artmaktadır.³¹

Ulusal para sistemlerinin belli kuralları ve bu kuralları uygulayan, bir politika çizen karar organları bulunmaktadır. Ayrıca ulusal para sistemleri, tutarlı bir bütünü oluşturur. Ancak uluslararası para sistemi, birbirinden bağımsız parçaları birleştiren gevşek ilişkilerden oluşmaktadır. Uluslararası para sisteminin gevşek ilişkilerden oluşmasının nedeni ise, devletlerin para işlerini ulusal egemenliklerinin bir parçası olarak görmeleri ve bu konuda fedakârlık yapmak istememeleridir. Ancak bu konuda karşılaşılan sorunlar, çoğu kez devletleri işbirliğine zorlar ve egemenlikten bir miktar fedakârlık etmeyi gerektirir. Uluslararası para sisteminin kapsamını da bu işbirliğinin ve yapılan fedakârlıkların ölçüsü belirler. Parasal alanda uluslararası işbirliği, devletler arasındaki ödeme yöntem ve araçlarının saptanması, para standartlarının seçimi ve döviz kurlarının belirlenmesi, dış ödemelerinde geçici güçlüklerle karşılaşan devletlere kredi açılması, ulusal para politikaları arasında uyum sağlanması vb. şekillerde olabilir.³²

Uluslararası para sisteminin özelliklerine genel olarak değinildikten sonra, aşağıda uluslararası para sisteminin bugüne kadar geçtiği aşamalar açıklanmaya çalışılacaktır.

³¹ Solomon, **Op.cit.**, s.7.

³² Töre, 1995, **Op.cit.**, s.21.

2.1. Mal Para Sistemi

Bu sistem trampanın uygulandığı dönemlerde söz konusu olan bir sistemdir. Buna göre alışverişlerde malın karşılığı mal olarak ödenirken, trampanın zorluklarından kurtulmak için, herkes tarafından talep edilen mallar, para olarak kullanılmıştır. İşte bu mallara, mal-para denilmektedir. Mal-para olarak kullanılan nesnelere zamanla azalmış ve kıymetli madenler para olarak kullanılmaya başlanmıştır.³³

2.2. Çift Metal Sistemi (Bimetalizm)

Metaller de bir çeşit mal olduklarından, bu sistem esas itibarıyla mal-para sisteminin bir uzantısıdır. Bu sistemde, altın ve gümüş arasında sabit bir değer oranı tespit edilir ve her iki metal paranın tüm ödemelerde sınırsız kullanılması söz konusudur.³⁴ Para basımında iki metal kullanılmasının avantajı ise, hem toplam para miktarının gerekli seviyeye ulaşmasını, hem de ister büyük ister küçük ölçekteki ödemelerin yapılmasını kolaylaştırmasıdır.³⁵

Eski tarihlerden beri altın, gümüş, bakır gibi madenlerden para basılmaktadır. Ortaçağda ve modern çağda gümüş, para basmakta en çok tercih edilen maden olmuştur. XIX. yüzyıldan itibaren ise, hem gümüş hem de altından para basmak, birçok devlette yaygınlaşmıştır. Bu dönemde İngiltere altın standardını uygulamaktayken, Avusturya-Macaristan İmparatorluğu, Rusya gibi bazı devletler ise, gümüş standardına bağlı idiler. ABD ve Fransa ise, dönemin güçlü ekonomileri olarak, bağlı oldukları çift metal sisteminin istikrarını sağlamışlar ve altın veya gümüş standardını uygulayan devletler arasında da köprü vazifesi görmüşlerdir.³⁶

³³ Ömer Eroğlu, **Para Teorisi ve Politikası Ders Notları** (Isparta: Süleyman Demirel Üniversitesi Yayını, 2004), s.11.

³⁴ Gül Günver Turan, **Uluslararası Para Sistemi Dünü ve Bugünü** (Ankara: Türkiye İş Bankası Yayınları, 1980), s.4.

³⁵ Eroğlu, **Op.cit.**, s.12.

³⁶ Ünal Çağlar, **Döviz Kurları Uluslararası Para Sistemi ve Ekonomik İstikrar** (İstanbul: Alfa Yayınları, 2003), s.15-6.

Bu sistemde altın ve gümüş paralar eşit konumdadır, yani her türlü ödeme bu iki parayla da yapılabilir. Ancak, zamanla gümüş üretiminin artmasıyla sistemde sorunlar yaşanmaya başlamıştır. Gümüş sürekli değer kaybederken, altının değeri artmıştır. Bunun sonucunda insanlar altın parayı tasarruf amacıyla saklarken, ödemelerinde gümüş kullanmaya başlamıştır. Dolayısıyla altın tedavülden kalkmış ve paranın işlevlerini yerine getirmemeye başlamıştır. Bunun üzerine Avrupa ve Amerika’da çift metal sistemi terkedilmiş ve altın para sistemine geçilmiştir.³⁷

Paraların değerli madenlerden basıldığı bu dönemde, bir devletin parasının eritilip diğer devletlere gönderilmesi mümkün olduğu için, devletlerin ulusal paralarının birbirine çevrilmesi sorun oluşturmamıştır. Kâğıt paranın henüz ortaya çıkmadığı bu dönem, sabit kurların olduğu bir dönem değil, birleştirilmiş bir para sistemi olarak değerlendirilmektedir.³⁸ Bu nedenle üzerinde durulması gereken dönem, kâğıt para kullanımının yaygınlaştığı ve uluslararası ödemelerde sorunların ortaya çıktığı dönemdir.

2.3. Altın Standardı

Altın standardına geçen ilk devlet, 1816’da bu sistemi uygulamaya başlayan İngiltere’dir. Fransa, Almanya ve ABD ise, 1873 yılında bu sisteme geçmiştir. XX. yüzyılda ise, gelişmiş devletler arasında çift metal sistemini uygulayan kalmamıştır.³⁹

Altın standardı, 1870’lerden I. Dünya Savaşının başladığı 1914 yılına kadar sürmüştür. Bu sistemde devletin parası, altın para ile yüzde yüz altın karşılığı olan banknotlardan oluşmaktadır.⁴⁰ Yani altın standardı, altınının ülke içindeki ve dış ödemelerde serbestçe kullanılmasına ve ulusal paraların altına takas edilebilmesine

³⁷ Eroğlu, **Op.cit.**, s.12-3.

³⁸ Parasız ve Yıldırım, **Op.cit.**, s.91

³⁹ Alövsat Müslümov, Mübariz Hasanov ve Cenktan Özyıldırım, **Döviz Kuru Sistemleri ve Türkiye’de Uygulanan Döviz Kuru Sistemlerinin Ekonomiye Etkileri** (İstanbul: TÜGİAD Ekonomi Ödülleri Yayınları, 2003), s.10.

⁴⁰ Dilek Saygın Özbek, **Uluslararası Para Sistemleri ve Parasal İlişkiler** (Ankara: Ankara İktisadi ve Ticari İlimler Akademisi Yayını, 1981), s.17.

dayanmaktadır. Bu sistem uyarınca her devlet parasının değerini altına göre sabitlemiş ve altının ithalat ve ihracatını serbest bırakmıştır. Paranın değeri altına göre sabitlenince, kurlar da birbirine sabitlenmiş olmaktadır. Altın standardının diğer özelliği ise, dış ticareti fazla veren devletlerin ülkeye giren altın miktarının artışına bağlı olarak para arzının artmasına, dış ticareti açık veren devletlerin ise, diğer devletlere giden altın nedeniyle para arzının azalmasına izin vermeleridir. Bu özellik, ödemeler bilânçosunda ortaya çıkan dengesizliklerin düzeltilmesine yaramaktadır. Örneğin, dış ticareti fazla veren devlette, para arzındaki artış nedeniyle fiyatlar artacak, bu da o devletin rekabet gücünü azaltacaktır.⁴¹

Altın standardının hukukî dayanakları bulunmaktadır, ancak bunlar uluslararası hukuka tâbi değillerdir. Bundan dolayı altın standardı, kurumsallaşmamıştır. Burada sadece iç hukukların birbiriyle uyumuna dayanan bir sistem söz konusudur.⁴²

2.4. İki Dünya Savaşı Arası Dönem

Birinci Dünya Savaşı sırasında, hükümetler artan askerî harcamaları karşılayabilmek için, altın karşılığı bulunmayan banknot basmak zorunda kalmıştır. Dolayısıyla devletler, altın hacminden bağımsız olarak para hacminin artması nedeniyle, kâğıt paranın altına çevrilebilirliğini kaldırmışlardır. Böylece altın ve kâğıt para arasındaki bağ kopmuştur ve artık paranın sadece itibarî değeri kalmıştır. Savaş sonrasında bazı devletler tekrar altın standardına dönmeyi denemişler; fakat, başarılı olamamışlardır.⁴³ Dış dengenin öncelikli hedef olmaktan çıkması ve iç dengeye öncelik verilmesi, dış açıkların para arzı üzerindeki etkisinin merkez bankalarının müdahaleleriyle önlenmeye çalışılması, devletin ekonomik ve sosyal alanda yeni görevler üstlenmesi neticesinde serbest ticarete kısıtlamalar konulması gibi ekonomik

⁴¹ Çağlar, **Op.cit.**, s.22.

⁴² İbrahim Orkun Atalay, “**Milletlerarası Ekonomik Hukukun Temel Kurumlarının Yapıları, Faaliyetleri ve Geçirdikleri Değişim**” (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Marmara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, 2003), s.5.

⁴³ Aren, 1991, **Op.cit.**, s.20-1.

değişimler, altın standardının tekrar başarılı biçimde uygulanmasını engellemiştir. 1929 yılında patlak veren buhran ise, altın standardının sonu olmuştur.⁴⁴

Altın standardının sona ermesinden sonra, para alanları ortaya çıkmaya başlamıştır. İngiltere'nin altın standardını terk etmesinin ardından Sterlin'in değeri serbest bırakılmış; fakat, aşırı dalgalanmanın engellenmesi için bugünkü merkez bankaları gibi çalışan bir fon kurulmuştur. Bu fon, serbest piyasada döviz alıp satarak Sterlin'in aşırı dalgalanmasını engellemiştir. Çoğu eski İngiliz sömürgesi olan birtakım devletler ise, paralarını Sterlin'e bağlamışlardır. Bunun sonucunda İngiltere'nin önderliğinde ve dövizlerinin büyük kısmını Sterlin olarak tutan eski İngiliz sömürge devletlerinden oluşan bir Sterlin sahası ortaya çıkmıştır. Fransa'nın önderliğindeki küçük bir grup devlet paralarının altına bağlılığını sürdürmüşlerdir. Almanya ve Türkiye'nin de içinde bulunduğu diğer bir grup kambiyo denetimi uygulamıştır. ABD ise, Dolar'ın bir miktar değer kaybetmesinden sonra yine parasını altın karşısında sabitlemiştir.⁴⁵

Görüldüğü üzere altın standardının yıkılmasından sonra tam bir karışıklık dönemi yaşanmış ve İkinci Dünya Savaşı henüz bitmeden uluslararası para sistemini yeniden düzenlemek amacıyla Bretton Woods Konferansı olarak bilinen Birleşmiş Milletler Para ve Finans Konferansı toplanmıştır.

2.5. Bretton Woods Sistemi

İkinci Dünya Savaşı'ndan önce uluslararası ekonomik konularda çok az işbirliğine gidilmekteyken, Savaş'tan sonra sıkı bir işbirliği ortaya çıkmıştır.⁴⁶

İkinci Dünya Savaşı'ndan sonra uygulanan uluslararası para sisteminin temelleri, 1944 yılında ABD'nin New Hampshire eyaletinde toplanan Bretton Woods Konferansı'nda atıldığından, bu sisteme Bretton Woods Sistemi adı verilmiştir.

⁴⁴ Halil Seyidoğlu, **Uluslararası İktisat Teori Politika ve Uygulama** (Onikinci basım. İstanbul: Güzem Yayınları, 1998), s.546; Gülten Demir, **Aşya Krizi ve IMF** (İstanbul: Der Yayınevi, 1999), s.3-4.

⁴⁵ Seyidoğlu, **Op.cit.**, s.547.

⁴⁶ **Ibid.**, s.548.

Bu sistemin hazırlık çalışmalarına, 1940'ların başında başlanmıştır. Geçmiş yılların olumsuz anıları nedeniyle, özellikle ABD ve İngiltere, uluslararası para sisteminin sorunlarını uluslararası işbirliğine dayanan örgütler çerçevesinde çözmek için plânlar hazırlamışlardır. ABD, bu konuda çalışması için Harry Dexter White'i görevlendirirken, İngiltere ünlü ekonomist John Maynard Keynes'e görev vermiştir.⁴⁷

Bu çalışmaların amacı, dış ödemelerdeki dengesizliklerin çözülmesini, kambiyo kurlarındaki istikrarın sağlanmasını ve uzun vadeli yatırımların yönlendirilmesini sağlayacak bir kurumun ve tam istihdamı mümkün kılan bir ortamın oluşturulmasıdır. Neticede hazırlanan White ve Keynes Plânları, genel olarak bakıldığında pek çok farklı husus içermesine rağmen, esas itibarıyla çözüm için uluslararası bir örgüt kurulmasını önermekte ve uluslararası dengenin bozulmasına neden olabilecek devletlerin denetlenmesi yetkisini bu örgüte vermeyi hedeflemektedir. Bu da, artık andlaşmalar yoluyla değil, bir örgüt aracılığıyla uluslararası para sisteminin düzenlenmesi yoluna gidileceğini göstermektedir.⁴⁸ Ayrıca bu plânlarda kambiyo kurlarının uluslararası bir sorun olduğu ve mümkün olduğunca sabit tutulması gerektiği belirtilmiştir.⁴⁹

Keynes Plânında, bir tür uluslararası merkez bankası işlevi görmesi beklenen "Uluslararası Kliring Birliği" kurulması önerilmiştir. Ayrıca "Bancor"⁵⁰ adı verilen bir uluslararası hesap biriminin oluşturulması ve uluslararası ödemelerin bununla yapılması tasarlanmıştır. Bancor'un değeri altın cinsinden sabitlenecek ve istenildiğinde altına çevrilebilecektir. Devletler, Birlik'ten altın karşılığı Bancor alabilecekler ve Birlik'te de bir Bancor hesapları bulunacaktır.⁵¹ İngiltere, bu dönemde savaş nedeniyle uğradığı yıkımı tamir edebilmek için dış kaynaklara ihtiyaç duymaktadır. Bu nedenle Keynes Plânında, dış açıkla karşılaşan devletlere otomatik bir biçimde kredi sağlayacak bir mekanizma öngörülmektedir. Ayrıca uluslararası denkleşmenin yükü sadece dış açık

⁴⁷ Günver Turan, **Op.cit.**, s.83-4.

⁴⁸ **Ibid.**, s.84-5.

⁴⁹ Andreas F. Lowenfeld, "Is There Law After Bretton Woods", **U. Chi. L. Rev.** Vol:50 (1983), s.384.

⁵⁰ Her ne kadar Bretton Woods Konferansı'nda Bancor adındaki para biriminin oluşturulması kabul edilmemiş olsa da, IMF Andlaşması'nda yapılan değişiklikle "Özel Çekme Hakları" (Special Drawing Rights – SDR) denen bir çeşit para oluşturulmuştur. bkz. **İnfra**, İkinci Bölüm 8.3.

⁵¹ Meliha Ener ve Esra Siverekli Demircan, **Küreselleşen Dünyada IMF Politikaları ve Türkiye** (Ankara: Roma Yayınları, 2004), s.9-10.

veren devletin üzerine yüklenmemelidir. Çünkü bu durumdaki devletler, daraltıcı para politikaları, ticarî ve malî kısıtlamalar veya devalüasyonlarla dış açıklarını önlemeye çalışacak; bu durum da dünya ekonomisinde durgunluk ve işsizliğe neden olacaktır.⁵²

White Plânında ise, dünya ticaretine konulan kısıtlamaların kaldırılması, kurulacak sistemin altın standardı gibi istikrarlı olması, bunun içinde sabit kur sisteminin kurulması istenmekteydi. Bunun altında yatan neden ise, ABD ekonomisinin savaştan güçlenerek çıkması ve bu durumun devam ettirilmek istenmesidir. White Plânında ayrıca, savaşta yıkılan ekonomilerin tamirine katkı için başka bir örgütün kurulması teklif edilmektedir.⁵³

Bretton Woods Konferansı'nda Fransa ve Kanada'nın hazırladığı plânlar da görüşülmüş ancak, Keynes Plânından yararlanılmış olursa da, ağırlıklı olarak White Plânı doğrultusunda kararlar alınmıştır.⁵⁴

Bretton Woods Sisteminin temel özelliği “sabit fakat ayarlanabilir” döviz kurlarını öngörmesidir. Sistemin temel örgütü ise, artık hemen hemen bütün devletlerin üye olduğu *Uluslararası Para Fonu* (The International Monetary Fund – IMF)'dur. *Uluslararası Para Fonu Andlaşması* (Articles of Agreement of the International Monetary Fund)'nın⁵⁵ 4. madde 1. bölüm (a) bendine göre, üye devletler paralarının altın ya da 1 Temmuz 1944 tarihinde geçerli olan ağırlık ve saflıktaki ABD Doları cinsinden paritesini IMF'ye bildireceklerdir. ABD'nin ise, ayrıcalıklı bir yeri bulunmaktadır. ABD parasını başka bir devletin parasına değil, “1 ons altın: 35 Dolar” fiyatından altına bağlamaktadır. Her ulusal paranın bir Dolar paritesi bulunduğu ve Dolar da altına göre sabitlendiği için, her ulusal paranın dolaylı olarak bir altın paritesi oluşmuştur. Ayrıca ABD Merkez Bankası'nın çıkaracağı Dolar karşısında, kasasında %

⁵² Seyidoğlu, **Op.cit.**, s.548-9.

⁵³ **Ibid.**, s.549.

⁵⁴ Hasan Alpago, **IMF Türkiye İlişkileri** (İstanbul: Ötüken Neşriyat, 2002), s.23.

⁵⁵ Uluslararası Para Fonu Andlaşması için bkz. **Articles of Agreement of the International Monetary Fund**, <<http://www.imf.org/external/pubs/ft/aa/index.htm>>, B.T: 06.02.2006. Ayrıca IMF Andlaşması'nın değişikliklerden önceki ilk şekli için Bkz. Oğuz Öner, **Türkiye'yi Uluslararası Ekonomik Kuruluşlara Üye Yapan Antlaşmalar** (Ankara: Ankara Üniversitesi Siyasal Bilgiler Fakültesi Yayınları, 1974), s.100-45.

25 oranında altın bulundurması öngörülmüştür.⁵⁶ Diğer taraftan ABD'nin, yabancı merkez bankalarına altın satma yükümlülüğü bulunmaktadır. Bu nedenlerle sistem dolaylı biçime altına dayandığından, sisteme "altın kambiyo sistemi" de denmektedir.⁵⁷

Ulusal paraların Dolar paritesi etrafında, alt ve üst yönde % 1 (toplam % 2) dalgalanmasına izin verilmiştir.⁵⁸ Üye devletlerin merkez bankaları, bu sınırın aşılmaması için gerektiğinde piyasaya Dolar ile müdahale etmek yükümlüdür.⁵⁹ Fon Andlaşması'nın 4. maddesinin 5. bölümüne göre, ulusal paralar arasında oluşan kurlar, kural olarak değişmeyecektir. Fakat dış ödemelerinde esaslı bir dengesizlikle karşılaşan üye devletlere, Fon'a danıştıktan sonra paralarının değerini % 10'a kadar devalüe etme imkânı tanınmıştır. Ancak, % 10'dan fazla devalüasyon için IMF'nin izni gerekmektedir. Ancak bu durumda da devalüasyon % 20'den fazla olmamalıdır. Fon'un kabul etmemesine rağmen üye, parasının paritesini değiştirirse, Fon kaynaklarından yararlanamayacak, uyuşmazlığın sürmesi durumunda ise, 15. maddede düzenlenen üyelikten zorunlu çekilme yoluna kadar gidilebilecektir.⁶⁰

Ayarlanabilir kur sisteminde üye devletler, döviz kurlarını ancak temelli dış dengesizlik durumlarında değiştirebileceklerdir. Geçici dış dengesizlik bulunması durumunda ise, ya ellerindeki altın ve döviz ihtiyatlarını kullanarak ya da diğer devletlerden veya uluslararası sermaye piyasaları, özel bankalar, kredi kurumları gibi kaynaklardan borçlanmak suretiyle bu dengesizliği aşmak durumundadırlar. Bu tür uluslararası kaynakların başındaysa IMF ve onun borç verme olanakları gelmektedir.⁶¹ Bugün de bu sistem varlığını sürdürmekte ve ağırlıklı olarak üye devletlerin Fon'daki kotalarına dayanmaktadır.

⁵⁶ Sistem için bir istikrar önlemi almak amacıyla böyle bir düzenleme yapılmıştır. Bkz. Rana Eşkinat, **Küreselleşme ve Türkiye Ekonomisine Etkisi** (İkinci basım. Eskişehir: Anadolu Üniversitesi Hukuk Fakültesi Yayınları, 2001), s.129.

⁵⁷ Seyidoğlu, **Op.cit.**, s.550; Aren, 1991, **Op.cit.**, s.120.

⁵⁸ Uluslararası Para Fonu Andlaşması, **Op.cit.**, m.IV, b.3(i).

⁵⁹ Seyidoğlu, **Op.cit.**, s.550.

⁶⁰ Uluslararası Para Fonu Andlaşması, **Op.cit.**, m.IV, b.6.

⁶¹ Töre, 1995, **Op.cit.**, s.23-4.

2.6. Bretton Woods Sisteminin Çöküşü ve Sonrası

Bretton Woods'ta kurulmuş olan uluslararası para sistemi, Dolar'ın altına çevrilebilmesi temeline dayanmaktadır. ABD dışındaki devletler, her zaman ellerindeki Dolar'ı altına çevirebileceklerine inandıklarından, ellerinde Dolar bulundurmakta bir mahzur görmemekteydiler. Bu dönemde Dolar bir anlamda uluslararası para niteliği kazanmıştır. Ancak bu sistemin düzenli işleyebilmesi için ABD'nin sürekli dış açık vermesi gerekmektedir. Bu durumda ABD, diğer devletlere olan borcunu Dolar olarak ödemekte ve böylece diğer devletler Dolar edinebilmektedir. Ancak burada ABD oldukça haksız kazanç elde etmiş olmaktadır. ABD, maliyeti sıfıra yakın olan Dolar'ı basarak, bununla uluslararası ödemelerini yapma olanağına sahiptir. Bu durumdan diğer devletler hep rahatsız olmuş ve bunu ortadan kaldırmayı hep istemişlerdir.⁶² Diğer taraftan bu sistem, ABD'ye bazı yükler de getirmektedir. Örneğin ABD, dış denge durumuna diğer devletlerin hepsinden daha fazla önem vermek durumundadır. Çünkü dış açıklar, Dolar'a duyulan güvenin sarsılmasına neden olabilecektir. Ayrıca ABD'nin parasını tek başına devalüe etme gibi bir şansı bulunmamaktadır. Bunun yanında, ABD Merkez Bankasının basacağı Dolar'ları altına çevirmek gibi bir yükümlülüğü bulunduğundan, Dolar'ın aşırı genişlemesi nedeniyle altın stoklarının erimesi tehlikesine karşı da önlemlerini almalıdır.⁶³

Ancak ABD, sürekli dış açık vermiş ve bu da Dolar'a olan güveni sarsmıştır. ABD'nin sürekli ve bazen de oldukça büyük miktarda açık vermesi, akıllara Dolar'ın değer kaybedeceği endişesini getirmiştir. Vietnam Savaşı nedeniyle verilen dış açık da bu kaygıları güçlendirmiştir. Bu gidişatta Dolar'ın, altına karşı devalüe edileceğini sezen kişiler, altına hücum etmişlerdir. Bunun neticesinde ABD'nin altın ihtiyatları önemli ölçüde erimiştir. Bu gelişmeler üzerine ABD, 1968 Mart'ında serbest piyasada altın fiyatlarını desteklemeyeceğini ilân etmiştir. Bu karar neticesinde altının, biri serbest piyasada arz ve talebe göre oluşan fiyatı, diğeri merkez bankaları arasındaki

⁶² Aren, 1991, **Op.cit.**, s.122.

⁶³ Seyidoğlu, **Op.cit.**, s.553.

işlemlerde kullanılan resmî fiyatı olmak üzere, iki fiyatı oluşmuştur. Bu da altının para olma işlevini önemli ölçüde aksatan bir gelişme olmuştur.⁶⁴

1960'ların sonları ise, sürekli istikrarsızlıkların olduğu bir dönemdir. Bu dönemde ABD, ödemeler bilânçosu fazla veren Almanya ve Japonya gibi devletlerden, paralarını revalüe etmelerini istemekte; ancak bu devletler, içten gelen baskılar ve dış ödemeler fazlalığının bu devletlere ekonomik ve siyasi güç sağlaması gibi nedenlerle, revalüasyona yanaşmamaktadır. Bunun üzerine ABD, Ağustos 1971'de, bu devletleri zorlamak amacıyla, gümrük vergilerini arttırmak gibi bir dizi önlem almış, en önemlisi de Dolar'ın altına çevrilebilirliğini geçici olarak durdurmuştur. Bunun üzerine toplanan "Onlar Grubu" üyeleri⁶⁵, Dolar'ın devalüasyonu ve altına çevrilebilirliğinin sürekli olarak kaldırılması konusunda anlaşmışlardır. 18 Aralık 1971 tarihinde alınan bu kararlar, ulusal paraların Dolar karşısında dalgalanma marjı da alt ve üst yönde % 2.25'e (toplam % 4.5) yükseltilmiştir. Ancak, bu karar uluslararası para sisteminin sorunlarını çözmede yetersiz kalmış ve 1973 Mart'ında başlıca gelişmiş devletlerin paralarını dalgalanmaya bırakmasıyla Bretton Woods Sistemi çökmüştür.⁶⁶

Bretton Woods Sisteminin çöküşünde, bu sistemin otomatik bir denkleştirme mekanizmasına sahip olmamasının etkisi büyüktür. Altın standardında veya dalgalı kur sistemlerinde müdahalede bulunulmadığı takdirde dış dengenin otomatik olarak sağlanacağı varsayılmaktadır. Ancak, Bretton Woods Sisteminde dış dengenin sağlanması hükümetlerin alacağı kararlara bağlıdır. Yani, hükümetlerin gerektiğinde devalüasyon veya revalüasyon yapmaları gerekmektedir; sistemin özü sabit kur olduğu için, bunları çok sık da yapmamaları gerekmektedir. Dolayısıyla hükümetler, dış ticaret ve kambiyo kısıtlamalarıyla, dış dengeyi sağlamaya çalışmışlardır. Bu sefer de

⁶⁴ *Ibid.*, s.555; Aren, 1991, *Op.cit.*, s.123.

⁶⁵ Onlar Grubu'nda, ABD, Almanya, Belçika, Fransa, Hollanda, İngiltere, İsveç, İsviçre, İtalya, Japonya ve Kanada bulunmaktadır. Bkz. IMF External Relations Department, **A Factsheet - Guide to Committees, Groups, and Clubs**, <<http://www.imf.org/external/np/exr/facts/groups.htm#G7>> B.T:17.02.2006.

⁶⁶ Seyidoğlu, *Op.cit.*, s.554-7.

dış ticaretin gelişmesinin engellenmesi yanında, içte de işsizlik gibi birtakım istenmeyen sonuçlar ortaya çıkmıştır.⁶⁷

Diğer taraftan bu sistemde, uluslararası denkleşmenin yükü sadece açık veren devletlere yüklenmiştir. Ödemeler bilânçosu açık veren devlet, önce elindeki ihtiyatları kullanacak, ardından, diğer devletlerden veya IMF'den borç alarak bu açıkları kapatmaya çalışacaktır. Ancak, ödemeler dengesi fazla veren devletlerin, uluslararası denkleşmeyi sağlamak yönünde bir çaba sarf etmelerine gerek bulunmamaktadır. Bu da devletler arasında haksız uygulamalara neden olmuştur.⁶⁸

Ancak sistemin kuramsal olarak sona ermesinden sonra da eski sistem ana hatlarıyla işlemeye devam etmiştir. Çünkü uluslararası ticaretin ve dolayısıyla ödemelerin sona ermesi mümkün değildir. Dolar bir miktar zayıflamış olsa da, en güçlü para olma özelliğini koruduğu için, uluslararası ödemelerde kullanılmaya devam etmiştir. Bugünkü sistemin Bretton Woods Sisteminden en önemli farkı ise, döviz kurlarının sabit olmayışıdır.⁶⁹

Bretton Woods Sistemi içinde kurulmuş bir örgüt olan IMF, bu sistemin çökmesi neticesinde sona ermemiş, görevleri nitelik değiştirerek devam etmiştir. Uluslararası Para Fonu Andlaşması'nın 1978'de yürürlüğe giren değişikliğiyle, üye devletlerin farklı döviz kuru sistemlerini benimsemesine olanak tanınmıştır. IMF'ye ise, uluslararası para konusunda istikrarı sağlamak için kur uygulamalarını gözetleme görevi verilmiştir.⁷⁰

Bretton Woods sisteminin yıkılışından sonra kurlar dalgalanmaya bırakılmıştır. Bu uygulama başlangıçta geçici bir çözüm olarak düşünülmüş, ileride geçmişte olduğu gibi anlaşmalara dayanan, geniş kapsamlı bir uluslararası parasal düzenleme yapılacağına inanılmıştır. Ancak zamanla devletler, birbirlerinden çok farklı kur

⁶⁷ *Ibid.*, 557-8.

⁶⁸ *Ibid.*, 558.

⁶⁹ Aren, 1991, *Op.cit.*, s.124.

⁷⁰ Doğan Uysal, *IMF Politikaları ve Türkiye* (Konya: Çizgi Kitabevi, 2004), s.10; IMF External Relations Department, *A Factsheet - What is the IMF?*, <<http://www.imf.org/external/pubs/ft/exrp/what.htm>>, B.T: 17.02.2006.

sistemlerini uygulamaya başlamışlardır ve tek bir döviz kuru sistemi oluşturulamamıştır.⁷¹

Bugün dünyada uygulanmakta olan döviz kuru sistemlerini “*Sabit Kur Sistemleri*”, “*Ara Kur Sistemleri*” ve “*Dalgalı Kur Sistemleri*” olarak üç ana gruba ayırmak mümkündür. Sabit döviz kuru sistemlerinde, para otoritesi, kendi para biriminin değerini başka devletlerin para birimlerine göre tanımlamakta ve talep edildiğinde sınırsız alış veya satış yapacağını taahhüt etmektedir. Sabit kur sistemleri grubunun altında ise, “*Tam Dolarizasyon*”, “*Para Birliği*” ve “*Para Kurulu*” gibi uygulamalar söz konusudur. Ara kur sistemlerinde de, devlet ulusal para birimini çeşitli biçimlerde yabancı bir para birimine bağlamakta, fakat sabit kur sisteminde olduğu gibi katı bir taahhütte bulunmamakta ve döviz kurlarında zaman zaman ayarlamalar yapılabilmektedir. Ara kur sistemlerinde “*Geleneksel Sabit Çapa*”, “*Yatay Şeritler*”, “*Sürünen Çapa*”, “*Sürünen Şerit*”, “*Sıkı Yönetimli Dalgalı Kur*” gibi uygulamalar bulunmaktadır. Bugün uygulanan döviz kuru sistemlerinde ön plâna çıkan uygulama, dalgalı kur sistemidir. Para biriminin yabancı paralar karşısındaki değerinin serbest piyasada belirlendiği dalgalı kur sistemleri, “*Önceden Belirlenmiş Çizgisi Olmayan Yönetimli Dalgalı Kur*” ve “*Bağımsız Dalgalı Kur*”dan oluşmaktadır. Türkiye’nin de içinde bulunduğu pek çok devlet, dalgalı kur sistemini uygulamaktadır.⁷²

3. ULUSLARARASI PARA HUKUKUNUN GELİŞİMİ, KAYNAKLARI VE İLKELERİ

3.1. Tanım

Uluslararası para hukuku, uluslararası ekonomi hukukunun içinde yer almaktadır. Uluslararası ekonomi hukuku, en geniş anlamıyla uluslararası hukukun,

⁷¹ Seyidoğlu, **Op.cit.**, s.592.

⁷² Döviz kuru sistemleri konusu tek başına bir çalışmanın konusu olabileceğinden ve çalışmamızın asıl amacından uzaklaşmamak maksadıyla, döviz kuru sistemlerinin isimlerini belirtmekle yetindik. Ayrıntılı bilgi için bkz. Müslümov, Hasanov ve Özyıldırım, **Op.cit.**, s.21-42. Ayrıca bkz. Seyidoğlu, **Op.cit.**, s.326-8; Çağlar, **Op.cit.**, s.63-117.

uluslararası hukuk kişileri arasındaki ekonomik ilişkilerini düzenleyen kurallarını ifade etmektedir. Bu açıdan bakıldığında, uluslararası ekonomi hukuku, her ne kadar önemli bir kısmını oluştursa da, uluslararası hukukun sadece bir bölümüdür.⁷³ Bu ekonomik ilişkilerin en önemlilerini kalkınma, yatırım, parasal ve ticarî ilişkiler oluşturmaktadır.⁷⁴ Ayrıca, uluslararası hukuk kişileri arasındaki barışçıl ilişkilerin büyük çoğunluğu, ekonomik ilişkilerden oluşmaktadır.

Uluslararası para hukukunu ise, hükümetlerin, merkez bankalarının ve diğer malî kurumların ödemeler dengesi ilişkilerinde kendilerini uymakla yükümlü saydıkları düzenlemelerin tümü olarak tanımlamak mümkündür.⁷⁵ Uluslararası para hukuku, devletler açısından olduğu kadar uluslararası örgütler açısından da uluslararası para ilişkilerini düzenleyen uluslararası hukuk kurallarını ifade etmektedir.⁷⁶ Bir diğer ifadeyle, uluslararası para hukuku, ulusal paraların birbirine çevrilmesini ve dolayısıyla uluslararası ödemelerin yapılmasını sağlayan uluslararası hukuk kapsamındaki kurallar bütünüdür.

3.2. Uluslararası Para Hukukunun Gelişimi

Devletler, ekonomik alanda, politik alanda olduğundan daha çok birbirlerinden bağımsızdırlar. Ancak, ekonomik ilişkilerde bir düzenlemeye her zaman ihtiyaç duyulmuştur. Arz-talep kurallarının, dengeyi sağlayacağını düşünmek yanlış olacaktır. Ekonomik liberalizmin zirvede olduğu dönemlerde bile, devletler yerel ekonomik ilişkilerinin düzenlenmesini, tamamen ekonomik güçlerin serbest faaliyetlerine

⁷³ Ignaz Seidl-Hohenveldern, **International Economic Law** (The Hague: Kluwer Law International, 1999), s.1.

⁷⁴, Asif H. Qureshi. "An Eclectic Approach to International Economic Engagement", **Perspectives in International Economic law**, edited by Asif H. Qureshi (The Hague: Kluwer Law International, 2002) s.9.

⁷⁵ Joseph Gold, "International Monetary Law In An Age Of Floating Currencies", **Am. Soc'y Int'l L. Proc.** Vol: 73 (1979), s.1.

⁷⁶ Stephen Zamora, "Sir Joseph Gold And The Development of International Monetary Law", **Int'l L.** Vol:23, (1989), s.1011.

birakmamışlardır. Ancak ekonomik ilişkilerin sadece iç hukukta değil, uluslararası alanda da düzenlenmesi gerekmektedir.⁷⁷

Uluslararası Para Fonu'nun kurulmasından önce var olan uluslararası ödeme uygulamaları da “*sistem*” olarak adlandırılmaktadır. Fakat bunlarda, çeşitli devletlerin uyum içinde olmayan eylemleri söz konusudur. Ancak artık, “*sistem*” olma özelliği ön plâna çıkmış olan uluslararası para sistemi, birbiriyle uyumlu amaç ve ilkeleri bulunan ve bu amaç ve ilkeleri gerçekleştirmek için devletlerin karşılıklı olarak hak ve yükümlülüklerle sahip oldukları bir bütünü ifade etmektedir. Her dönem için böyle bir sistemin varlığının zaruri olduğu düşünülebilecektir. Fakat, bu sistem ancak II. Dünya Savaşı'ndan sonra kurulabilmiştir. Bundan önce devletler, ödemeler dengesi sorunlarının, tamamen kendi yetkilerinde olduğunu düşünmüşlerdir.⁷⁸

Ayrıca IMF'nin kuruluşundan önce, uluslararası para hukuku hakkında hemen hemen hiç bir hukukî çalışma yapılmamıştır. Para hukukunu ilgilendiren andlaşmalar, kanunlar ihtilâfî kurallarıyla sınırlı biçimde incelenmiştir. Bunda, IMF'nin kuruluşundan önce para sorunlarının tamamen iç hukuk meselesi olarak görülmesinin, ayrıca devletlerin parasal konularda nadiren birbirleriyle danışma yoluna gitmelerinin ve neredeyse hiç işbirliği yapmamalarının da etkisi büyüktür. Bu tarihten önce devletler, diğer devletleri etkileyecek olsalar bile, ödemeler dengesi sorunları hakkında tamamen sınırsız bir özgürlük kullanmışlardır.⁷⁹

Ancak bu söylenenler, IMF'nin kuruluşundan önce parasal konularda hiçbir uluslararası andlaşma yapılmadığı anlamına gelmemektedir. Ortaçağdan itibaren devletler, paralarının değerlerini sabitlemek için iki taraflı andlaşmalar yapmışlardır. Ancak bu andlaşmalar yaygın olmadığı gibi, uluslararası işbirliği de en az seviyede gerçekleşmiştir. XIX. yüzyılın ortalarından itibaren ise, birkaç çok taraflı işbirliği girişiminde bulunulmuştur. Bunlardan biri Fransa, İtalya, Belçika, İsviçre ve Yunanistan'ın 1865'te kurduğu *Lâtin Para Birliği*'dir. Kapsamı oldukça dar olan bu

⁷⁷ Ignaz Seidl-Hohenveldern, **International Economic Law** (Üçüncü basım. The Hague: Kluwer Law International, 1999), s.71.

⁷⁸ Gold, 1979, **Op.cit.**, s.75.

⁷⁹ Zamora, **Op.cit.**, s.1010-1.

andlaşma ile taraf devletler, tedavüle çıkaracakları altın ve gümüş paralar açısından standartlar belirlemişler ve ödemelerin yapılmasında birbirlerinin paralarını kabul etmeyi taahhüt etmişlerdir. 1930'lardan itibaren ise, devletler arasında ödemeler dengesinde istikrar sağlamaya yönelik andlaşmalar yapılmaya başlanmıştır. Ancak bu andlaşmalar genelde kısa ömürlü olmuş ve bir icra mekanizması düzenlememişlerdir. Bretton Woods Konferansı'ndan önceki bu andlaşmaların en önemli özelliği ise, para politikaları ve döviz kurları gibi konuların, sadece iç hukuku ilgilendirdiği ve uluslararası alanda herhangi bir sorumluluğa neden olmadığı yönündeki ilkeyi değiştirememiş olmasıdır. Yani, Bretton Woods Konferansı'na kadar paranın düzenlenmesi, uluslararası bir sorun olarak görülmemiştir.⁸⁰

IMF Andlaşması'yla birlikte, uluslararası para hukuku da doğmuştur. Ancak hukukun, uluslararası para ilişkilerindeki rolü yanlış anlaşılmıştır veya buna yeterince önem verilmemiştir. Uluslararası para ilişkilerinde hukukun önemli bir yeri olduğu gibi; bunun anlaşılması, uluslararası ekonominin anlaşılması için de gereklidir. Hukukun rolünün yanlış anlaşılmasının ilk nedeni hukukun “*kurallar*”la aynı kefeye konulmuş olmasıdır ve kuralların yetersizliği hukukun yetersizliği olarak algılanmıştır. İkinci sebep, sistemin baş mimarları olan ekonomistlerin ve teknik yönleri sebebiyle konuyu anlamakta güçlük çeken hukukçuların, hukukun rolünü yanlış anlamış olmalarıdır. Ekonomist ve hukukçuların kurallar hakkındaki kaygıları sonucunda bağlayıcı hukuk (hard law) üzerinde yoğunlaşmıştır. Ancak, uluslararası para hukukunun temel ayırıcı özelliği, esnek hukukun (soft law) içinde yer almasıdır.⁸¹

Uluslararası hukuka yapılan eleştiriler, uluslararası para hukuku açısından da geçerlidir. Bu bağlamda, yaptırımları tek elden uygulayacak merkezi bir otoritenin bulunmayışı, uluslararası para hukukunun eksikliği olarak görülmektedir. Ancak uluslararası bağlamda zorlayıcı icra teknikleri çok yönlüdür. Bunlar, iç hukuktaki yaptırımlara benzememekle birlikte, etkili olmaktadır. Bu sebeple, iç hukuk

⁸⁰ *Ibid.*, s.1011-3.

⁸¹ Asif H. Qureshi, **International Economic Law** (Londra: Sweet&Maxwell, 1999), s.95.

kurallarındaki gibi zorlayıcı bir icra bakış açısının, uluslararası alana aktarılması tehlikeli olacaktır.⁸²

Bu eleştirilerin yanında, uluslararası para hukukunun varlığına şüpheli yaklaşılmakta ve bu hukuk dalına hak ettiği değer verilmemektedir. Bunun nedenleri, uluslararası toplumun uluslararası parasal konularda bir uzlaşmaya varmasındaki zorluk; olumsuzluklara neden olan yaptırım sistemi ve güçlünün lehine meyleden kurumsal eksikliklerdir. Ayrıca, başta gelişmiş devletler olmak üzere, devletler tarafından hukukun uluslararası parasal konulardaki işlevinin kasıtlı olarak gizlenmesi ve küçümsenmesi de uluslararası para hukukuna hak ettiği değerini vermesini engellemiştir. Bunun en açık örneği, ABD Hazinesi'nin eski bir yetkilisinin, uluslararası para ilişkilerinde hukuken icra edilebilecek düzenlemelerden sakınılmasının ABD politikası olduğunu açıkça ifade etmesidir.⁸³

Uluslararası para hukukunun oluşturulması aşamasında, uluslararası para ilişkilerinde hukukun işlevi ve özelliği hakkında bazı sorunlar gündeme gelmiştir. Bu sorunlar⁸⁴:

- Uluslararası para hukukunda esnek hukukun mu yoksa bağlayıcı hukukun mu uygun araç olduğu;
- Önceden belirlenmiş kurallara dayanan bir sistemin mi olması gerektiği, yoksa parasal konularda karar alma işleminin eşgüdüm içinde yapılması mı gerektiği;
- Uluslararası para sorunlarının uluslararası alanda mı yoksa bölgesel çerçevede mi düzenlenmesinin daha iyi olduğu;
- Uluslararası para sorunlarının bir düzen altına alınmasının gerekliliği;

⁸² **Ibid.**

⁸³ **Ibid.**

⁸⁴ **Ibid.**, s.97.

- Uluslararası para hukukunda gerekli olan değişikliklerin, yeni karar alma şeklinde mi olması gerektiği veya var olan araçların yorumlanması şeklinde mi olacağı;
- Uluslararası parasal anlaşmazlıkların uluslararası araçların yorumu mekanizmasıyla mı, yoksa katı anlaşmazlık çözüm yollarıyla mı çözülmesi gerektiği gibi sorunlardır.

Bu sorunların hepsinde hukuktan yana veya hukukun ikinci plâna itilmesi yönünde görüşler ortaya çıkmıştır. Örneğin, kambiyo kısıtlamaları gibi konular, bağlayıcı hukuk çerçevesinde düzenlenmişken, destekleme düzenlemeleri gibi bazı konular ise, esnek hukuk bağlamında oluşturulmuştur.⁸⁵

Bugünkü uluslararası para hukukunun merkezî örgütü, Uluslararası Para Fonu'dur. Ancak IMF, uluslararası para hukuku alanında çalışan tek örgüt değildir. IMF'nin yanında, *Dünya Bankası* ve *Uluslararası Ödemeler Bankası* gibi evrensel ve *Arap Para Fonu* gibi bölgesel örgütlerin ve uluslararası kişiliği bulunmayan ancak karar alma safhasında önemli etkilerde bulunabilen *Paris Kulübü*, *Yediler Grubu*, *Onlar Grubu* gibi çeşitli grupların da uluslararası para hukuku alanında çalışmaları bulunmaktadır.⁸⁶

3.3. Uluslararası Para Hukukunun Kaynakları

Kaynak denildiğinde bir şeyin doğduğu, oluştuğu yer akla gelmektedir. Hukukun kaynaklarından bahsedildiğinde ise, hukuk kurallarını oluşturan ve geliştiren öğeler anlaşılmaktadır. Uluslararası para hukuku, uluslararası hukukun bir dalı olduğundan, bu iki hukuk dalının kaynaklarının farklı olduğunu düşünmek mümkün değildir. Bu bağlamda, uluslararası para hukukunun kaynaklarını belirlemek için, *Uluslararası Adalet Divanı Statüsü*'nden yararlanmak mümkündür. *Statü*'nün 38. maddesi,

⁸⁵ *Ibid.*

⁸⁶ Andreas Lowenfeld, *International Economic Law* (Oxford: Oxford University Press, 2002), s.617-36.

uluslararası hukukun kaynaklarını düzenlemektedir. Bu maddeye göre Divan, uluslararası uyuşmazlıkları çözerken:

- a) Uyuşmazlık halindeki devletlerce tahsisen kabul edilmiş kaideler koyan genel, gerekse özel milletlerarası andlaşmaları;
- b) Hukuk kaidesi olarak kabul edilmiş olan umumi bir tatbikatın beyyinesi olarak milletlerarası teamülü;
- c) Medeni milletlerce kabul edilen genel hukuk prensiplerini;
- d) 59. madde hükmü mahfuz kalmak şartıyla, hukuk kaidelerinin tayininde yardımcı vasıta olarak muhtelif milletlerin adli kararları ile en yetkili müelliflerinin doktrinlerini; tatbik eder.⁸⁷

Bu maddeye göre uluslararası hukukun aslî kaynakları, andlaşmalar, örf ve âdet hukuku ve hukukun genel ilkeleridir. Yargı organlarının kararları ve öğreti ise, uluslararası hukukun yardımcı kaynaklarını oluşturmaktadır. Aşağıda uluslararası para hukukunun kaynağı olarak andlaşmalar, örf ve âdet hukuku ve hukukun genel ilkeleri üzerinde durulacak, ayrıca uluslararası para hukukunun ayırıcı özelliği olan esnek hukuk kurallarına değinilecektir.

3.3.1. Andlaşmalar

Andlaşmalar hukukunu kodlaştıran 1969 tarihli *Viyana Andlaşmalar Hukuku Sözleşmesi*'nin I. maddesinde andlaşmanın tanımı yapılmıştır. Buna göre andlaşma, “*ister tek bir belgede, isterse iki veya daha fazla ilgili belgede yer alsın ve ismi ne olursa olsun, devletler arasında yazılı şekilde akdedilmiş ve uluslararası hukuka tâbi olan belgeleri*” ifade etmektedir.⁸⁸

⁸⁷ **Uluslararası Adalet Divanı Statüsü** (Statute of the International Court of Justice) için bkz. <<http://www.icj-cij.org/icjwww/ibasicdocuments/ibasictext/ibasicstatute.htm#TOC>>, B.T: 12.04.2006; Ayrıca bkz. Aslan Gündüz, **Milletlerarası Hukuk ve Milletlerarası Teşkilatlar Hakkında Temel Metinler** (İkinci basım. İstanbul: Beta Yayınevi, 1994), s.83-95.

⁸⁸ 1969 tarihli Viyana Andlaşmalar Hukuku Sözleşmesi için Bkz. <http://untreaty.un.org/ilc/texts/instruments/english/conventions/1_1_1969.pdf> B.T: 18.7.2006. ayrıca bkz. Gündüz, **Op.cit.**, s.104-29.

Andlaşmalar, uluslararası para hukukunun da en önemli kaynağını teşkil etmektedir. Uluslararası Para Fonu Andlaşması'nda Fon'un amaçları,⁸⁹ organları,⁹⁰ kota uygulaması⁹¹ gibi doğrudan örgütün işleyişi ile ilgili kurallar bulunduğu gibi; cari işlemler üzerinde kısıtlama getirmeme ve ayırıcı kur politikalarından kaçınma⁹² gibi uluslararası para hukuku konuları da düzenlenmiştir. Diğer bir ifadeyle, Fon Andlaşması'nda Fon'un görev ve yetkilerinin yanında, üye devletlerin birbirlerine karşı olan hak ve yükümlülüklerine de yer verilmiştir. Dolayısıyla, *IMF Andlaşması*, uluslararası para hukukunun en önemli kaynağını oluşturmaktadır.

3.3.2. Örf ve Adet Hukuku

Örf ve âdet hukuku, uluslararası hukuk kişilerinin tutum ve davranışlarıyla oluşturdukları, yazılı olmayan uluslararası hukuk kurallarını ifade etmektedir. Bir örf ve âdet hukuku kuralının varlığından bahsedebilmek için, maddî unsur ve psikolojik unsur denen iki unsurun varlığı gerekmektedir. Örf ve âdet hukukunun maddî unsuru, aynı durumla karşılaşıldığında aynı davranış ve tutumların tekrarlanmasını belirtmektedir. Psikolojik unsur ise, tekrarlanan bu davranışlara uymanın, hukukun bir gereği olarak, zorunlu olduğu yolundaki inancı ifade etmektedir.⁹³

Örf ve âdet hukuku, öncelikle uluslararası ekonomik ilişkilerin kurulmasına yardım etmektedir. Örneğin, “açık denizlerin serbestliği ilkesi” sayesinde, uluslararası ticaret yapılabilmektedir. Uluslararası hukuku genel olarak ilgilendiren bu örf ve âdet kurallarının yanında, “uluslararası para sistemine karışmama” ve “uluslararası parasal konularda danışma ve işbirliğinin gerekliliği” gibi, doğrudan uluslararası para hukukunu ilgilendiren kurallar da bulunmaktadır.⁹⁴ Ancak örf ve âdet hukukunda, kambiyo kontrol ve sınırlamalarıyla ilgili özlü bir kural oluşturulamamıştır. Dolayısıyla

⁸⁹ Uluslararası Para Fonu Andlaşması, **Op.cit.**, m. I.

⁹⁰ **Ibid.**, m.XII.

⁹¹ **Ibid.**, m. III.

⁹² **Ibid.**, m.VIII.

⁹³ Hüseyin Pazarcı, **Uluslararası Hukuk** (Ankara: Turhan Kitabevi, 2003), s.104-6.

⁹⁴ Qureshi, 1999, **Op.cit.**, s.21.

bir devletin, andlaşmadan kaynaklanan yükümlülükleri bulunmadığı sürece, bu konuları düzenleme konusunda tam bir takdir hakkı bulunmaktadır.⁹⁵

3.3.3. Hukukun Genel İlkeleri

Hukukun genel ilkeleri, iç hukuk düzenlerinde yer alan ve uluslararası hukuka da uygulanmasında sakınca bulunmayan ilkeleri belirtmektedir.⁹⁶ Hukukun genel ilkelerinin, uluslararası hukuk kaynağı olarak kabul edilmesindeki neden, hukukta boşluk bulunması durumunda, devletlerin iç hukuklarında kabul edilmiş ilkeleri kıyasen uygulamak yoluyla, hakimin takdir yetkisini sınırlandırmaktır.

Uluslararası para hukuku açısından en bilinen hukuk genel ilkesi, “*her devletin kendi parasını belirleme hakkına sahip olması*” ilkesidir. Uluslararası Daimî Adalet Divanı, Sırp⁹⁷ ve Brezilya Borçları Davasında⁹⁸ her devletin kendi parasını belirleme hakkının genel olarak kabul edilen bir ilke olduğunu belirtmiştir.

Bu temel ilkenin yanında, genel olarak uluslararası hukukta kabul edilen ilkeler olmasına rağmen, uluslararası para hukuku açısından da geçerli olan ilkeler bulunmaktadır. Buna en güzel örnek, Uluslararası Para Fonu Andlaşması'nın bağlayıcılığının temelinde “*ahde vefa*” (pacta sunt servanda) ilkesinin bulunmasıdır. Ayrıca, bu Andlaşma'nın uygulanması esnasında “*iyi niyet*” (bona fides) ilkesi gereği hareket edilmelidir. Bunların yanında “*hakkın kötüye kullanılması yasağı*”, bu andlaşma açısından da geçerlidir.

⁹⁵ Sevin Toluner, **Milletlerarası Hukuk Açısından Türkiye'nin Bazı Dış Politika Sorunları** (İkinci basım. İstanbul: Beta Yayınları, 2004), s.368.

⁹⁶ Seha L. Meray, **Uluslararası Hukuk ve Örgütler** (İkinci basım. Ankara: Ankara Üniversitesi Siyasal Bilgiler Fakültesi Yayını, 1979), s.46.

⁹⁷ Case Concerning the Payment of Various Serbian Loans Issued in France, Uluslararası Daimi Adalet Divanı'nın 12 Temmuz 1929 tarihli kararı. Bkz. PCIJ, Ser. A., No:20-1. 1929.

⁹⁸ Case Concerning the Payment in Gold of Brazilian Federal Loans Contracted in France, Uluslararası Daimi Adalet Divanı'nın 12 Temmuz 1929 tarihli kararı. Bkz. PCIJ, Ser. A., No:20-1. 1929.

3.3.4. Esnek Hukuk Kuralları

“*Esnek hukuk*” (soft law), hukuksal açıdan bağlayıcılığı bulunmayan, ancak tarafların iyiniyet ilkesi gereği uyma ihtiyacı duydukları ve siyasal yaptırımlara sahip olan hukukî metinleri ifade etmek için kullanılan bir terimdir.⁹⁹

Esnek hukuk kurallarında bulunan özellikler ise şunlardır:

- Belirsizlik;
- Kesin olmama;
- Tavsiye edici ifadelerin kullanılması;
- Bağlayıcı bir metinde, kesin biçimde düzenlenmiş yükümlülüklerin bulunması, fakat bunların istisnalar nedeniyle işlemez hale getirilmesi;
- Esasında katı biçimde yükümlülükler getirmekle birlikte, bağlayıcı olmayan metinler (örneğin, Birleşmiş Milletler Genel Kurulu Kararları).

Bu özelliklerin bir ya da birkaçına sahip kurallar, esnek hukuk kapsamına girmektedir.¹⁰⁰

Uluslararası hukukta, yaptırımları uygulayacak uluslar-üstü bir otoritenin bulunmaması nedeniyle, uluslararası hukukun bütün kurallarının aslında esnek hukuk kavramına dahil olduğunu iddia edenler de bulunmaktadır.¹⁰¹ Ancak, iç hukuktakine benzer bir yaptırım mekanizmasının bulunmayışı, uluslararası hukukun tamamen yaptırımdan yoksun olduğu anlamına gelmemektedir. Uluslararası hukukta, kınamadan savaş ilânına kadar varan çeşitli yaptırımlar bulunmaktadır. Bu yaptırımlar ise, devletler

⁹⁹ Muharrem Gürkaynak, “Ekonomik Hukuk Bağlamında “Esnek Hukuk” Yönelimi”, **Kocaeli Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi**, Sayı no:4 (Ocak 2005), s.248.

¹⁰⁰ Qureshi, 1999, **Op.cit.**, s.23.

¹⁰¹ Daniel E. Ho, “Compliance and International Soft Law: Why Do Countries Implement the Basle Accord?”, **Journal of International Economic Law**, Vol: 5(3) (2002), s.648.

veya örgütler tarafından uygulanmaktadır. Bu nedenlerle, bütün uluslararası hukuk kurallarını esnek hukuk kavramının içine sokmak doğru değildir.

Uluslararası hukukun bağlayıcı kurallarına uyulmadığında, hukukun ihlâli söz konusu olmakta ve dolayısıyla sorumluluk gündeme gelmektedir. Ancak esnek hukuk söz konusu olduğunda, en azından bu kurala uyacağını açıkça ifade eden devletler tarafından, diğer bir devletin de bu kurala uymasının beklenmesi söz konusudur; ancak, uyulmaması durumunda bir yaptırımın uygulanması söz konusu değildir. Bu nedenle, esnek hukuk, bir konuda nasıl davranılacağı hakkında bir çeşit tercihtir.¹⁰²

Uluslararası Adalet Divanı Statüsü'nün 38. maddesinde sayılan uluslararası hukukun aslı kaynakları, günümüzün uluslararası ekonomik ilişkilerindeki dinamizmi yakalamakta yetersiz kalmaktadır. Bu nedenle devletler, ilişkilerini bağlayıcı niteliği bulunmayan belgelerle düzenlemeyi tercih etmektedirler. Yani, açık ve kesin biçimde hukuksal hak ve yükümlülükler oluşturan bu kaynakların yanında, tarafların hukuksal olarak bağlanma iradelerinin bulunmadığı, ancak ahlakî ve siyasî açıdan kendilerini bağlı hissettikleri uluslararası kurallar bulunmaktadır. Uluslararası hukukun klâsik kaynaklarının oluşturulmasının zaman alması nedeniyle, esnek hukuka doğru bir yönelim söz konusudur. Özellikle kriz anlarında, hızın önemi daha da artmaktadır.¹⁰³

Esnek hukuk, uluslararası örgütlerin kurucu andlaşmalarında ve bu örgütlerin kararlarında daha sık yer almaktadır. Çünkü örgütlerin, birbirlerinden oldukça farklı özelliklere sahip pek çok üyesi bulunmaktadır. Özellikle gelişmekte olan ülkeler, güçlü devletlerin iradelerini, daha zayıf durumda olanlara kabul ettirmeleri nedeniyle, esnek hukuktan yana tavır sergilemektedirler.¹⁰⁴

Esnek hukukun varlığının kabulünün en önemli sonucu, bu kurallarla düzenlenen konuların artık bir devletin yetkisi kapsamından çıkmasıdır.¹⁰⁵ Yani, bir konuda, esnek hukuk kuralı biçiminde de olsa bir düzenleme yapıldığında, artık hiçbir

¹⁰² Cynthia Crawford Lichtenstein, "Hard Law v. Soft Law: Unnecessary Dichotomy?", *Int'l L.* Vol: 35 (2001), s.1433.

¹⁰³ Gürkaynak, *Op.cit.*, s.242.

¹⁰⁴ *Ibid.*, s.252-5.

¹⁰⁵ Qureshi, 1999, *Op.cit.*, s.98.

devlet bu konunun kendi yetkisi dahilinde olduğunu iddia edemeyecektir. Ayrıca, esnek hukuk kurallarının zamanla, bağlayıcı hukuk kurallarına dönüşmesi de söz konusu olabilecektir.

Esnek hukukun sakıncalı yönlerine değinmek gerekirse, bunlardan ilki, bu kuralların açık olmaması nedeniyle sorumluluklardan kaçınmanın mümkün oluşudur. İkinci sakınca, bağlayıcı hukuk kurallarının oluşumunu geciktirmesidir. Diğer bir sakınca, esnek hukuk kurallarında gereğinden fazla serbest ve genel yorumların yapılabilmesi ve dolayısıyla bazı durumlarda yükümlüklerin daha da ağırlaşmasına neden olmasıdır.¹⁰⁶

Ancak, uluslararası para hukukunda esnek hukuk ile bağlayıcı hukuk arasındaki sınırı tespit etmek her zaman kolay değildir. Çünkü, esasen hukukun bu alanına girmekte olan kimi uygulamalar, uluslararası hukuk bir yana, hukuka herhangi bir göndermede bulunmadan yürütülmektedir.¹⁰⁷

Uluslararası Para Fonu Andlaşması'na bakıldığında, destekleme düzenlemelerinin¹⁰⁸ esnek hukuk kuralına oldukça açık bir örnek teşkil ettiği görülmektedir. Bu düzenleme taraflara herhangi bir yükümlülük getirmediği gibi bu düzenlemeye uyulmaması da sorumluluğa neden olmamaktadır.

3.4.Uluslararası Para Hukukunun İlkeleri

Bugün için, Uluslararası Para Fonu'nun çatısı altında düzenlenmiş olan uluslararası para hukukunun çeşitli genel ilkeleri bulunmaktadır. Bunlardan ilki, Uluslararası Daimî Adalet Divanı kararlarında da açıkça belirtilen, devletin parası üzerinde egemen olması ilkesidir. Uluslararası para hukukunda geçerli olan ikinci ilke, nominalizm ilkesidir. Son ilke ise devletlerin, başka devletlerin para sistemlerini koruma yükümlülüğünün bulunmaması ilkesidir.

¹⁰⁶ **Ibid.**, s.24.

¹⁰⁷ Lowenfeld, 2002, **Op.cit.**, s.497.

¹⁰⁸ bkz. **İnfra**, İkinci Bölüm 8.3.

3.4.1. Her Devletin Parası Üzerinde Egemen Olması

Para, esas itibarıyla iç hukukun bir kurumudur. Her devletin kendi parası üzerinde mutlak hakimiyeti olduğu, uluslararası hukukun en eski genel ilkelerinden biridir. İç hukuk tarafından verilen bu yetki, diğer devletlerin uygulanmasına kural olarak itiraz edemeyecekleri uluslararası bir yetkiye karşılık gelmektedir.¹⁰⁹ Uluslararası Daimî Adalet Divanı, *Sırp ve Brezilya Borçları Davası* 'nda her devletin kendi parasını belirleme hakkının genel olarak kabul edilen bir ilke olduğunu belirtmiştir. Bu anlamda, uluslararası hukuka göre bir devlet kurulduğu andan itibaren parası üzerinde tekeli bir yetkiye sahip olmaktadır. Bir devletin para biriminin belirlenmesi, para biriminin küsur ve katlarının tanımı, kâğıt ve madenî paraların şekilleri, paranın şeklinin değiştirilmesi ve basılması, paranın devalüe veya revalüe edilmesi, paranın yabancı paralar karşısında değerinin belirlenmesi, paranın isminin ve nominal değerinin¹¹⁰ değiştirilmesi, değişiklik durumunda eski ve yeni paralar arasındaki ilişki, madenî paraların kabul hadleri, parasının yurtdışına çıkarılmasının sınırlaması ve paranın tedavülden kaldırılması gibi tüm konular o devletin yetkisi kapsamındadır.

Bu ilkeyle ilgili olarak üzerinde durulması gereken konu, andlaşmalardan kaynaklanan yükümlülüklerdir. Bu yetkinin kullanılabilmesi için, o devletin andlaşmadan kaynaklanan bazı yükümlülüklerinin bulunmaması gerekmektedir.¹¹¹ Ancak günümüzde IMF'ye üye olan devletlerin sayısı 184'ü bulduğuna göre, bu örgütün kuralları neredeyse bütün dünyayı etkilemektedir. Dolayısıyla devletler, ancak Fon Andlaşması'na uygun düzenlemelerde bulunabilmektedir.

Her devletin parası üzerinde egemen olması ilkesinin istisnası ise, hakkın kötüye kullanılması durumudur. Eğer bir devlet, parası üzerindeki haklarını yabancılara zarar verme maksadıyla kullanırsa, bu uluslararası hukukun ihlâli olacaktır. Örneğin, 1921-1923 yılları arasında Alman Hükümeti'nin, dış borçlarını azaltmak maksadıyla

¹⁰⁹ F. A. Mann, "Money in Public International Law", **The British Yearbook of International Law**, 1949, s.259; Pazarcı, **Op.cit.**, s.329.

¹¹⁰ Paranın nominal değeri, üzerinde yazılı olan değerdir.

¹¹¹ Mann, 1949, **Op.cit.**, s.259-60; Turhan, **Op.cit.**, s.22.

enflasyonu körüklediği iddia edilmiştir. Eğer bu iddialar kanıtlanabilmiş olsaydı, bu durumda uluslararası hukuk ihlâl edilmiş sayılabilecekti.¹¹²

3.4.2. Nominalizm İlkesi

Para hukukunda geçerli olan ikinci ilke, nominalizm ilkesidir. Bu ilke, hem iç hukuk, hem de uluslararası hukuk açısından geçerli olan bir ilkedir. Buna göre 1.000 YTL borçtan söz edildiğinde, YTL kavramı Türk hukukuna göre belirlenecek ve buna göre ödeme yapılarak borçtan kurtulmak mümkün olacaktır. Bu ilke gereği, paranın değerinde kayıplar olsa bile, o devletin uluslararası alanda sorumlu tutulması söz konusu değildir.¹¹³

Paranın değeri, basıldığı kâğıt veya metalin değeriyle belirlenmediği gibi; paranın alım gücünde veya döviz kurlarında meydana gelen değişimler de, aksine bir kayıt bulunmadığı sürece, para ile ifade edilen yükümlülüklerde bir değişime neden olmamaktadır.¹¹⁴

3.4.3. Bir Devletin Diğer Devletlerin Para Sistemlerini Koruma Yükümlülüğünün Bulunmaması

Uluslararası hukuka göre, bir devletin diğer devletlerin para sistemlerini koruma gibi bir yükümlülüğü bulunmamaktadır. Yani bir devletin, diğer devletlerin para sistemlerini korumak maksadıyla özel tedbirler alması gerekmemektedir. Ancak bu kuralın da istisnaları bulunmaktadır. İlk olarak her devlet, başka bir devletin parasıyla ilgili kalpazanlık yapılmasını önlemek ve bunu yapanları cezalandırmak durumundadır. Kalpazanlıkla mücadelenin her devletin görevi olduğu ilkesi, uluslararası hukukta yerleşmiş bir kuraldır. Milletler Cemiyeti döneminde, 1929 yılında kabul edilmiş bulunan *Para Sahteciliğinin Önlenmesi Hakkındaki Sözleşme*'ye pek çok devlet taraftır.

¹¹² Mann, 1949, **Op.cit.**, s.262-3.

¹¹³ **Ibid.**, s.260-1.

¹¹⁴ Mann, 1992, **Op.cit.**, s.86-7.

Bu Sözleşme, uluslararası hukukun bu konudaki ilkelerini geniş biçimde saptamıştır ve devletlerin çoğu bu Sözleşme'nin gereklerini yerine getirmektedir.¹¹⁵

Bu konuyla ilgili olarak akla gelebilecek bir konu da, savaş durumunda düşman devletin para sistemini çökertmek amacıyla sahtecilik yapılması durumudur. Böyle birkaç küçük olayla karşılaşmış olsa da, bunlar yeterince dikkat çekmemiş ve dolayısıyla bu konuda bir kural oluşturulamamıştır.¹¹⁶

Diğer taraftan, işgal durumuyla ilgili olarak daha açık bir kural bulunmaktadır. Buna göre işgalci devletin işgal edilen ülkenin döviz ve kambiyo işlemlerini düzenleyebileceği kabul edilmektedir.¹¹⁷ Bu kapsamda işgalci devlet, işgal ettiği ülkede eski para birimini kullanmaya devam edebilir, kendi parasını kullanmaya başlayabilir veya yeni bir para birimi oluşturabilir. Bu seçeneklerin hepsi hukuka uygundur.¹¹⁸ İşgal edilen ülkenin parasının kullanılmasına devam edilmesi durumunda, bu paranın değişim oranlarını belirleyecek olan, işgal edendir.¹¹⁹ Bu kural gereği, işgalci bir devletin, işgal ettiği ülkenin para sistemini korumak gibi bir yükümlülüğü bulunmamaktadır.

Devletin, diğer devletlerin para sistemlerini koruma yükümlüğü bulunmaması ilkesinin ikinci istisnası ise, devletin andlaşmalardan kaynaklanan yükümlülükleridir. Taraf oldukları andlaşmalar nedeniyle devletler artık, diğer devletler tarafından kabul ettirilen kambiyo kısıtlamalarını uygulamak durumunda kalabilmektedir.¹²⁰

¹¹⁵ Mann, 1949, **Op.cit.**, s.271-2.

¹¹⁶ **Ibid.**, s.272.

¹¹⁷ Ancak bu kural, para hukuku kaynaklarından değil, 1907 La Haye IV. Kara Savaşı Kuralları Sözleşmesinin Eki Olan Yönetmeliğin 43. maddesinden kaynaklanan bir kuraldır. Bu maddeye göre: "...işgalci... kamu düzenini ve yaşamını olabildiğince sağlamak ve sürdürmek amacıyla kendisine bağlı olan tüm önlemleri alabilir." Pazarıcı, **Op.cit.**, s.558-9; Ayşe Nur Tütüncü, **İnsancıl Hukuka Giriş** (İstanbul: Beta Yayınları, 2006), s.140.

¹¹⁸ Mann, 1949, **Op.cit.**, s.272.

¹¹⁹ Tütüncü, **Op.cit.**, s.148.

¹²⁰ Mann, 1949, **Op.cit.**, s.271.

3.5. Egemenlik Kavramı ve Uluslararası Para Hukuku

Egemenlik kavramı, devletler arasındaki ilişkilerde bir devletin bağımsız olmasını ifade etmektedir. Bu kapsamda devlet, bir yetkisini kullanırken, uluslararası hukukun öngördüğü yükümlülükler dışında hiçbir otoriteyle bağlı değildir. Devletlerin andlaşma yapma yoluyla yükümlülük altına girmesi, egemenlik yetkisinin terk edilmesi anlamına gelmemektedir. Çünkü, uluslararası andlaşmalar yapma yetkisi doğrudan devlet egemenliğinin bir sonucudur.¹²¹

Para da, geleneksel olarak ulusal egemenliğin anahtar kavramlarından biri olmuştur. Ulusal paranın basılması, buna değer biçilmesi ve konvertibilitesi, uzun süre o devletin hukuksal imtiyazı olarak kabul edilmiştir. Bu aynı zamanda o devletin ulusal bağımsızlığının sembolü olmuştur. II. Dünya Savaşından sonra Uluslararası Para Fonu'nun kurulmasıyla tarihte ilk kez uluslararası para hukuku oluşturulmuştur. Uluslararası Para Fonu, başlangıçta üyelerinin ödemeler dengesi, döviz kurları ve döviz kısıtlamaları ile ilgilenmiştir. Ancak bu konular, üyelerin yerel politikaları veya öncelikleri ile ilgili olmamıştır. Ancak Fon kaynaklarının kullanımıyla ilgili olarak şartlılık ilkesinin kabulüyle birlikte, devletlerin yerel politikaları her ayrıntısıyla inceleme konusu haline gelmiştir. Sadece ulusal bütçeler, vergiler ve para stokları değil, maaş politikaları, rekabet hukuku gibi pek çok konu araştırma ve görüşme konusu haline gelmiştir. Bu da, devletlerin egemenliklerinin kısıtlanması anlamına gelmektedir.¹²²

¹²¹ Pazarıcı, **Op.cit.**, s.150-1.

¹²² Andreas Lowenfeld, "The International Monetary System and the Erosion of Sovereignty: Essay in Honor of Cynthia Lichtenstein" **B.C. Int'l Comp.L.Rew.** Vol: 25. (2002), s.257.

İKİNCİ BÖLÜM

ULUSLARARASI PARA FONU

1. GENEL OLARAK

Uluslararası para sisteminin merkezi konumundaki Uluslararası Para Fonu, en önemli ve etkin uluslararası örgütlerden biridir. Bu örgütün kurucu andlaşması olan Uluslararası Para Fonu Andlaşması, 22 Temmuz 1944’de Amerika Birleşik Devletleri’nin New Hampshire eyaletinin Bretton Woods kasabasında toplanan Birleşmiş Milletler Para ve Finans Konferansı’nda kabul edilmiştir. Uluslararası Para Fonu Andlaşması, 29 devletin andlaşmayı onaylaması ve Fon kotasının % 80’ini taahhüt etmesiyle, 27 Aralık 1945’de yürürlüğe girmiştir. Uluslararası Para Fonu, 1 Mart 1947’de malî işlemlerine başlamıştır.¹²³

IMF Andlaşması, kabul edildiği tarihten bu yana üç kez tâdil edilmiştir. Andlaşma’da yapılan ilk değişiklik, Governörler Kurulu’nun 31 Mayıs 1968 tarihli, 23-5 sayılı kararı ile olmuş ve bu değişiklik 28 Temmuz 1969 tarihinden itibaren geçerli olmuştur. Bu değişiklik ile “Özel Çekme Hakları” (Special Drawing Rights - SDR)¹²⁴ oluşturulmuştur. Andlaşma’daki ikinci değişiklik, 30 Nisan 1976 tarihli 31-4 sayılı karar ile yapılmış ve 1 Nisan 1978 tarihinde yürürlüğe girmiştir. İkinci değişiklik ile, sabit döviz kuru sistemine son verilmiş ve üyelerin döviz kuru sistemlerini serbestçe seçebilmeleri kabul edilmiştir. Andlaşma’daki son değişiklik, 28 Haziran 1990’da 45-3 sayılı karar ile yapılmış ve bu değişiklik de 11 Kasım 1992 tarihinde yürürlüğe

¹²³ IMF External Relations Department, A Factsheet - IMF Chronology, <<http://www.imf.org/external/np/exr/chron/chron2.asp>>, B.T: 17.02.2006.

¹²⁴ Özel Çekme Hakları için bkz. **İnfra**, İkinci Bölüm 8.3.

girmiştir. Bu değişlikle malî yükümlülüklerini yerine getirmeyen üyelerin, oy verme dahil üyelik haklarından yararlanmalarının durdurulması ve üyeliklerine son verme imkânı getirilmiştir.¹²⁵

Fon'un merkezi, en çok kotaya sahip üye olan ABD'nin başkenti Washington'da bulunmaktadır.¹²⁶

Uluslararası Para Fonu'nun, uluslararası hukuk kişiliği bulunmaktadır. Bu kapsamda, andlaşma yapma, taşınır ve taşınmaz mal edinme ve davalara taraf olma hakkına sahiptir. Ayrıca Fon'un yargı bağışıklığı bulunmaktadır. Fon memurları ve çalışanları, görevlerini yerine getirirken dokunulmazlık ve ayrıcalıklardan yararlanmaktadır. Fon varlıkları ve işlemleri de her türlü vergiden muaftır.¹²⁷

2. ULUSLARARASI PARA FONU'NUN AMAÇLARI

Uluslararası Para Fonu Andlaşması'nın 1. maddesinde, bu örgütün amaçları saptanmıştır. Buna göre IMF'nin amaçları:

- (i) Uluslararası parasal sorunlarda danışma ve işbirliği için bir mekanizma sağlayacak yerleşik bir kurum olarak uluslararası parasal işbirliğini teşvik etmek.
- (ii) Uluslararası ticaretin genişlemesi ve dengeli büyümesini kolaylaştırmak ve böylece ekonomi politikasının temel hedefleri olan, bütün üyelerin istihdam ve reel gelirlerinde yüksek seviyelere ulaşılmasını teşvik etmeye ve bu seviyelerde sürdürülmesini sağlamaya ve verimli kaynakların geliştirilmesine katkıda bulunmak.
- (iii) Döviz kuru istikrarını sağlamak, üyeler arasındaki döviz düzenlemelerinin sistemli olmasını sağlamak ve rekabetçi devalüasyonları engellemek.
- (iv) Üyeler arasındaki cari işlemlerle ilgili olarak çok taraflı bir ödemeler sistemi kurulmasına ve dünya ticaretinin büyümesini engelleyen kambiyo kısıtlamalarının kaldırılmasına yardım etmek.
- (v) Yeterli güvenceler karşılığında Fon genel kaynaklarının geçici olarak kullanılmasını sağlayarak üyelere güven vermek, böylece ulusal ve uluslararası refaha zarar verecek

¹²⁵ A Factsheet - IMF Chronology, **Op.cit.**

¹²⁶ Uluslararası Para Fonu Andlaşması, **Op.cit.**, m.XIII, b.1

¹²⁷ **Ibid.**, m.IX.

önlemler alma yoluna gitmeksizin ödemeler dengelerindeki bozuklukları düzeltmelerine olanak sağlamak.

(vi) Yukarıda belirtilenler gereğince üyelerin uluslararası ödemeler dengesi bozukluklarının süresini kısaltmak ve derecesini azaltmak.

Görüldüğü üzere bu maddede, Fon ile üye devletlerin birbirlerinden neler beklediğine yer verilmiştir. Özetlemek gerekirse, uluslararası parasal işbirliğinin ve uluslararası ticaretin geliştirilmesi, döviz kurlarında istikrarın sağlanması, çok taraflı ödemeler sisteminin kurulması ve kambiyo kısıtlamalarının kaldırılması, ödemeler dengesinde bozukluk bulunan üyelere yardım edilmesi ve bunlara Fon kaynaklarının kullandırılması, Fon'un kuruluş amaçlarını oluşturmaktadır.

3. ULUSLARARASI PARA FONU'NA ÜYELİK

IMF'ye üyelik sadece devletlerle sınırlandırılmıştır.¹²⁸ Fon'un aslî üyeleri, Birleşmiş Milletler Para ve Finans Konferansı'na katılarak 31 Aralık 1945 tarihinden önce Andlaşma'yı onaylayan devletlerdir.¹²⁹ Fon, diğer devletlerin katılımına da açıktır; Fon'a yeni üye kabulüne karar verecek organ Governörler Kurulu'dur. Ancak bunun koşulu, diğer üyelerle eşit biçimde, Andlaşma'daki yükümlülükleri yerine getirmeyi taahhüt etmektir.¹³⁰ Böyle bir madde konulmasının nedeni, yeni üye olacak devletlere herhangi bir ayrıcalık tanınmayacağı gibi, aslî üyelere de fazladan yükümlülükler getirilmeyeceğini belirtmektir.¹³¹ Aslî üyeler ile diğer üyeler arasındaki fark ise, sadece kotaların belirlenmesi aşamasında bulunmaktadır. Uluslararası Para ve Finans Konferansı'na katılan ve 31 Aralık 1945 tarihinden önce Andlaşma'yı onaylayan devletlerin kotaları Andlaşma'nın A Ek'inde belirtilmişken, diğer devletlerin kotaları Governörler Kurulu tarafından saptanacaktır.¹³²

¹²⁸ Qureshi, **Op.cit.**, s.110.

¹²⁹ Uluslararası Para Fonu Andlaşması, **Op.cit.**, m.II, b.1.

¹³⁰ **Ibid.**, m.II, b.2.

¹³¹ Joseph Gold, (Edited by: Jane B. Evensen, Jai Keun Oh), **Legal and Institutional Aspects of the International Monetary System Selected Essays** (Washington, D.C.: International Monetary Fund, 1979), s.481.

¹³² Uluslararası Para Fonu Andlaşması, **Op.cit.**, m.III., b.1.

Fon Andlaşması 27 Aralık 1945'te yürürlüğe girdiğinde 29 olan üye sayısı, Doğu Timor'un 23 Temmuz 2002'de örgüte katılımıyla 184'e ulaşmıştır.¹³³ Birleşmiş Milletler'e üye olan yedi devlet, Uluslararası Para Fonu'na katılmamıştır. Bunlar, Küba, Kuzey Kore, Andora, Liechtenstein, Monako, Nauru ve Tuvalu'dur.¹³⁴

Üyelerin istedikleri zaman Fon üyeliğinden ayrılabilme hakları bulunmaktadır. Bunun için üyenin yazılı olarak bildirimde bulunması gerekmektedir ve bu yazılı bildirim Fon'a ulaştığı andan itibaren üyelik sona ermektedir.¹³⁵

Eğer bir üye Andlaşma'dan kaynaklanan yükümlülüklerini yerine getirmemekteyse, Fon'un genel kaynaklarını kullanmaya ehil olmadığına karar verilebilmektedir.¹³⁶ Bu kararın verilmesinin üzerinden makul bir süre geçtikten sonra, üye halen yükümlülüklerini yerine getirmemekteyse, toplam oyların % 70'inin olumlu oyuyla, üyenin oy hakkı askıya alınabilmektedir. Bu askıya alma kararı, yine % 70 oy ile her zaman sona erdirilebilmektedir.¹³⁷

Eğer üye, verilen makul sürede, yükümlülüklerini yerine getirmemekte ısrar etmekteyse, Governörler Kurulu toplam oyların % 85'i ile, o üyenin üyeliğinin sona erdirilmesine karar verebilecektir.¹³⁸ Ancak bu yaptırımlara başvurmadan önce üyeye hakkındaki şikâyetler makul bir süre önceden bildirilmeli ve üyenin kendisini savunması için yeterli fırsat tanınmalıdır.¹³⁹

Bir üyenin üyeliği sona erdiğinde, o devletin parası ile yapılan Fon işlemleri de sona erdirilecek ve üye ve Fon arasındaki tüm hesaplar hemen tasfiye edilecektir.¹⁴⁰

¹³³ A Factsheet - IMF Chronology, **Op.cit.**; Üyeler için bkz. EK.1.

¹³⁴ James M. Boughton, **IMF Working Paper Does the World Need a Universal Financial Institution?** (Washington: International Monetary Fund, 2005), s.3.

¹³⁵ Uluslararası Para Fonu Andlaşması, **Op.cit.**, m.XXVI, b.1.

¹³⁶ **Ibid.**, m.XXVI, b.2 (a).

¹³⁷ **Ibid.**, m.XXVI, b.2 (b).

¹³⁸ **Ibid.**, m.XXVI, b.2 (c).

¹³⁹ **Ibid.**, m.XXVI, b.2 (d).

¹⁴⁰ **Ibid.**, m.XXVI, b.3.

Üyelerin genel yükümlülükleri ise, Andlaşma'nın VIII. maddesinde düzenlenmiştir. Bu maddeye göre, Andlaşma'nın diğer maddelerinde belirtilen yükümlülüklerin yanında her üyenin şu yükümlülükleri bulunmaktadır:

1. Cari ödemeler üzerinde kısıtlama getirmemek yükümlülüğü: Hiçbir üye, Fon'un izni olmadan, cari ödemeler ve transferler üzerinde kısıtlamalar getirmeyecektir.¹⁴¹

2. Ayırım yapan kur uygulamalarından sakınmak yükümlülüğü: Fon Andlaşması'nda izin verilmediği veya Fon tarafından onaylanmadığı sürece, hiçbir üye, ayırım yapan parasal andlaşmalar veya çok taraflı parasal uygulamalar içine girmeyecektir.¹⁴²

3. Yabancıların elindeki bakiyelerin değiştirilmesi yükümlülüğü: Her üye, diğer bir üyede bulunan, kendi parası cinsinden hesap bakiyesini, diğer üyenin talep etmesi halinde, satın almak zorundadır. Satın alan üye, ödemeyi, diğer üyenin parası veya SDR ile yapma konusunda seçim hakkına sahiptir. Söz konusu bakiyenin, sadece cari işlemlerden oluşması gerekmektedir.¹⁴³ O halde, cari olmayan, yani talep edilmemiş, geçmiş dönem borçları, bu madde kapsamına girmemektedir.¹⁴⁴

4. Bilgi sağlama yükümlülüğü: Fon'un, görevlerini düzgün biçimde yürütebilmesi için, üyeler Fon'a bilgi vermek zorundadır. Üyeler; altın ve döviz ihtiyatları, altın üretimleri, uluslararası ödemeler dengeleri, uluslararası yatırımları, ulusal gelirleri gibi konularda Fon'a bilgi vermek yükümlüdürler. Ancak, üye istemediği takdirde, kişiler veya şirketler hakkında, Fon'a bilgi vermek zorunda değildir.¹⁴⁵

5. Üyeler arasında mevcut uluslararası andlaşmalar hakkında danışma yükümlülüğü: Fon Andlaşması'nın yürürlüğe girmesinden önce yapılmış ve Fon

¹⁴¹ **Ibid.**, m.VIII. b.2 (a).

¹⁴² **Ibid.**, m.VIII. b.3.

¹⁴³ **Ibid.**, m.VIII. b.4 (a).

¹⁴⁴ Demir Abaan, **Op.cit.**, s.117.

¹⁴⁵ Uluslararası Para Fonu Andlaşması, **Op.cit.**, m.VIII. b.5.

Andlaşması'yla çelişen hükümler ihtiva eden andlaşmalar hakkında, gerekli ayarlamalar için üyeler birbirlerine danışmak durumundadır.¹⁴⁶

6. İhtiyat politikaları hakkında Fon'la ve diğer üyelerle işbirliği yapmak yükümlülüğü: Her bir üye; uluslararası likiditenin uluslararası alanda gözetlenmesi ve SDR'nin temel uluslararası ihtiyat olmasını sağlamak amacıyla, ihtiyat politikaları hakkında, Fon ve diğer üyelerle işbirliği yapmalıdır.¹⁴⁷

Fon Andlaşması'nın XIV. maddesine göre ise, VIII. maddenin 2, 3 ve 4 bölümleriyle kendilerini bağlamayı kabul eden üyelerin, bunu Fon'a yazılı olarak bildirmeleri gerekmektedir. Yani bu maddenin bağlayıcı olması için, bunun ayrıca açıklanması gerekmektedir.

4. DİĞER ULUSLARARASI ÖRGÜTLERLE İLİŞKİLER

Uluslararası Para Fonu, bağımsız bir uluslararası örgüt olmakla beraber, diğer uluslararası örgütlerle işbirliği yapabilmektedir.¹⁴⁸ Bu kapsamda, Birleşmiş Milletler (BM) ile bir Uzmanlık Örgütü Andlaşması imzalanmıştır.¹⁴⁹ BM Şartı'nın 57. maddesine göre uzmanlık örgütleri, uluslararası andlaşmalarla kurulan; ekonomik, sosyal, kültür ve eğitim alanlarında faaliyette bulunan ve andlaşmalarla Birleşmiş Milletler'le işbirliğine giren örgütlerdir. BM ile Uzmanlık örgütü arasındaki ortak faaliyetlerin eşgüdümü ise, Ekonomik ve Sosyal Konsey tarafından sağlanmaktadır.

İmzalanan bu Uzmanlık Örgütü Andlaşması'na göre IMF bağımsız bir uluslararası örgüt olma niteliğini korumaktadır. BM temsilcileri, oy hakları olmaksızın, IMF Governörler Kurulu toplantılarına katılabilmektedir. IMF temsilcilerinin de, yine oy hakkı bulunmaksızın, BM Genel Kurulu'nun, Ekonomik ve Sosyal Konsey'in ve

¹⁴⁶ **Ibid.**, m. VIII. b.6.

¹⁴⁷ **Ibid.**, m. VIII. b.7.

¹⁴⁸ **Ibid.**, m.X.

¹⁴⁹ IMF Governörler Kurulu tarafından 17 Eylül 1947'de ve BM Genel Kurulu tarafından 15 Kasım 1947'de onaylanan ve 15 Kasım 1947'de yürürlüğe giren andlaşma için bkz. Selected Decisions and Selected Documents of the IMF, **Agreement Between the United Nations and the International Monetary Fund**, <<http://www.imf.org/external/pubs/ft/sd/index.asp?decision=DN19>>, B.T: 03.05.2006.

Vesayet Konseyi'nin toplantılarına katılma hakkı bulunmaktadır.¹⁵⁰ BM ve Fon, ortak faaliyet alanlarında, karşılıklı görüş ve bilgi alışverişleri yapmaktadırlar; ayrıca, diğer taraftan talep gelmesi üzerine özel raporlarını ve araştırmalarını birbirlerine sunmaktadırlar.¹⁵¹ Bunların yanında kabul edilen bu Andlaşma gereğince, Uluslararası Para Fonu, Birleşmiş Milletler'in yargı organı olan Uluslararası Adalet Divanı'ndan, faaliyetleri kapsamındaki hukukî meselelerle ilgili danışma görüşü isteyebilmektedir.¹⁵²

IMF'nin daha sıkı işbirliği içinde olduğu diğer bir örgüt ise, *Dünya Bankası* olarak bilinen *Uluslararası İmar ve Kalkınma Bankası* (International Bank for Reconstruction and Development - IBRD)'dir. Bu iki örgüt, Bretton Woods Konferansı'nda kurulduklarından beri, "*Bretton Woods İkizleri*" olarak anılmaktadırlar. IMF, uluslararası parasal işbirliğini desteklemeyi ve üyelerinin güçlü ekonomik yapılar kurmalarını hedeflemektedir; Dünya Bankası'nın amacı üyelerinin uzun vadeli ekonomik kalkınmasını sağlamak ve yoksullukla mücadele etmektir. Bu amaçla Dünya Bankası, belli bazı sektörlerin yeniden düzenlenmesi veya okul inşaatı, salgın hastalıkla mücadele, çevrenin korunması gibi bazı projelerin gerçekleşmesi için, üyelerine teknik ve finansal destek sağlamaktadır.¹⁵³

IMF ve Dünya Bankası, çeşitli seviyelerde işbirliğinde ve ortak bazı girişimlerde bulunmaktadır. IMF ve Dünya Bankası'nın işbirliği, "*IMF- Dünya Bankası Andlaşması*" (The IMF – World Bank Concordat)'na dayanmaktadır.¹⁵⁴ Bu işbirliği çerçevesinde, IMF ve Dünya Bankası'nın çalışanları, devletlere destek vermek için, işbirliği ve karşılıklı bilgi alışverişi yapmaktadırlar. Bunun yanında her iki örgütün Başkan'ları, önemli meseleleri tartışmak için düzenli görüşmeler yapmaktadırlar. Ayrıca SAF¹⁵⁵ gibi, yoksul devletlere yardım etmeyi hedefleyen bazı kolaylıklar Dünya

¹⁵⁰ **Ibid.**, m.II.

¹⁵¹ **Ibid.**, m.IV-V.

¹⁵² **Ibid.**, m.VIII.

¹⁵³ IMF External Relations Department, **A Factsheet - The IMF and The World Bank**, <<http://www.imf.org/external/np/exr/facts/imfwb.htm>>, B.T: 17.02.2006.

¹⁵⁴ IMF- Dünya Bankası Andlaşması için bkz. Selected Decisions and Selected Documents of the IMF, **The IMF - World Bank Concordat**, <<http://www.imf.org/external/pubs/ft/sd/index.asp?decision=DN10>>, B.T: 13.06.2006.

¹⁵⁵ **İnfra**, İkinci Bölüm 8.2.1.

Bankası – IMF işbirliği ile oluşturulmuştur. IMF ve Dünya Bankası işbirliğinin sağlanması için başka bir fırsat da, IMF ve Dünya Bankası Governörler Kurulları'nın yıllık toplantılarıdır. İki örgütün Governörler Kurulları aynı zamanda toplanmakta ve burada Governörler karşılıklı görüş ve bilgi alışverişinde bulunmaktadır. Ayrıca amacı Dünya Bankası ve IMF'nin Governörler Kurulları'na tavsiyelerde bulunmak olan Kalkınma Komitesi¹⁵⁶ her iki örgütün de ortak organıdır. İki örgütün Yönetim Kurulu üyeleri de düzenli olarak görüşmeler yapmaktadır; hatta bazı devletler her iki örgüt için aynı kişiyi Yönetici olarak atamaktadır.¹⁵⁷

IMF'nin işbirliği içinde olduğu bir diğer uluslararası örgüt de, Dünya Ticaret Örgütü (World Trade Organization – WTO)'dür. Dünya Ticaret Örgütü'nün amacı, uluslararası ticaretin sorunsuz biçimde ve serbestçe yürütülmesini sağlamaktır. Uluslararası Para Fonu ve Dünya Ticaret Örgütü'nün faaliyetleri birbirini tamamlayıcı niteliktedir. Sağlam bir uluslararası para sistemi, uluslararası ticaretin sorunsuz yürümesi için gerekli; uluslararası ticaretin pürüzsüz işlemesi, uluslararası para sisteminde sorunların ortaya çıkması riskini azaltmaktadır. Bu nedenlerle, bu iki örgüt, politikalarında ahengi sağlamak için, çeşitli seviyelerde işbirliği yapmaktadır. Bu kapsamda, IMF ve WTO temsilcileri, diğer örgütün organlarının toplantılarına gözlemci statüsüyle katılmaktadır ve iki örgütün Başkanları ticarî konularda fikir alışverişlerinde bulunmaktadır. Ayrıca Dünya Ticaret Örgütü, parasal ihtiyatlar, ödemeler dengesi ve döviz düzenlemeleri gibi konular söz konusu olduğunda, IMF'ye danışmaktadır.¹⁵⁸

5. ULUSLARARASI PARA FONU'NUN YAPISI VE YÖNETİMİ

Diğer uluslararası örgütlerin çoğunda olduğu gibi, Uluslararası Para Fonu'nun da üç temel organı bulunmaktadır. Fon'un yapısı, Governörler Kurulu (Board of Governors), Yönetim Kurulu (Executive Board), Başkan (Managing Director) ve personelden oluşmaktadır. Governörler Kurulu, bütün üyelerin temsil edildiği genel

¹⁵⁶ **Infra**, İkinci Bölüm 5.4.2.

¹⁵⁷ A Factsheet - The IMF and The World Bank, **Op.cit.**

¹⁵⁸ IMF External Relations Department, **A Factsheet - The IMF and The World Trade Organization**, <<http://www.imf.org/external/np/exr/facts/imfwto.htm>>, B.T: 17.02.2006.

yetkili organ konumundadır. Ancak, bu kurulun özelliği her üyenin kotası oranında oy gücüne sahip olmasıdır. Yürütme organı niteliğindeki Yönetim Kurulu ise, seçilmiş ve atanmış üyelerden oluşmaktadır ve örgütün günlük işlerini yürütmekle görevlidir. Başkan ise, örgüt personelinin başı konumundadır. Governörler Kurulu toplam oy gücünün % 85'inin olumlu oyuyla bir Konsey kurulmasına da karar verebilir.¹⁵⁹ Bunların yanında, gerekli görülürse komiteler de kurulabilmektedir.

5.1. Governörler Kurulu

IMF'nin tüm üyelerinin temsil edildiği ve en üst karar organı olan Governörler Kurulu, IMF Andlaşması'nda doğrudan kendisine, Yönetim Kurulu'na veya Başkan'a tanınmış olanlar dışındaki tüm yetkilere sahiptir, diğer bir ifadeyle genel yetkili organdır.¹⁶⁰

Governörler Kurulu'nda her üye, bir Governör ve bir Governör Vekili ile temsil edilmektedir.¹⁶¹ Governörün bulunmadığı zamanlarda Governör Vekili oy kullanabilmektedir. Üyeler, governörlerini veya vekillerini diledikleri biçimde atayabilmektedir. Governörlerin veya vekillerinin atanması için belli bir süre de bulunmamaktadır. Bunlar yenileri atanıncaya kadar görev yapmaktadırlar.¹⁶² Üye devletler genellikle Maliye Bakanlarını ya da Merkez Bankası Başkanlarını Governör olarak atamaktadır.¹⁶³

Governörler Kurulu, Andlaşma'da doğrudan kendisine verilenler haricindeki yetkilerini Yönetim Kurulu'na devredebilmektedir.¹⁶⁴ Ancak, Fon'a yeni üye kabulü,¹⁶⁵

¹⁵⁹ Uluslararası Para Fonu Andlaşması, **Op.cit.**, m.XII, b.1.

¹⁶⁰ **Ibid.**, m.XII, b.2(a).

¹⁶¹ Bkz. EK.1.

¹⁶² Uluslararası Para Fonu Andlaşması, **Op.cit.**, m.XII, b.2(a).

¹⁶³ A Factsheet - What is the IMF?, **Op.cit.**

¹⁶⁴ Uluslararası Para Fonu Andlaşması, **Op.cit.**, m. XII, b.2(b).

¹⁶⁵ **Ibid.**, m.II, b.2.

kotaların belirlenmesi veya değiştirilmesi¹⁶⁶ gibi konulardaki yetkilerini devretmesi söz konusu değildir.

Guvernörlerden biri, Guvernörler Kurulu Başkanı olarak seçilmektedir.¹⁶⁷

Guvernörler Kurulu, gerektiğinde veya Yönetim Kurulu tarafından toplantıya çağırıldığında toplanmaktadır. On beş üye veya toplam oyların % 25'ine sahip olan üyeler, Guvernörler Kurulu'nu toplantıya çağırma hakkına sahiptir. Guvernörler Kurulu'nun toplanabilmesi için toplam oyların en az üçte ikisini temsil eden bir üye çoğunluğu gerekmektedir.¹⁶⁸ Guvernörler Kurulu'nda ağırlıklı oy uygulaması bulunmaktadır. Buna göre, bir üye devletin oy gücü kotasına göre belirlenmektedir. Karar almak için ise, Andlaşma'da aksi belirtilmemişse, basit çoğunluk aranmaktadır.¹⁶⁹

Devredilemeyecek yetkiler hakkında karar alınması gerektiği durumlarda, eğer bir sonraki Guvernörler Kurulu toplantısına kadar beklenemeyecekse, Yönetim Kurulu, Guvernörlerden toplantı yapmaksızın oy vermelerini talep edebilmektedir. Yani, Guvernörlerin postayla oy kullanması mümkündür.¹⁷⁰ Bu usule Fon Andlaşması'nın tâdil edilmesi sırasında başvurulmuştur.¹⁷¹

Guvernör veya vekilleri, Fon'da çalışmalarını karşılığında bir ücret almamaktadırlar. Ancak Fon, toplantılara katılmak üzere yaptıkları masrafları, kendilerine ödemektedir.¹⁷²

¹⁶⁶ **Ibid.**, m.III, b.1-2(a).

¹⁶⁷ **Ibid.**, m.XII, b.2(a).

¹⁶⁸ **Ibid.**, m.XII, b.2(c-d).

¹⁶⁹ **Ibid.**, m.XII, b.5.

¹⁷⁰ Uluslararası Para Fonu İçtüzüğü, b.13 için bkz. **By-Laws Of The International Monetary Fund**, <<http://www.imf.org/external/pubs/ft/bl/bl13.htm>>, B.T: 13.06.2006.

¹⁷¹ Lowenfeld, 2002, **Op.cit.**, s.504.

¹⁷² Uluslararası Para Fonu Andlaşması, **Op.cit.**, m.XII, b.2(h).

5.2. Yönetim Kurulu

Yönetim Kurulu, Fon'un faaliyetlerini yürütmek için Governörler Kurulu tarafından kendisine tanınan yetkileri kullanan karar alma organıdır. Yönetim Kurulu'nun başkanlığını, Uluslararası Para Fonu'nun Başkanı yapmaktadır.¹⁷³

Fon Andlaşması, Yönetim Kurulu'nun, Fon'da en çok kotaya sahip olan beş üyenin atadıkları birer yönetici ile diğer üyelerin iki yıllığına seçtikleri on beş yöneticiden oluşacağını belirtmektedir. Bunun yanında Governörler Kurulu, gerekli görülürse bu sayıyı arttırabilecek veya azaltabilecektir. Ayrıca, son iki yıl içinde ulusal parası Fon işlemlerinde en çok kullanılan üye, doğrudan yönetici atayan beş üye arasında bulunmamaktaysa, o üye de yönetici atayabilmektedir.¹⁷⁴

ABD, İngiltere, Almanya, Fransa ve Japonya, Fon'un en yüksek kotaya sahip beş üyesi olarak Yönetim Kurulu'na üye atamaktadır. Bunların yanında Suudi Arabistan, Rusya ve Çin de Yönetim Kurulu'na sadece kendi devletlerini temsil etmek üzere yönetici seçmektedirler. Diğer üyeler ise, on altı seçim bölgesine (constituency) ayrılmıştır ve her devlet grubu kendi bölgelerini temsil etmek üzere iki yıllığına birer yönetici seçmektedir.¹⁷⁵ Türkiye; Avusturya, Belarus, Belçika, Çek Cumhuriyeti, Macaristan, Kazakistan, Lüksemburg, Slovak Cumhuriyeti ve Slovenya ile aynı grupta yer almaktadır.¹⁷⁶

Her yönetici kendisine bir vekil tayin eder ve bu vekil yöneticinin yokluğunda, onun yerine oy kullanabilir. Yöneticinin bulunduğu zamanlarda ise, vekil toplantılara katılabilir, ancak oy kullanamaz.¹⁷⁷

Yönetim Kurulu üyeleri, Fon'un merkezinde sürekli çalışmakta ve Fon işleri gerektirdikçe toplanmaktadırlar. Yönetim Kurulu'nun toplantı yeter sayısı, toplam

¹⁷³ **Ibid.**, m.XII, b.3 (a-b).

¹⁷⁴ **Ibid.**, m.XII, b.3 (b-d).

¹⁷⁵ A Factsheet - What is the IMF?, **Op.cit.**

¹⁷⁶ Bkz. Ek.2.

¹⁷⁷ Uluslararası Para Fonu Andlaşması, **Op.cit.**, m. XII, b.2(e).

oyların en az yarısıdır.¹⁷⁸ Governörler Kurulu'nda olduğu gibi, Yönetim Kurulu'nda da ağırlıklı oy uygulaması bulunmaktadır.¹⁷⁹ Diğer bir ifadeyle, bir Yönetici kendisinin seçildiği seçim bölgesinde bulunan tüm üyelerin oylarının toplamı kadar oy hakkına sahiptir.

5.3. Başkan

Yönetim Kurulu, guvernör veya yönetici olmayan bir kişiyi IMF Başkanı olarak seçmektedir.¹⁸⁰ IMF Başkanı'nın görev süresi, beş yıldır ve tekrar seçilmesi mümkündür.¹⁸¹ Günümüze kadar tüm IMF Başkanları, Avrupa devletlerinden seçilmiştir.¹⁸²

Başkan, Yönetim Kurulu toplantılarına başkanlık etmektedir; fakat oy hakkı bulunmamaktadır. Sadece oylarda eşitlik olması durumunda oy kullanması söz konusudur. Governörler Kurulu toplantılarına da katılabilmektedir. Ancak, burada oy hakkı bulunmamaktadır.¹⁸³

Başkan, IMF'deki tüm çalışanların başı konumundadır ve Yönetim Kurulu'nun kararları doğrultusunda, örgütün olağan işlerini yürütmekle görevlidir. Yönetim Kurulu'nun denetimi altında, personelin atanması, görevden alınması ve bunların organizasyonu Başkan'ın sorumluluğu altındadır.¹⁸⁴ Fon Andlaşması'na göre, Başkan,

¹⁷⁸ **Ibid.**, m. XII, b.3 (g-h).

¹⁷⁹ **Ibid.**, m. XII, b.3 (i).

¹⁸⁰ **Ibid.**, m. XII, b.4 (a).

¹⁸¹ A Factsheet - What is the IMF?, **Op.cit.**

¹⁸² *Camille Gutt* (Belçika, Mayıs 1946 – Mayıs 1951), *Ivar Rooth* (İsveç, Ağustos 1951 - Ekim 1956), *Per Jacobsson* (İsveç, Kasım 1956 - Mayıs 1963), *Pierre-Paul Schweitzer* (Fransa, Eylül 1963 - Ağustos 1973), *H. Johannes Witteveen* (Hollanda, Eylül 1973 - Haziran 1978), *Jacques de Larosièrè* (Fransa, Haziran 1978 – Ocak 1987), *Michel Camdessus*, (Fransa, Ocak 1987 - Şubat 2000), *Horst Köhler*, (Almanya, Mayıs 2000 - Mart 2004), *Rodrigo de Rato*, (İspanya, Haziran 2004 - ...) Bkz. **IMF Managing Directors**, <<http://www.imf.org/external/np/exr/chron/mds2.asp>>, B.T: 29.07.2006.

¹⁸³ Uluslararası Para Fonu Andlaşması, **Op.cit.**, m. XII, b.4 (a).

¹⁸⁴ **Ibid.**, m. XII, b.4 (b).

atama yaparken, personelin geniş bir coğrafi alandan oluşturulmasına gayret etmelidir.¹⁸⁵

Başkan ve personel, görevlerini yerine getirirken sadece Fon adına çalışmalı ve başka herhangi bir makama bağlı olmamalıdır. Ayrıca her üyenin, bunları etkilememek gibi bir yükümlülüğü bulunmaktadır.¹⁸⁶

5.4. Yardımcı Organlar

Guvernörler Kurulu, Yönetim Kurulu ve Başkan Fon'un temel organlarını oluşturmaktadır. Ancak gerekli görüldüğünde, Guvernörler Kurulu kararı ile danışma organı niteliğinde yardımcı organlar da kurulabilmektedir. Bu yardımcı organların başlıcaları *Uluslararası Para ve Finans Komitesi* ve *Kalkınma Komitesi*'dir.

5.4.1. Uluslararası Para ve Finans Komitesi

Guvernörler Kurulu Uluslararası Para ve Finans Komitesi (International Monetary And Financial Committee of the Board of Governors – IMFC), 1999 yılında, kısaca “*Geçici Komite*” olarak bilinen “*Uluslararası Para Sistemi Hakkında Guvernörler Kurulu Geçici Komitesi*” yerine, Guvernörler Kurulu Kararı'yla kurulmuştur. Uluslararası Para ve Finans Komitesi, Guvernör, bakan veya aynı düzeydeki kişilerden oluşmaktadır. Yönetim Kurulu'na üye seçen devletler veya gruplar bu komiteye de bir üye ve en fazla yedi yardımcı seçmektedirler.¹⁸⁷ Fon Andlaşması'nın XXVI. Madde 2(b) bölümü uyarınca oy hakları askıya alınan üyelerin, Komite'ye üye seçme hakları da sona ermiş olmaktadır. Komite, belirleyeceği süre boyunca görev

¹⁸⁵ **Ibid.**, m. XII, b.4 (d).

¹⁸⁶ **Ibid.**, m. XII, b.4 (c).

¹⁸⁷ Komite'nin 17.02.2006 tarihi itibarıyla, Almanya, Amerika Birleşik Devletleri, Belçika, Birleşik Arap Emirlikleri, Birleşik Krallık, Brezilya, Cezayir, Çin, Endonezya, Fransa, Gabon, Güney Afrika, Hindistan, Hollanda, İsviçre, İtalya, Japonya, Kanada, Kore, Norveç, Rusya, Suudi Arabistan, Şili ve Venezuella'dan seçilen üyelere oluşmaktadır. Bkz. A Factsheet - Guide to Committees, Groups, And Clubs, **Op.cit.**

yapmak üzere bir Başkan seçer. Komite; uluslararası para sisteminin gözetlenmesi, Yönetim Kurulu'nun Andlaşma'da yapılmasını teklif ettiği değişikliklerin değerlendirilmesi, sistemi tehdit eden bozuklukların ele alınması gibi çeşitli konularda veya Governörler Kurulu'nun talep edeceği herhangi bir konuda, Governörler Kurulu'na tavsiyelerde bulunmakta ve raporlar sunmaktadır. Komite, yılda iki kez toplanmaktadır ve kararlarını üçte iki oy çokluğuyla almaktadır.¹⁸⁸

5.4.2. Kalkınma Komitesi

IMF'nin diğer yardımcı organı, tam adı "*Gelişmekte Olan Devletlere Gerçek Kaynakların Aktarılması Hakkında Dünya Bankası ve Fon'un Governörler Kurulları'nın Ortak Bakanlar Komitesi*" (Joint Ministerial Committee of the Boards of Governors of the Bank and Fund on the Transfer of Real Resources to Developing Countries) olan *Kalkınma Komitesi*'dir. Bu Komite, 1974 yılında kurulmuştur. Amacı, gelişmekte olan devletlerin ekonomik kalkınmalarını desteklemek için gerekli olan kaynakların tüm yönleri hakkında Dünya Bankası ve IMF'nin Governörler Kurulları'na tavsiyelerde bulunmak ve raporlar hazırlamaktır. Bu Komite de, yılda iki kez toplanmaktadır ve 24 üyesi bulunmaktadır. Üyeleri Banka veya Fon'un Governörlerinden, Bakan veya aynı düzeydeki kişilerden oluşmaktadır ve iki yıllığına seçilmektedirler. Komite, kendi başkanını seçmektedir.¹⁸⁹

¹⁸⁸ Yönetim Kurulu'nun 30 Eylül 1999 tarih ve 54-9 sayılı kararı için bkz. Selected Decisions and Selected Documents of the IMF, **Transformation of the Interim Committee of the Board of Governors on the International Monetary System into the International Monetary and Financial Committee of the Board of Governors**, <<http://www.imf.org/external/pubs/ft/sd/index.asp?decision=54-9>>, B.T: 13.06.2006.

¹⁸⁹ Yönetim Kurulu'nun 2 Ekim 1974 tarih ve 29-9 sayılı kararı için bkz. Selected Decisions and Selected Documents of the IMF, **Establishment of Joint Ministerial Committee of the Boards of Governors of the Bank and the Fund on the Transfer of Real Resources to Developing Countries**, <<http://www.imf.org/external/pubs/ft/sd/index.asp?decision=29-9>>, B.T: 14.06.2006. Kalkınma Komitesi, 17.02.2006 tarihi itibarıyla, Almanya, Amerika Birleşik Devletleri, Arjantin, Bahreyn, Belçika, Birleşik Krallık, Brezilya, Çin, Cote d'Ivoire, Fas, Fransa, Finlandiya, Güney Afrika, Hindistan, Hollanda, İsviçre, İtalya, Japonya, Kanada, Kore, Meksika, Nijerya, Rusya, Suudi Arabistan ve

6. ULUSLARARASI PARA FONU'NDA OY VERME

Uluslararası örgütlerin üyeleri ilke olarak eşittir. Bu eşitlik, bütün üyelerin katıldığı karar alma organlarında, her üyenin bir oy hakkına sahip olması ile sağlanmaktadır. Üyelerin eşitliği ilkesinin istisnasına ise, özellikle ekonomik ve parasal alanda faaliyet gösteren uluslararası örgütlerde rastlanmaktadır. Bu örgütlerde, üye devletlerin fonlara katkıları oranında oy hakkı bulunmaktadır ve buna *ağırlıklı oy hakkı* denmektedir. İkinci Dünya Savaşı'ndan sonra ortaya çıkan bu tür örgütlerin ilklerinden biri de IMF'dir.¹⁹⁰

IMF, anonim şirketlere benzeyen bir yapı ile oluşturulmuştur. Buna göre, Fon'un sahip olduğu değerler vardır ve devletler de hisse sahibidirler. Anonim şirketlerde olduğu gibi, Fon'un üyelerinden ayrı ve bağımsız bir kişiliği bulunmaktadır. Ayrıca Fon üyelerinin tek tek sorumluluğu da bulunmamaktadır.¹⁹¹ Dolayısıyla, oy güçleri de Fon'a yapılan katkı oranında dağıtılmıştır. Böylece, Fon'a en çok katkıyı yapan ve dolayısıyla en çok risk alan üyelerin, en çok söz hakkına da sahip olması sağlanmıştır.

Fon Andlaşması'na göre her üye 250 temel oyun yanında her 100.000 SDR'lik kotası için bir oy hakkı kazanmaktadır. Örneğin Türkiye'nin 964 milyon SDR kotası ve bu kota karşılığında 9,890 oyu bulunmaktadır; bu ise, toplam oy hakkının % 0.45'ine tekabül etmektedir. En çok kotaya sahip olan ABD'nin 37,149,300,000 SDR kotası bulunmakta ve bu kota, toplam kotanın 17.4'ünü oluşturmaktadır. Bu kota karşılığında ABD'nin 371,743 oyu bulunmakta ve bu da toplam oyların % 17.1'ine denk gelmektedir. En düşük kotaya sahip Palau'nun ise, 3.1 milyon SDR kotası karşılığında 281 oyu bulunmaktadır.¹⁹²

Tayland'dan seçilen üyelerden oluşmaktadır ve Başkanlığını Güney Afrika'dan seçilen üye yapmaktadır. Bkz. A Factsheet - Guide to Committees, Groups, And Clubs, **Op.cit.**

¹⁹⁰ Pazarcı, **Op.cit.**, s.188; Qureshi, **Op.cit.**, s.113.

¹⁹¹ Atalay, **Op.cit.**, s.12.

¹⁹² Bkz. EK 1.

Her üyeye 250 temel oyun verilmesindeki neden, devletlerin eşitliği ilkesinin gereğini bir nebze olsun yerine getirmek¹⁹³ ve özellikle çok küçük kotalara sahip olan üyelerin de yönetimde söz sahibi olmalarını sağlamaktır. Ancak gelişmiş devletler ile çok küçük kotalara sahip olan üyelerin oy hakları karşılaştırıldığında bu konuda çok da başarılı olunamadığı görülmektedir.

Değişken oylara yer verilmesindeki neden ise, uluslararası ticarî ve malî işlemlerde daha çok paya sahip olan devletlerin hisselerini korumak ve işbirliğini sağlamaktır.¹⁹⁴

Ağırlıklı oy uygulaması, Governörler Kurulu'nda geçerli olduğu gibi, Yönetim Kurulu'nda da geçerlidir. Buna göre, her yönetici kendisini seçen veya atayan üye veya üyelerin oylarının toplamı kadar oy hakkına sahiptir.¹⁹⁵

Andlaşma'da düzenlenen başka bir husus da, karar verilecek konuya göre, oy güçlerinin değişmesidir. V. maddenin 4. bölümünde düzenlenen feragat ve 5. bölümde düzenlenen bir üyenin, Fon'un genel kaynaklarından yararlanmaya ehil olmadığına karar verilmesi konularında oylama yapılacağı zaman, üyelerin oyları, Fon'dan yaptıkları satın alımlara göre değişmektedir. Buna göre, bir üye, diğer üyelerin paralarını satın aldığı anda, her 400,000 SDR'lik kısım için bir oy hakkını kaybetmektedir. Diğer üyelerin parasını satın aldığı üyeler de, her 400,000 SDR'lik kısım için bir oy hakkı kazanmaktadırlar. Ancak, oyun kullanıldığı tarihten önceki 12 aylık dönem içinde, bir üyenin oy hakkının % 25'inden fazla ayarlama yapılması mümkün değildir.¹⁹⁶ Bu hüküm üyelerin, Fon kaynaklarını kullanmaları nedeniyle cezalandırıldığı gerekçesiyle eleştirilmektedir.¹⁹⁷ Ayrıca, paraları en çok satın alınan

¹⁹³ Gold, **Op.cit.**, s.292.

¹⁹⁴ Nilay Emine Yaşın, “Türkiye’de 2000 Sonrası İstikrar Arayışları ve Uluslararası Para Fonu (IMF) ile İlişkileri” (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Anadolu Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, 2002), s.8.

¹⁹⁵ Bkz. EK 2.

¹⁹⁶ Uluslararası Para Fonu Andlaşması, **Op.cit.**, m.XII, b.5(b).

¹⁹⁷ William N. Gianaris, “Weighted Voting in the International Monetary Fund and World Bank” **Fordham Int’l L. J.** Vol: 14. (1990-1991) s.923.

üyeler, ABD gibi oy gücü zaten çok olan üyelere. Yani bu hüküm, zaten büyük oy gücüne sahip olan üyelerin, oy güçlerini daha da arttırmalarına yaramaktadır.

Fon Andlaşması, değişik kararlar için değişik oy çoklukları aramaktadır. Fon'da karar alınması için genellikle oy çokluğu yeterli olmaktadır.¹⁹⁸ Ancak, bazı kararların alınmasında nitelikli oy çokluğu da aranabilmektedir.¹⁹⁹ Örneğin yükseltilmiş kotaların nasıl ödeneceği hakkında karar alınabilmesi için % 70 oy çokluğu aranmakta,²⁰⁰ kotaların artırılması veya düşürülmesi²⁰¹ gibi üyelerin haklarını etkileyen kararlar için ise, % 85 oy çokluğu gerekmektedir. Fon'dan çekilmenin düzenlendiği XXVI. maddenin 1. bölümünde değişiklik yapılabilmesi için ise, oy birliği gerekmektedir.²⁰² Bunların yanında, Andlaşma maddelerinin değiştirilmesi için toplam oyların % 85'ine sahip olan üyelerin beşte üçünün olumlu oyu aranmaktadır.²⁰³

Fon'daki oy verme sisteminin demokratik ve eşitlikçi olmadığı yönünde eleştiriler sıklıkla dile getirilmekte ve sistemin değiştirilmesi için çeşitli fikirler ortaya atılmaktadır. Temel oyların yükseltilmesi, Yönetim Kurulu'na seçilen üye sayısının artırılması, kotalar belirlenirken daha nesnel olunabilmesi için nüfusun da gözönüne alınması gibi teklifler yapılmıştır.²⁰⁴ Ancak bu tekliflerin hiçbiri şu ana kadar kabul görmemiştir.

7. FON'UN MALİ KAYNAKLARI

Uluslararası Para Fonu, amaçlarını gerçekleştirebilmek için kaynak bulmak zorundadır. Fon, ihtiyaç duyduğu bu kaynakları üyeleri vasıtasıyla elde etmektedir. Fon kaynaklarının en önemlisini, üyelerin örgüte üye olurken ödedikleri kotalar

¹⁹⁸ Uluslararası Para Fonu Andlaşması, **Op.cit.**, m. XII, b.5 (c).

¹⁹⁹ Bkz. EK 3.

²⁰⁰ Uluslararası Para Fonu Andlaşması, **Op.cit.**, m. III. b.3(d).

²⁰¹ **Ibid.**, m. III. b.2(c).

²⁰² **Ibid.**, m. XXVIII. (b).

²⁰³ **Ibid.**, m. XXVIII. (a)

²⁰⁴ Qureshi, **Op.cit.**, s.116-7.

oluşturmaktadır. IMF'nin diğer önemli kaynağı ise, aldığı borçlardır. Bunların yanında sahip olduğu altınların satışından da gelir elde etmekte ayrıca kaynaklarından yararlanan üyelerinden kullanım bedeli almaktadır.

7.1. Kotalar

IMF'nin temel amaçlarından birisi, uluslararası ödemelerin sorunsuz biçimde yapılmasını sağlamaktır. Bu konuyu çok yönlü olarak ele alan IMF, çıkabilecek ekonomik krizleri önlemek için çeşitli yöntemler geliştirmiştir. Bu yöntemlerden biri de, zaman zaman ortaya çıkan uluslararası likidite yetersizliğine çözüm bulmak amacıyla, üyelerin kotaya tâbi tutulmasıdır.²⁰⁵

Her üye devlet için, bu devletin dünya ekonomisindeki payı gözönüne alınarak bir kota belirlenmektedir.²⁰⁶ Bu kotalar, IMF'nin malî kaynaklarının büyük kısmını oluşturmaktadır.²⁰⁷ Aslı üyelerin kotaları Fon Andlaşması'nda belirlenmişken, sonradan üye olan devletlerin kotaları Guvernörler Kurulu tarafından belirlenmektedir.²⁰⁸ Kotalar tayin edilirken devletin gayri safi yurtiçi hâsılları, ortalama ihtiyatları, cari dış ödemelerin yıllık ortalaması gibi göstergeler gözönüne alınmaktadır.²⁰⁹

Bir üyenin kotası, üyenin IMF ile olan ilişkilerinin belirlenmesinde de dört açıdan önem taşımaktadır. Bunlardan ilki, her üyenin, IMF'ye yapmakla yükümlü olduğu katkının miktarını, kotaların belirlemesidir. Bir devlet IMF'ye üye olarak katılırken, kotasının % 25'lik kısmını SDR cinsinden veya Dolar, Euro, Yen gibi geniş ölçüde kabul edilen para birimleriyle, kalan kısmını da kendi para birimiyle ödemektedir.²¹⁰

²⁰⁵ Alpago, **Op.cit.**, s.38-40.

²⁰⁶ Bkz. EK.1.

²⁰⁷ IMF External Relations Department, **A Factsheet - IMF Quotas**, <<http://www.imf.org/external/np/exr/facts/quotas.htm>>, B.T: 17.02.2006.

²⁰⁸ Uluslararası Para Fonu Andlaşması, **Op.cit.**, m.III, b.1.

²⁰⁹ A Factsheet - IMF Quotas, **Op.cit.**.

²¹⁰ **Ibid.**

Kotalar ikinci olarak üyenin oy hakkının belirlenmesinde kullanılmaktadır. Her üye 250 temel oyun yanında, her 100.000 SDR için bir oy hakkı kazanmaktadır.²¹¹ Örneğin ABD'nin, 37,149,300,000 SDR kotası karşılığında toplam oy hakkının % 17.1'ine tekabül eden, 371,743 oyu bulunmaktadır.²¹²

Bir üyenin IMF kaynaklarından yararlanması da kotası oranında mümkün olmaktadır. Örneğin, destekleme düzenlemesiyle bir üye, kotasının yıllık % 100'üne kadar borç alabilirken, süre uzadıkça bu miktar kotanın % 300'üne kadar çıkabilmektedir.²¹³

Son olarak, kotalar SDR'lerin üyeler arasında tahsis edilmesi sırasında gözönüne alınmaktadır.²¹⁴

Kotalar, SDR cinsinden belirlenmekte ve Governörler Kurulu tarafından beş yıldan uzun olmayan aralıklarla gözden geçirilmektedir. İlgili üyenin talebiyle bu gözden geçirme herhangi bir zamanda da yapılabilmektedir. Örneğin 1992 yılında, Çekoslovakya, Çek Cumhuriyeti ve Slovak Cumhuriyeti olarak ikiye ayrılınca, kota hesaplamaları yeniden yapılmış ve bu iki devlet için ayrı kotalar belirlenmiştir. Kotalarda değişiklik yapılabilmesi için ise, toplam oyların % 85'inin olumlu yönde oy kullanması gerekmektedir. Böyle büyük bir oranın aranmasının nedeni, bir üyenin kotasının arttırılması neticesinde diğer tüm üyelerin oy verme güçlerinin de etkilenecek olmasıdır. Bir üyenin kotasının değişmesi için ayrıca o devletin rızası aranmaktadır.²¹⁵

Kotasının yükseltilmesine rıza gösteren her üye, Fon tarafından verilen sürede, yükseltilecek miktarın % 25'ini SDR olarak ödemelidir; kalan kısmı ise, kendi parasıyla ödeyebilecektir. Ancak Governörler Kurulu, SDR olarak ödenecek kısmın, bütün üyeler

²¹¹ Uluslararası Para Fonu Andlaşması, **Op.cit.**, m.XII, b.5 (a).

²¹² Bkz. EK.1.

²¹³ A Factsheet - IMF Quotas, **Op.cit.**.

²¹⁴ **Ibid.**

²¹⁵ Uluslararası Para Fonu Andlaşması, **Op.cit.**, m.III., b.1-2; Mahfi Eğilmez, **Hazine** (İstanbul: Diyalog Yayınları, 1997), s.165.

açısından, belirlenen diğer devletlerin paralarıyla veya o devletin kendi parasıyla ödenmesine de karar verebilmektedir.²¹⁶

Kotaların düşürülmesi de mümkündür; ancak, bunun için ilgili üyenin rızası gerekmektedir. Eğer bir üye, kotasının düşürülmesine rıza gösterirse, Fon altmış gün içinde, düşürülen miktarı üyeye ödemektedir. Bu ödeme, o devletin parasıyla, diğer devletlerin paralarıyla veya SDR olarak yapılabilir.²¹⁷

7.2. Borçlanma

Borçlanma, IMF'nin ikinci önemli kaynağını oluşturmaktadır. Ödünç Alma Genel Düzenlemeleri (General Arrangements to Borrow - GAB) adındaki bu kaynak Yönetim Kurulu'nun 5 Ocak 1962 tarihli bir kararıyla oluşturulmuştur.²¹⁸ Bu düzenlemeye göre Fon, kotaların yeterli olmadığını ve yeni kaynağa ihtiyaç duyulduğunu düşündüğünde, başlıca sanayileşmiş devletlerden veya bunların merkez bankalarından borçlanma yoluna gidebilmektedir.²¹⁹

Ödünç Alma Genel Düzenlemeleri'nden borç alma işleminde Fon'un görevi sadece aracılık etmektir. GAB'a taraf olan devletler ek bir krediye gereksinim duyduklarında, Fon'a müracaat etmektedirler. Fon, talepte bulunan devletin isteğini

²¹⁶ Uluslararası Para Fonu Andlaşması, **Op.cit.**, m.III., b.3.

²¹⁷ **Ibid.**, m.III., b.3 (d).

²¹⁸ Beş yıllık dönemlerde gözden geçirilip değişikliğe uğrayan Karar'ın son hali olan 12879-(02/113) sayılı 12 Kasım 2002 tarihli Karar için bkz. Selected Decisions and Selected Documents of the IMF, **General Arrangements to Borrow**, <[http://www.imf.org/external/pubs/ft/sd/index.asp?decision=1289-\(62/1\)](http://www.imf.org/external/pubs/ft/sd/index.asp?decision=1289-(62/1))>, B.T: 13.06.2006.

²¹⁹ Bu düzenlemeye Amerika Birleşik Devletleri, Alman Merkez Bankası, Belçika, Fransa, Hollanda, İsveç Riksbank, İsviçre Merkez Bankası, İngiltere, İtalya, Japonya ve Kanada katılmıştır. Bkz. IMF External Relations Department, **A Factsheet - IMF Borrowing Arrangements: GAB and NAB**, <<http://www.imf.org/external/np/exr/facts/gabnab.htm>>, B.T: 30.04.2006; Suudi Arabistan'la ise 20 Mayıs 1983 tarihli 7403-(83/73) sayılı Karar ile GAB'a bağlı olarak ayrı bir düzenleme yapılmıştır. Bu karar için bkz. Selected Decisions and Selected Documents of the IMF, **“General Arrangements to Borrow: Borrowing Agreement with Saudi Arabia”**, <[http://www.imf.org/external/pubs/ft/sd/index.asp?decision=7403-\(83/73\)](http://www.imf.org/external/pubs/ft/sd/index.asp?decision=7403-(83/73))>, B.T: 30.04.2006.

ciddi gördüğü takdirde, diğer üyelere bunun karşılanmasını teklif etmektedir. Bunun üzerine ilgili devletler kendi durumlarına göre, bu krediyi verip veremeyeceklerini IMF'ye bildirmektedirler. IMF kullanılan krediler için SDR faizine eşit faiz ödemektedir ve krediler üç ile beş yıl içinde geri ödenmektedir.²²⁰

1994 yılında yaşanan Meksika krizinden sonra ise, normal kaynakların bu gibi kriz anlarında yeterli olmayacağı görüldüğünden, Ödünç Alma Yeni Düzenlemeleri (New Arrangements to Borrow – NAB) adında yeni bir kaynak oluşturulmuştur. Bu kaynak, Ödünç Alma Genel Düzenlemesi'nin yerine geçmemiştir; ayrı bir kaynak durumundadır.²²¹ Bu kararda düzenlenen borçlanma yoluna, ancak istisnâî durumlarda ve uluslararası para sisteminde meydana gelen bozukluklarla başa çıkmak için başvurulabilmektedir.²²²

Ödünç Alma Yeni Düzenlemeleri yoluyla kaynak teminine, Brezilya'nın talebiyle bir kez; Ödünç Alma Genel Düzenlemeleri'ne ise on kez başvurulmuştur.²²³

7.3. Altın Satışı

Mart 2006 sonu itibarıyla, IMF'nin 60 milyar Dolar tutarında altın stoku bulunmaktadır. Bu stokla IMF, dünyanın sayılı altın sahiplerinden biridir. Bretton Woods Sisteminin çöküşünden önce altının, sistemin işleyişinde çok önemli bir rolü bulunmaktaydı. Sistemin çöküşüyle beraber altın bu anahtar özelliğini kaybetmiş olsa

²²⁰ Rıdvan Karluk, **Uluslararası Ekonomik Mali ve Siyasal Kuruluşlar** (Beşinci basım. Ankara: Turhan Kitabevi, 2002), s.324.

²²¹ A Factsheet - IMF Borrowing Arrangements: GAB and NAB, **Op.cit.**

²²² Yönetim Kurulu'nun 27 Ocak 1997 tarih ve 11428-(97/6) sayılı Kararı'nın, 12 Kasım 2002 tarih 12880 ve 12881-(02/113) sayılı Kararlarıyla değiştirilen hali için bkz. Selected Decisions and Selected Documents of the IMF, **New Arrangements to Borrow**, <[http://www.imf.org/external/pubs/ft/sd/index.asp?decision=11428-\(97/6\)](http://www.imf.org/external/pubs/ft/sd/index.asp?decision=11428-(97/6))>, B.T: 13.06.2006. ABD, Almanya Merkez Bankası, Avustralya, Avusturya, Belçika, Danimarka, Finlandiya, Fransa, Hollanda, Hong Kong Para Otoritesi, İngiltere, İspanya, İsveç Riksbank, İsviçre Merkez Bankası, İtalya, Japonya, Kanada, Kore, Kuveyt, Lüksemburg, Malezya, Norveç, Suudi Arabistan, Singapur, Şili ve Tayland bu düzenlemeye katılan devlet ve kurumlardır.

²²³ A Factsheet - IMF Borrowing Arrangements: GAB and NAB, **Op.cit.**

da halen Fon kaynakları arasında önemli bir yer tutmaktadır.²²⁴ Ancak altın satışı, IMF'nin hemen kullanabileceği, normal kaynakları arasında sayılmaz. Bu kaynağın kullanılabilmesi için % 85 oy çokluğuyla karar alınması gerekmektedir.²²⁵

7.4. Kullanım Bedelleri

Fon'un üyelerinden aldığı *kullanım bedeli* (charges), Fon'un kotalar, altın satışı ve borçlanma dışındaki diğer gelir kaynağıdır. Üyeler, Genel Kaynaklar Hesabı veya SDR Hesabı'ndan yararlanırken, belli miktarlarda kullanım bedelini Fon'a ödemek durumundadır.²²⁶

8. FON KAYNAKLARINDAN YARARLANMA

Uluslararası Para Fonu, malî kaynaklarını üyelerine kullandırarak, onların karşılaştıkları ödemeler dengesi sorunlarını çözmelerinde yardımcı olmaktadır. Fon'dan borçlanma, bir üyenin parasının diğer bir üyenin parasıyla değiştirilmesi, bir üyenin diğer üyenin parasını satın alması veya SDR satın alınması şeklinde olmaktadır. Bu nedenle Fon'dan borç almak, normal borç işlemlerinden oldukça farklıdır. IMF'den genelde kısa vadeli kaynak kullanılabilir. Ancak dış dengesizliğin nedeni olan ekonomideki yapısal bozuklukları düzeltmek gerektiğinde, kaynakların orta vadeli kullanılması da mümkündür.²²⁷

Fon'dan kaynak kullanımı, bilinen anlamıyla kredi kullanmak manasına gelmemektedir. Bu sebeple kredi yerine “kolaylık” veya “imkân” terimleri kullanılmaktadır. İmkân kullanımında, üyenin ulusal parası karşılığında diğer bir üyenin parasının kullanımına yönelik bir varlık değişimi söz konusu olduğundan bu işleme “*satın alma*” (purchase) denilmektedir. Üyeler Fon'dan kaynak kullanmak

²²⁴ IMF External Relations Department, **A Factsheet - Gold in the IMF**, <<http://www.imf.org/external/np/exr/facts/gold.htm>>, B.T: 30.04.2006.

²²⁵ Uluslararası Para Fonu Andlaşması, **Op.cit.**, m.V., b.12.

²²⁶ **Ibid.**, m.V., b.8 ve m.XX.

²²⁷ Karluk, **Op.cit.**, s.296.

istediklerinde, kullanacakları kolaylığın miktarı kadar kendi ulusal paralarını veya bu miktarı içeren bir taahhünameyi Fon'a vermekte; Fon da üye devletin ihtiyaç duyduğu döviz cinsinden gerekli miktarı üyeye tahsis etmektedir. Eğer üye taksitlendirme çerçevesinde kaynak kullanmaktaysa, her taksitten önce bu taahhüt işlemi yenilenmektedir. Geri ödemede ise, üye kullandığı döviz Fon'a geri ödemekte, Fon da üyenin ulusal parasını veya taahhüt senedini geri vermektedir. Bu işleme de geri ödeme (repurchase) denilmektedir.²²⁸

Fon Andlaşması'nın giriş maddesine göre Fon'un, *Genel Hesap* (General Department) ve *Özel Çekme Hakları Hesabı* (Special Drawing Rights Department – SDR Department) olmak üzere iki çeşit hesabı bulunmaktadır. Bu maddeye göre, Fon'un tüm üyelerinin, SDR Hesabına katılma hakları vardır.

Genel Hesap ise, *Genel Kaynaklar Hesabı* (General Resources Account), *Özel Tahsisler Hesabı* (Special Disbursement Account) ve *Yatırım Hesabı* (Investment Account)'ndan oluşmaktadır. Ancak, Yatırım Hesabı faal değildir.

Burada belirtilmesi gereken nokta, IMF'nin finansal yapısının değişime açık olduğudur. Fon, sürekli değişim halinde olan uluslararası para sistemine ayak uydurabilmek için, gerekli gördüğünde yeni kolaylık ve politikalar belirleyebilmekte veya var olan kolaylık ve politikalara son verebilmektedir.²²⁹ Aşağıda Genel Kaynaklar Hesabı, Özel Tahsisler Hesabı ve Özel Çekme Hakları Hesabı ayrıntılarıyla incelenecektir.

8.1. Genel Kaynaklar Hesabı

Genel Kaynaklar Hesabı, IMF'nin normal kaynağını oluşturmaktadır. Burada üyenin ihtiyacını gidermek maksadıyla, bu hesapta bulunan SDR'lerin veya diğer devletlerin paralarının, üyenin talebi neticesinde o üyeye satılması söz konusudur.²³⁰

²²⁸ *Ibid.*, s.296-7.

²²⁹ Treasurer's Department, **Financial Organization and Operations of the IMF** (Altıncı basım, Washington, D.C.: International Monetary Fund, 2001), s.5.

²³⁰ Uluslararası Para Fonu Andlaşması, **Op.cit.**, m.V., b.2(a).

Dolayısıyla Fon ile üye arasında iki tür işlem bulunmaktadır. Bunlardan ilki SDR ile dövizin takası; ikincisi, üyenin ulusal parası karşılığında döviz satışıdır. SDR karşılığında döviz alınabilmesi için, Fon'un ve ulusal parası kullanılacak üyenin bu işleme onay vermesi gerekmektedir.²³¹

Genel Kaynaklar Hesabı'ndan döviz satın alarak yararlanmak isteyen üyenin ise, yerine getirmesi gereken bazı şartlar bulunmaktadır. Bunlardan ilki, IMF'den temin edilen dövizin, Fon Andlaşması ve Fon politikalarına uygun olarak kullanılmasıdır. İkincisi, talepte bulunan üyenin dış ödeme gücü içinde bulunması gerekmektedir. Üçüncüsü üyenin ihtiyat dilimini satın alması veya üyenin, Fon'da bulunan ulusal parasının, üyenin kotasının % 200'ünü aşmamasıdır. Son olarak da, üye hakkında Fon kaynaklarını kullanmaya ehil olmadığına karar verilmemiş olması aranmaktadır.²³²

Fon, *Destekleme Düzenlemesi* (stand-by arrangements) ve benzeri düzenlemeleri içeren Genel Kaynaklar Hesabı hakkında politikalar belirleyebileceği gibi, ödemeler dengesindeki özel sorunları aşmak maksadıyla da Fon Andlaşması'na aykırı olmayan ve genel kaynakların geçici olarak kullanılmasına yarayan tedbirler alabilecektir.²³³ Bu kapsamda Yönetim Kurulu düzenli biçimde gözden geçirmeler yapmakta, ihtiyaçlar doğrultusunda finansman politikaları belirlemektedir.²³⁴ Aşağıda Fon'un, Genel Kaynaklar Hesabı çatısı altında oluşturduğu finansman politikaları incelenecektir.

8.1.1. Kredi Dilimi Politikaları ve Destekleme Düzenlemesi

Kredi Dilim politikaları, Fon'un klâsik kaynaklarının en önemlisidir. Her üye, kotası çerçevesinde Fon'dan kaynak kullanabilmektedir ve kotalarıyla sınırlı biçimde kullandıkları bu kaynaklara "*normal çekme hakları*" denmektedir. Normal çekme hakları, kotanın % 25'lik kısımlarından oluşan, dört dilimden meydana gelmektedir. Üyelerin kotalarının ilk % 25'lik kısmına "*ihtiyat dilimi*" denmektedir ve bu kısım SDR

²³¹ **Ibid.**, m.V, b.6.

²³² **Ibid.**, m. V.,b.3(b).

²³³ **Ibid.**, m.V. b.3(a).

²³⁴ Atalay, **Op.cit.**, s.115.

ve/veya Fon'un kabul edeceği başka bir döviz cinsinden Fon'a ödenmektedir. Normal çekme haklarının ihtiyat dilimi dışında kalan kısmı da üç eşit dilime ayrılmıştır ve bunlara da “*kredi dilimi*” denilmektedir.²³⁵

Ulusal para ile diğer bir üyenin parasının satın alınması anlamına gelen Fon kaynaklarından çekme işlemi yapılırken, önce ihtiyat dilimi kullanılmaktadır. Bu dilimin kullanılması için herhangi bir şart söz konusu değildir. Ayrıca ihtiyat diliminden çekilen miktar için faiz de ödenmemektedir. İhtiyat dilimi dışında kalan üst kredi dilimlerinden faydalanmak için ise, gittikçe ağırlaşan şartlar aranmaktadır. Bunlardan en önemlisi üye devletin maliye veya ekonomiden sorumlu bakanının hazırlamış olduğu *niyet mektubunu*²³⁶ Fon'a göndermesi ve Fon'un bu mektubu esas alarak hazırladığı *destekleme düzenlemesinin* Yönetim Kurulu'ndan geçmesidir. Ayrıca taksitlendirme²³⁷, performans kriterleri²³⁸ ve konsültasyon²³⁹ gibi ek şartlar da aranabilmektedir. Üye devlet isterse, ihtiyat dilimini kullanmadan üst kredi dilimlerini kullanabileceği gibi, ödemeler dengesi sorununun büyüklüğüne bağlı olarak hepsini birden de kullanabilecektir. Üst kredi dilimlerinden kullanılacak miktar üyenin kotasının % 100'ü kadardır; ancak, Yönetim Kurulu bunun arttırılmasına karar verebilmektedir.²⁴⁰

Burada belirtilmesi gereken bir konu da destekleme düzenlemesinin (stand-by arrangement) niteliğidir. Bu düzenleme, bir üyenin belli bir süre zarfında ve belli

²³⁵ Karluk, **Op.cit.**, s.298-9. Seyidoğlu, **Op.cit.**, s.567.

²³⁶ Niyet Mektubu, bir niyetin dışa vurulmasını ifade etmektedir ve bir yükümlülük altına girildiğini göstermemektedir. Üyenin, mektubun içeriği uyarınca davranma yükümlülüğü hukuken bulunmamaktadır. Atalay, **Op.cit.**, s.118.

²³⁷ IMF kaynakları üyeye, genelde üç ayda bir ödenen taksitler halinde kullanılmaktadır. Bundaki amaç, üyenin programına sadık kaldığını ve geri ödemesini yapabileceğini görmektir. Financial Organization and Operations of the IMF, **Op.cit.**, s.30-2.

²³⁸ Performans kriterleri, üyenin, Fon kaynaklarından yararlanabilmek için, alması gereken belli yapısal önlemleri ifade etmektedir. **Ibid.**, s.191.

²³⁹ IMF'ye üye ülkelerin durumları, konsültasyon adı verilen, üye ve IMF heyetlerinin karşılıklı görüş alışverişlerinde değerlendirilmektedir. Üyeler, genelde yılda bir konsültasyona tâbi tutulmaktadır; ancak, bazı üyeler 18-24 ay gibi dönemlerde de konsültasyona tâbi tutulabilmektedir. Bu görüşmelerde, gayrisafî millî hâsıladaki gelişmeler, fiyat hareketleri, istihdam, üretim, parasal göstergeler, ödemeler dengesi gibi konular üzerinde durulur ve sonuçta hazırlanan rapor IMF Yönetim Kurulu'na sunulur. Bkz. Karluk, **Op.cit.**, s.326-7.

²⁴⁰ **Ibid.**, s.299-300.

miktarlarda alım yapabilmesini sağlayan bir Yönetim Kurulu kararıdır.²⁴¹ Her ne kadar yaygın olarak “stand-by andlaşması” tabiri kullanılmaktaysa da, bu düzenleme, uluslararası hukuk kapsamında bir andlaşma değildir. Dolayısıyla, andlaşma anlamına gelecek ifadelerin kullanılmasından kaçınılmalıdır.²⁴² Bu düzenleme Fon’un tek taraflı bir işlemi niteliğindedir. Bu yüzden bu düzenlemelerin, Birleşmiş Milletler’e tescil ettirilmesi söz konusu değildir. Ayrıca, destekleme düzenlemelerinin uluslararası andlaşma olmadığı, Fon tarafından açıkça belirtildiğinden, Andlaşmalar Hukuku kapsamına da girmemektedir. Dolayısıyla bu hukuk tarafından düzenlenen bağlayıcılık kazanma, yürürlüğe girme, yorum gibi kavramların, destekleme düzenlemelerine uygulanması mümkün değildir.²⁴³ Bunların yanında destekleme düzenlemesi, uluslararası andlaşma niteliğinde olmadığından, program hükümlerinin gerçekleşmemesi durumunda uluslararası sorumluluğa neden olmamaktadır.

Destekleme düzenlemelerine ilk yıllarda, ulusal paraların değerlerini korumak amacıyla başvurulmuştur. Bugün ise, para, maliye ve döviz kuru politikaları ile dış dengeyi sağlama hedefi öne çıkmıştır.²⁴⁴ Destekleme düzenlemesi genellikle 12-18 aylık dönemlerde kullanılırken, geri ödemesi de iki ile dört yıl arasında olmaktadır.²⁴⁵

8.1.2. Genişletilmiş Fon Kolaylığı

“*Genişletilmiş Fon Kolaylığı*” (The Extended Fund Facility - EFF), 1974 yılında, daha ağır ödeme dengesi problemleri yaşayan ve bunun çözümü için ekonomisinde esaslı değişikliklere ihtiyaç duyan üyelere yönelik oluşturulmuş bir kolaylıktır. Diğer bir ifadeyle üyelerin, kredi dilimlerinden sağladıkları kaynakların,

²⁴¹ Uluslararası Para Fonu Andlaşması, **Op.cit.**, m. XXX., (b).

²⁴² Yönetim Kurulu’nun 25 Eylül 2002 tarih ve 12864-(02/102) sayılı kararı için bkz. Selected Decisions and Selected Documents of the IMF, **Guidelines on Conditionality**, <[http://www.imf.org/external/pubs/ft/sd/index.asp?decision=12864-\(02/102\)](http://www.imf.org/external/pubs/ft/sd/index.asp?decision=12864-(02/102))>, B.T: 13.06.2006.

²⁴³ Atalay, **Op.cit.**, s.120-1.

²⁴⁴ Karluk, **Op.cit.**, s.301-2.

²⁴⁵ IMF External Relations Department, **A Factsheet - IMF Lending**, <<http://www.imf.org/external/x10/changeccs/changestyle.aspx>>, B.T:27.06.2006.

uzun süreli ödemeler dengesi açıklarını kapatmada yetersiz kalması nedeniyle bu kolaylık oluşturulmuştur. Genişletilmiş Fon Kolaylığı'ndan yararlanmak isteyen üyelerle, destekleme düzenlemesine benzeyen bir “*genişletilmiş düzenleme*” (extended arrangement) yapılmaktadır. Buna göre üye, ödemeler dengesi açığını gidermeyi hedefleyen bir istikrar programını Fon'a sunmaktadır. Bunun üzerine Fon, genişletilmiş düzenlemeyi yapmakta ve üye performans kriterlerine bağlı olarak, bu kolaylıktan yararlanmaya başlamaktadır. Üyeler, bu kolaylıktan kotalarının % 300'üne kadar kaynak kullanabilmektedir. Bu kolaylıktan yararlanmanın süresi genelde üç yıldır ve geri ödeme süresi de dört ile yedi yıl arasında değişmektedir.²⁴⁶

8.1.3. Petrol Kolaylığı

“*Petrol Kolaylığı*” (The Oil Facility - OF), 1970'lerde yaşanan petrol fiyatlarındaki büyük artış nedeniyle oluşturulmuş bir kolaylıktır. Daha sonra ihtiyaç kalmaması nedeniyle 1975 yılında son verilen bu kolaylık, 1990'da ortaya çıkan Körfez Krizi nedeniyle tekrar yürürlüğe konulmuştur; ancak, 1991 yılı sonlarında tekrar son verilmiştir. Hesaptan faydalanan üyelerin ödemeler dengeleri düzelince, bu kolaylık vasıtasıyla ulusal paraları karşılığında aldıkları dövizleri geri ödemeleri gerekmektedir. Üyenin, kotasının % 75'ine kadar kaynak kullanması mümkündür ve geri ödemesi en geç yedi yıl içinde yapılmalıdır.²⁴⁷

8.1.4. Ek Finansman Kolaylığı

“*Ek Finansman Kolaylığı*” (The Supplementary Financing Facility – SFF), 1977 yılında kabul edilmiş bir kolaylıktır. Bu kolaylığın amacı, kotalarına göre ödemeler dengesi büyük açık veren üyelere, Destekleme Düzenlemesi ve Genişletilmiş Düzenlemelere ek olarak yeni kaynak sağlamaktır. Bu kolaylıktan yararlanabilmek için üyenin önce, Destekleme veya Genişletilmiş Düzenleme çerçevesinde bir istikrar

²⁴⁶ *Ibid.*; Karluk, *Op.cit.*, s.306-8.

²⁴⁷ Karluk, *Op.cit.*, s.306; Financial Organization and Operations of the IMF, *Op.cit.*, s.40.

programını Fon'a kabul ettirmiş olması gerekmektedir. Bu düzenlemelerde geçerli olan şartlar ve performans kriterleri, Ek Finansman Kolaylığı için de geçerlidir.²⁴⁸

8.1.5. Genişletilmiş Kullanım Politikası

“*Genişletilmiş Kullanım Politikası*” (The Enlarged Access Policy – EAP), 1981 yılında oluşturulmuş bir kaynaktır. Destekleme ve Genişletilmiş Fon Kolaylığı kaynaklarından finanse edilen ve Fon’un büyük desteğini gerektiren programlara ek kaynak sağlamak için kullanılmaktadır. Bir üyenin, bu kolaylıktan yararlanabilmesi için, dış ödemeler dengesindeki sorunun düzeltilmesinin bir yıldan uzun sürmesi, ayrıca ihtiyaç duyulan kaynağın Kredi Dilimleri veya Genişletilmiş Fon Kolaylığı’ndan sağlanabilecek tutardan büyük olması gerekmektedir. Kredi Dilimleri ve Genişletilmiş Fon Kolaylığı kullanılırken aranan şartlar, bu kaynak kullanılırken de aranmaktadır.²⁴⁹

8.1.6. Özel Kolaylıklar: Telâfi Edici ve Olağanüstü Finansman Kolaylığı ve Tampon Stok Finansman Kolaylığı

Fon’un kaynakları genelde bütün üyelerin kullanımına açıktır. Ancak özel kolaylıklar, üyelerin ekonomilerini etkileyen beklenmedik olumsuz gelişmeleri telâfi etmek için oluşturulan kaynaklardır.²⁵⁰

“*Telâfi Edici ve Olağanüstü Finansman Kolaylığı*” (The Compensatory and Contingency Financing Facility - CCFF), dünya piyasalarında ortaya çıkan fiyat değişimleri nedeniyle ihracat ve hizmet gelirlerinde ani düşüşler yaşanması ya da aşırı tahıl ithali nedeniyle dış ödemeler dengesinde sorunlar ortaya çıkması durumunda kullanılabilen bir kolaylıktır. Bu kolaylıktan yararlanabilmek için, yaşanan sorunların kısa süreli olması ve bu sorunların, üyenin denetimi dışında gerçekleşmiş olması aranmaktadır.²⁵¹ Sadece geçici ödemeler dengesi sorunları yaşanması durumunda bu

²⁴⁸ Karluk, **Op.cit.**, s.308.

²⁴⁹ Uysal, **Op.cit.**, s.27.

²⁵⁰ Alpago, **Op.cit.**, s.55.

²⁵¹ **Ibid.**.

kolaylıktan faydalanılabilmektedir.²⁵² Üyeler, ihracat gelirlerinde düşüş olması halinde kotalarının % 20'si, aşırı tahıl ithali durumunda ise, kotalarının % 10'u kadar kaynak kullanabilmektedirler.²⁵³

“*Tampon Stok Finansman Kolaylığı*” (The Buffer Stock Financing Facility - BSFF), 1969 yılında oluşturulan bir kolaylıktır. Kolaylığın amacı, mal fiyatlarındaki düşüşler sebebiyle ödemeler dengesi bozulan üyelerin, ihraç mallarının fiyatlarını düşürüp ihracat yapmalarını engelleyerek onlara destek olmaktır. Bu kolaylıkla üyelere kısa vadeli ve geçici finansman sağlanmaktadır. Üyeler, kotalarının % 35'ine kadar bu kolaylıktan faydalanabilmektedir.²⁵⁴ Bu kolaylığın kullanımına 2000 yılında son verilmiştir.²⁵⁵

8.2. Özel Tahsisler Hesabı

“*Özel Tahsisler Hesabı*” (The Special Disbursement Account – SDA), Fon'un Genel Hesabı içinde 1981 yılında, Vesayet Fonu'nun sona ermesinden sonra faaliyete başlamıştır. Vesayet Fonu'na yapılacak geri ödemeler, Özel Tahsisler Hesabına aktarılmıştır. Ancak bu Hesap, Genel Hesap dışında faaliyet göstermekte, varlıkları ve gelirleri, Genel Hesap'ın diğer gelirlerinden ayrı tutulmaktadır.²⁵⁶ Bir üyenin bu Hesap'tan kaynak kullanabilmesi için ehil görülmesi gerekmektedir. Ayrıca Fon, üyeden güçlü bir makro-ekonomik program uygulamasını beklemektedir.²⁵⁷ Aşağıda bu hesaba bağlı bulunan kolaylıklar incelenecektir.

²⁵² Financial Organization and Operations of the IMF, **Op.cit.**, s.29.

²⁵³ Atalay, **Op.cit.**, s.116.

²⁵⁴ Karluk, **Op.cit.**, s.309-10.

²⁵⁵ Financial Organization and Operations of the IMF, **Op.cit.**, s.40.

²⁵⁶ **Ibid.**, s.82-4.

²⁵⁷ Atalay, **Op.cit.**, s.124.

8.2.1. Yapısal Uyum Kolaylığı

“*Yapısal Uyum Kolaylığı*” (The Structural Adjustment Facility - SAF), Özel Tahsisler Hesabı içinde, 1986 yılında oluşturulan bir kolaylıktır.²⁵⁸ Amacı, Dünya Bankası ile birlikte, sürekli dış ödeme açıklarıyla karşılaşan az gelişmiş devletlere düşük faizli ve uzun vadeli kaynak sağlamaktır. Bu kaynaktan yararlanabilmek için IMF’nin, üyenin hazırladığı orta vadeli (üç yıl) yapısal uyum programını kabul etmesi gerekmektedir. Burada da Destekleme Düzenlemesine benzeyen bir “*Yapısal Uyum Kolaylığı Düzenlemesi*” yapılmaktadır. Üyeler, kotalarının % 50’si oranında kaynak kullanabilmektedirler.²⁵⁹

8.2.2. Güçlendirilmiş Yapısal Uyum Kolaylığı

“*Güçlendirilmiş Yapısal Uyum Kolaylığı*” (The Enhanced Structural Adjustment Facility – ESAF), Yapısal Uyum Kolaylığı yerine, 1987 yılında oluşturulan bir kolaylıktır. Başlangıçta geçici bir kolaylık olarak düşünülmesine rağmen, sonradan kalıcı hale getirilmiştir.²⁶⁰ IMF’nin normal kaynaklarının yanında bir *Güçlendirilmiş Yapısal Uyum Kolaylığı Bağış Fonu* kurulmuştur. Bu Bağış Fonu, düşük gelirli devletlerin dışındaki devletlerin bağışlarıyla oluşmuştur. Bağış Fonu’nun kaynakları, IMF’nin diğer kaynaklarından ayrı yönetilmektedir. Bağış Fonu’ndan yararlanma koşulları ise, Yapısal Uyum Kolaylığı’nda aranan şartlara benzemektedir ve buradan kullanılabilir miktar, kotanın % 225’ine kadar çıkabilmektedir. İstisnaî durumlarda ise bu oran, kotanın % 350’si kadar olabilmektedir. Geri ödeme süresi ise, beş yıl altı ay ile on yıl arasında değişmektedir.²⁶¹

²⁵⁸ IMF External Relations Department, **A Factsheet - IMF Concessional Financing Through The ESAF**, <<http://www.imf.org/external/np/exr/facts/esaf.htm>>, B.T: 27.06.2006.

²⁵⁹ Karluk, **Op.cit.**, s.312.

²⁶⁰ A Factsheet - IMF Concessional Financing Through The ESAF, **Op.cit.**.

²⁶¹ Karluk, **Op.cit.**, s.312-3.

8.2.3. Yoksulluk Azaltıcı ve Büyüme Kolaylığı

Yoksullukla mücadeleye ağırlık vermek amacıyla, Yapısal Uyum Kolaylığı ve Güçlendirilmiş Yapısal Uyum Kolaylığı'na son verilerek, bunların yerine 1999 yılında “*Yoksulluk Azaltıcı ve Büyüme Kolaylığı*” (Poverty Reduction and Growth Facility – PRGF) oluşturulmuştur. Bu kolaylığın oluşturulmasındaki amaç, yoksullukla daha fazla mücadele etmektir. Düşük gelimli devletlerin kullanabildiği düşük faizli (% 0.5) bir kolaylıktır. Üyeler üç yıllık düzenlemeler altında, kotalarının % 140'ına kadar kaynak kullanabilmektedirler. İstisnaî durumlarda bu oran, % 185'e kadar çıkabilmektedir. Geri ödemeler, beş yıl sonra başlamakta ve onuncu yılda sona ermektedir. Bu kolaylığın finansmanı; merkez bankaları, yönetimler ve resmî kurumlardan, piyasada geçerli olan faiz oranlarıyla, borç alarak sağlanmaktadır. Kolaylığı kullanan üyenin ödediği faiz ile piyasadaki faiz oranları arasındaki fark, bağışlar ve Fon'un diğer kaynakları vasıtasıyla karşılanmaktadır.²⁶²

8.2.4. Sistem Dönüşüm Kolaylığı

“*Sistem Dönüşüm Kolaylığı*” (The Systemic Transformation Facility – STF), 1993 yılında geçici bir süre uygulanmak amacıyla oluşturulmuştur. Bu kolaylığın amacı başta Rusya olmak üzere eski Doğu Bloku devletlerinin, serbest piyasa ekonomisi sistemine geçişlerini hızlandırmaktır.²⁶³ Bu kolaylığa, 1995 yılında son verilmiştir.²⁶⁴

8.2.5. Ek İhtiyat Kolaylığı

“*Ek İhtiyat Kolaylığı*” (The Supplemental Reserve Facility – SRF), 1997 yılında uygulamaya konulmuş bir kolaylıktır. Bu kolaylığın amacı, kısa dönemli fakat büyük

²⁶² IMF External Relations Department, **A Factsheet - The Poverty Reduction and Growth Facility (PRGF)**, <<http://www.imf.org/external/np/exr/facts/prgf.htm>>, B.T: 27.06.2006.

²⁶³ Alpage, **Op.cit.**, s.57.

²⁶⁴ Financial Organization and Operations of the IMF, **Op.cit.**, s.40.

miktarlarda kaynağa ihtiyaç duyan üyelere yardım etmektedir.²⁶⁵ Asya ülkelerinde yaşanan krizde, yabancı sermayenin kısa sürede bir ülkeyi terk etmesiyle, o ülkede ödemeler sorunlarının ortaya çıktığı görülmüştür ve böyle durumlarla mücadele için bu kolaylık oluşturulmuştur. Bu kolaylık hızla azalan döviz ihtiyatlarının takviyesi için verilmektedir. Bu kolaylığın şartı, üyenin finans piyasalarında güven arttırıcı tedbirler uygulamasıdır. Bu kolaylıktan kullanılacak kaynağın, belli bir sınırı bulunmamaktadır. Kullanılacak kaynağın miktarı, Fon tarafından belirlenmektedir. Bu kolaylık kapsamında Türkiye, 1999 yılında yaşanan deprem felaketinden sonra “*Doğal Afetler İçin Âcil Program*” adı altında kaynak sağlamıştır.²⁶⁶

8.2.6. Âcil Kredi Hattı

Fon, küresel çapta yaşanabilecek ekonomik krizler hakkında önlem alabilmek için “*Âcil Kredi Hattı*” (The Contingency Credit Line – CCL) denen bir kolaylık oluşturmuştur. Bu kolaylık, IMF için yeni bir borç verme biçimidir. Brezilya krizinden sonra oluşturulan bu kolaylıkla, gelecekte ortaya çıkabilecek krizlerin salgın etkisinden korunmak amaçlanmaktadır. Kısa vadeli âcil kredi mahiyetinde olan bu kolaylıktan yararlanabilmek için üye, IMF tarafından düzenli olarak denetlenmeyi kabul etmek durumundadır. Fon, krizlerin derinleşmesinin engellenmesi için, üyelerin ekonomik bünyelerini sağlamlaştırılmalarını istemektedir. Bu kolaylıktan yararlanırken üyeler, kotalarının % 300 ile 500’ü arasında kaynak edinebilmektedirler ve bu kolaylıktan kullandıkları miktar, diğer kolaylıkları etkilememektedir.²⁶⁷

8.3. Özel Çekme Hakları Hesabı

“*Özel Çekme Hakları*” (Special Drawing Rights – SDR), 1969 yılında Uluslararası Para Fonu Andlaşması’nda yapılan tadilât ile oluşturulan bir uluslararası ihtiyattır. Bu ihtiyatın oluşturulmasındaki neden, o zaman uygulanmakta olan sabit

²⁶⁵ A Factsheet - IMF Lending, **Op.cit.**

²⁶⁶ Karluk, **Op.cit.**, s.314.

²⁶⁷ Financial Organization and Operations of the IMF, **Op.cit.**, s.44; Karluk, **Op.cit.**, s.314-5.

döviz kuru sistemini desteklemektir. Bu dönemde uluslararası ihtiyat olarak kullanılan Dolar ve altının, dünya ekonomisindeki genişlemeye paralel biçimde arttırılamaması nedeniyle, yeni bir uluslararası ihtiyata gereksinim doğmuştur. Bu nedenle, uluslararası toplum, IMF'nin himayesi altında yeni bir ihtiyat oluşturmuştur. Ancak 1973 yılında, Bretton Woods Sistemi'nin çöküşüyle, pek çok devlet, dalgalı kur sistemini uygulamaya başlamıştır ve bu gelişmeyle birlikte, SDR'nin önemi azalmıştır. Bugün için SDR, IMF'nin hesap birimi olma işlevini görmektedir. SDR'lerin piyasa işlemlerinde kullanılması mümkün değildir. SDR sadece yetkili makamlar tarafından kullanılabilir, yani özel kişilerin bunu kullanması söz konusu değildir. SDR, ne bir para birimi²⁶⁸ ne de IMF için bir yükümlülüktür. SDR'nin kendi başına bir değeri bulunmamaktadır.²⁶⁹ SDR, bir çeşit "açık kredi"dir ve üyelerin birbirlerine olan borçlarının mahsup edilmesinde kullanılmaktadır. Ayrıca, SDR sayesinde üyeler, merkez bankalarından, birbirlerinin paralarını elde etme olanağına sahip olmuşlardır. Bunu bir örnekle açıklamak gerekirse, Türkiye'nin ABD Doları'na ihtiyacı olduğunda yapması gereken, SDR'lerini ABD Merkez Bankası'na devretmek ve bunun karşılığında da Dolar almaktır. ABD, belli sınırlar içinde bu işlemi yapmak zorundadır. Ancak, bir üyeye devredilen SDR'lerin, kendisine tahsis edilen SDR miktarının iki katını aşması durumunda, üye yeni devirleri kabul etmeyebilmektedir.²⁷⁰

SDR'nin değerinin nasıl belirleneceğine, Fon, toplam oy gücünün % 70'iyle karar vermektedir.²⁷¹ Başlangıçta, Özel Çekme Hakları'nın değeri, altına bağlı olarak belirlenmiştir. Mevcut durum itibarıyla Özel Çekme Hakları'nın değeri, uluslararası ekonomide önemli yer tutan para birimlerinden oluşan bir sepet esas alınarak belirlenmektedir. Bugün için bu sepet, ABD Doları, Japon Yeni, İngiliz Sterlini ve Euro'dan oluşmaktadır. SDR'nin kur değeri, günlük olarak hesaplanmaktadır.

²⁶⁸ Bir devlet tarafından değil de, uluslararası bir örgüt tarafından çıkarılan SDR'nin, dünyanın hiçbir yerinde, yasal rayici bulunmamasından dolayı, hukuken para olarak kabul edilmesi mümkün değildir. Turhan, **Op.cit.**, s.21.

²⁶⁹ IMF External Relations Department, **A Factsheet - Special Drawing Rights (SDRs)**, <<http://www.imf.org/external/np/exr/facts/sdr.HTM>>, B.T: 10.04.2006; Mitchell B. Carroll, "Summit of International Monetary Law", **Int'l L.**, Vol:3, (1968-1969), s.375.

²⁷⁰ Karluk, **Op.cit.**, s.316-7.

²⁷¹ Uluslararası Para Fonu Andlaşması, **Op.cit.**, m.XV. b.1.

Hesaplama öncelikle, Yen, Sterlin ve Euro'nun, Londra Borsası'nda oluşan Dolar bazında alış ve satış fiyatlarının ortalaması alınmakta, sonra da bu dört rakam toplanarak 1 SDR'nin kaç Dolar ettiği bulunmaktadır.²⁷² Söz konusu bu sepetin bileşimi, her beş yılda bir gözden geçirilmektedir.²⁷³

“Özel Çekme Hakları Hesabı” (Special Drawing Rights Department – SDR Department), Genel Hesap'tan farklı bir hesap olarak oluşturulmuştur. Fona üyelik, SDR Hesabı'na üyeliği kendiliğinden getirmemektedir; ancak, her Fon üyesinin bu Hesap'a katılma hakkı bulunmaktadır.²⁷⁴ Özel Çekme Hakları'nı içeren bütün işlemler, SDR Hesabı'ndan yürütülmektedir. Fon'un diğer işleri ise, Genel Hesap'tan yürütülmektedir.²⁷⁵ SDR Hesabı ile Genel Hesap'ın farklı varlık ve yükümlülükleri bulunmaktadır. SDR Hesabı'ndaki varlıklar, Fon'un diğer hesaplarından yapılan giderleri karşılamak için kullanılmamaktadır.²⁷⁶ SDR Hesabı'na katılabilmek için bir devletin, bu Hesap'la ilgili bütün yükümlülükleri kabul etmesi gerekmektedir.²⁷⁷

Sadece bu SDR Hesabı'na katılan üyelere, SDR tahsis edilmektedir. Bir üyenin, Fon'un Genel Hesabı'nı kullanmaya ehil olmadığına karar verilmesi, SDR Hesabı'ndan yararlanmasına engel değildir.²⁷⁸ Benzer biçimde, bir üyenin SDR Hesabı'ndan yararlanmaya ehil olmadığına karar verilmesi de, Genel Hesap'tan yararlanmasını engellememektedir.²⁷⁹

²⁷² Örneğin, 07.08.2006 tarihinde 1 SDR = 1.49229 ABD Doları ve 1 ABD Doları = 0.670111 SDR'dir. Bkz. **IMF Finances**, <<http://www.imf.org/external/fin.htm>>, B.T: 07.0.2006.

²⁷³ IMF External Relations Department, **A Factsheet – SDR Valuation**, <http://www.imf.org/external/np/fin/rates/rms_sdrv.cfm>, B.T: 30.06.2006.

²⁷⁴ Uluslararası Para Fonu Andlaşması, **Op.cit.**, Giriş Maddesi.

²⁷⁵ **Ibid.**, m.XVI. b.1.

²⁷⁶ **Ibid.**, m.XVI. b.2.

²⁷⁷ **Ibid.**, m.XVII. b.1.

²⁷⁸ **Ibid.**, m.XXIII. b.2(f).

²⁷⁹ **Ibid.**, m.XXIII. b.2(a-b-f).

Fon, Genel Kaynaklar Hesabı'nda, bu hesapla ilgili işlemleri yapmak için, kendi adına SDR tutabilmektedir.²⁸⁰

Fon, üye olmayan devletlerin, SDR Hesabı'na katılmamış üyelerin, birden çok üye açısından merkez bankası görevini gören kurumların ve diğer resmî kuruluşların SDR kullanmasına karar verebilmektedir.²⁸¹ Bunlar, kendi aralarındaki veya SDR Hesabı'na dahil olan üyelerle aralarındaki işlemlerde SDR kullanabilmektedirler. IMF şimdiye kadar, Dünya Bankası, Arap Para Fonu, Doğu Karayip Merkez Bankası gibi 15 kuruluşa bu yetkiyi vermiştir.²⁸²

SDR'lerin karşılığı olarak Fon'a, altın, döviz veya ulusal para yatırmak gerekmemektedir. Yani SDR'yi destekleyen reel bir kaynak bulunmamaktadır.²⁸³ SDR, Fon'un kararıyla oluşturulmaktadır. Fon, beş yıllık dönemlerde, SDR oluşturulması hakkında karar almaktadır ve oluşturulan bu SDR'ler üyelere kotaları oranında dağıtılmaktadır.²⁸⁴ SDR, üyelerin SDR hesaplarına kayıt düşülmesi suretiyle çıkarılmaktadır. Bir üyenin payına ne kadar SDR düşmekteyse, Fon, o üyeyi SDR Hesabı'ndan o kadar alacaklandırmaktadır.²⁸⁵

Bir üye, SDR karşılığında, diğer bir üyenin parasını almak istediğinde, satın alınan para karşılığı kadar SDR bu üyenin hesabından düşülmekte ve bu SDR'ler parası satın alınan üyenin hesabına aktarılmaktadır. Bu işlem için Fon'dan izin alma gibi bir şart bulunmamaktadır. İki üye, kendi aralarında anlaşarak bu işlemi gerçekleştirebilmektedir. Burada bir devir işlemi söz konusu olduğundan, normal çekme haklarında bulunan geri ödeme yükümlülüğü, bu işlem için geçerli değildir; ancak, burada da faiz ödenmesi söz konusudur. Bir üye, kendisine tahsis edilen SDR miktarından daha az SDR'yi elinde tutmaktaysa, yani SDR'lerini kullanarak döviz elde etmişse, aradaki fark için, faiz ödemektedir. Aksi durumda, yani üyenin hesabında,

²⁸⁰ **Ibid.**, m.XVII. b.2.

²⁸¹ **Ibid.**, m.XVII. b.3.

²⁸² Karluk, **Op.cit.**, s.321.

²⁸³ **Ibid.**, s.315.

²⁸⁴ Uluslararası Para Fonu Andlaşması, **Op.cit.**, m.XVIII. b. 1-2(a)

²⁸⁵ Karluk, **Op.cit.**, s.315.

tahsis edilen miktardan fazla SDR bulunması halinde de, o üyeye faiz ödemesi yapılmaktadır.²⁸⁶

Yukarıda da belirtildiği gibi, SDR, bir üyenin, diğer bir üyenin parasını elde etmesi için kullanılmaktadır. Ancak, ödemeler dengesi, ihtiyat durumu veya ihtiyatlarındaki gelişmeler nedeniyle üyelerin, bu işlemi yapmaları kabul edilmiştir. Sırf ihtiyatların bileşimini değiştirmek için bu işlemin yapılması kabul görmemektedir.²⁸⁷

SDR Hesabı'na katılan üyeler, istedikleri anda bu Hesap'tan ayrılabilir. Bunun için üyenin yapması gereken, Fon'a yazılı bildirimde bulunmaktır. Bu yazılı bildirim Fon'a ulaşmasıyla, üyelik sona ermektedir. Ayrıca, Fon üyeliğinden ayrılan üyenin, derhal Özel Çekme Hakları Hesabı'ndan da ayrılması gerekmektedir. SDR Hesabı'ndan ayrılan üyenin SDR ile yaptığı bütün işlemlere, ayrılma tarihinden itibaren, son verilmektedir.²⁸⁸

9. ULUSLARARASI PARA FONU – TÜRKİYE İLİŞKİLERİ

Türkiye, IMF'ye 5016 sayılı Kanun ile, 11 Mart 1947'de üye olmuştur.²⁸⁹ Bu Kanun, daha sonra 1980²⁹⁰, 1983²⁹¹, 1984²⁹² ve 1988²⁹³ yıllarında değiştirilmiştir.

²⁸⁶ **Ibid.**, s.317.

²⁸⁷ Uluslararası Para Fonu Andlaşması, **Op.cit.**, m.XIX. b.2-3.

²⁸⁸ **Ibid.**, m.XXIV. b.1-2.

²⁸⁹ 19.02.1947 tarihli “Milletlerarası Para Fonu ile Milletlerarası İmar ve Kalkınma Bankasına Katılmak İçin Hükümete Yetki verilmesine Dair Kanun” (5016 S.K.), R.G. 6541; 25.02.1947.

²⁹⁰ 07.11.1980 tarihli “Milletlerarası Para Fonu ile Milletlerarası İmar ve Kalkınma Bankasına Katılmak İçin Hükümete Yetki verilmesine Dair 5016 Sayılı Kanunun Değişik İkinci Maddesinin Değiştirilmesi Hakkında Kanun” (2335 S.K.), R.G. 17157; 11.11.1980.

²⁹¹ 19.02.1947 Tarihli ve 5016 sayılı “Milletlerarası Para Fonu ile Milletlerarası İmar ve Kalkınma Bankasına Katılmak İçin Hükümete Yetki verilmesine Dair Kanunun 07.11.1980 Tarih ve 2335 Sayılı Kanunla Değişik 2. Maddesinin Değiştirilmesi Hakkında Kanun” (2877 S.K.), R.G: 18139; 18.08.1983.

²⁹² 19.2.1947 Tarihli ve 5016 Sayılı Milletlerarası Para Fonu ile Milletlerarası İmar ve Kalkınma Bankasına Katılmak İçin Hükümete Yetki verilmesine Dair Kanunun Değişik İkinci Maddesinin Değiştirilmesi Hakkında Kanun (3066 S.K.), R.G. 18567; 06.11.1984.

Türkiye, üye olduğunda 43 milyon Dolar olan kotası, 1967’de 70 milyon Dolar’a ve 1970 yılında da 151 milyon Dolar’a çıkmıştır. Andlaşma’da yapılan birinci tadilâttan sonra, kotalar SDR cinsinden saptanmaya başlamıştır. 1979 yılında ise, Türkiye’nin kotası 200 milyon SDR’ye yükseltilmiştir.²⁹⁴ Ocak 1999’da gerçekleşen 11. genel kota artırımını sonucunda, Türkiye’nin kotası 964 milyon SDR’ye çıkmıştır. Bu kota neticesinde Türkiye’nin toplam kotadaki payı % 0.45 olmuştur. Bu kotaya bağlı olarak Türkiye’nin sahip olduğu oy sayısı ise, 9,890’dır ve bu toplam oyların % 0.45’ine tekabül etmektedir.²⁹⁵

Fon Andlaşması’na göre, her üye Fon’la ilişkilerini, Hazine, Maliye Bakanlığı, Merkez Bankası, Kambiyo İstikrar Fonu veya benzeri diğer malî kurumlar vasıtasıyla yürütecektir. Fon da, yalnız bu kurumlar kanalıyla o üyeyle olan ilişkilerini yürütmek yükümlüdür.²⁹⁶ Bu malî kuruma, “*malî ajan*” denilmektedir ve Türkiye’yi malî ajan sıfatıyla Hazine Müsteşarlığı temsil etmektedir. Fon Andlaşması’nın XIII. maddesinin 2. bölümünde belirtilen muhafaza kurumu görevini ise, Merkez Bankası yürütmektedir. Gelenek olarak Hazine’nin bağlı bulunduğu bakan IMF’nin Governörler Kurulu’nda Governör, Merkez Bankası Başkanı da Governör vekili olarak görev yapmaktadır.²⁹⁷

Türkiye, IMF Yönetim Kurulu’nda Avusturya, Belarus, Belçika, Çek Cumhuriyeti, Kazakistan, Lüksemburg, Slovak Cumhuriyeti, Slovenya ve Macaristan ile aynı grup içinde yer almaktadır. Bu grubun toplam 111,696 oyu bulunmakta ve bu da toplam oyların % 5.11’ine tekabül etmektedir. Türkiye’nin bulunduğu grubun IMF’deki oy gücü, ABD (% 17.08), Japonya (% 6.13) ve Almanya (% 5.99)’dan sonra dördüncü sıradadır. Bu grupta yönetici, grubun en yüksek oy gücüne sahip olan Belçika’dan seçilmiştir.²⁹⁸ Türkiye’nin bu grup içindeki temsili bir teknik asistan

²⁹³ “Milletlerarası Para Fonu ile Milletlerarası İmar ve Kalkınma Bankasına Katılmak İçin Hükümete Yetki verilmesine Dair Kanunda Değişiklik Yapılması Hakkında Kanun” (3486 S.K.), R.G. 19980; 05.11.1988.

²⁹⁴ Yalçın Doğan, **IMF Kısacında Türkiye 1946-1980** (Ankara: Toplum Yayınevi, 1980), s.65.

²⁹⁵ A Factsheet - IMF Quotas, **Op.cit.**; bkz. EK.1.

²⁹⁶ Uluslararası Para Fonu Andlaşması, **Op.cit.**, m. V. b.1.

²⁹⁷ Eğilmez, **Op.cit.**, s.167.

²⁹⁸ Bkz. EK.2.

tarafından yapılmaktadır. Bu asistan, Hazine Müsteşarlığı tarafından önerilmekte ve Yönetici tarafından seçilmektedir.²⁹⁹

Türkiye, 22 Mart 1990 tarihinde, IMF Andlaşması'nın VIII. maddesinin 2, 3 ve 4. bölümleri kapsamına girmiş ve Andlaşma'da üyeler için nihaî yöntem olarak kabul edilen serbest kambiyo sistemini kabul etmiştir. Böylece Türkiye, IMF'ye uluslararası cari işlemlerine sınırlamalar getirmekten kaçınmayı, ayırıcıcı parasal uygulamalar yapmamayı ve üye ülkelerin elinde bulunan Türk Liralarını, o ülkenin isteği halinde satın alacağını taahhüt etmiştir.³⁰⁰

Küçük miktarlarda ödeme sorunlarıyla karşılaştığında, Türkiye, bu sorunları çözmek için alacağı tedbirleri IMF'ye bildirmek kaydıyla, kotasının % 25'i kadar olan birinci kredi dilimini kullanabilmektedir. Buna göre, 241 milyon SDR'yi kayıtsız şartsız çekebilmektedir. Yaşanan ödemeler dengesi sorunlarının daha büyük olması durumunda ise, yıllık tutarı, kotasının % 100'ü kadar olan 964 milyon SDR'yi bir yıl süreli veya iki yıllık sürede 1.928 milyon SDR tutarında kredi dilimleri kolaylığından faydalanabilmektedir. Destekleme düzenlemesinin süresi 18 ay olarak belirlenmişse, Türkiye'nin kullanabileceği miktar, 1.446 milyon SDR'dir. Süresi uzatılmış düzenleme çerçevesinde kolaylık kullanılacaksa kotasının % 300'ü kullandırıldığından, bu miktar 2.892 milyon SDR'ye çıkmaktadır. Türkiye, genelde kredi dilimi politikaları olmak üzere, yararlanabileceği kolaylıkların tamamını kullanmıştır.³⁰¹

Türkiye'nin IMF'den kullanabileceği kolaylıklar, Destekleme Düzenlemesi'ne bağlı Kredi Dilimi Politikaları, Genişletilmiş Fon Kolaylığı, Petrol Kolaylığı ve Telafi Edici ve Olağanüstü Finansman Kolaylığı'dır. Türkiye, IMF'ye üye olduğu 1947 yılından beri, IMF ile toplam 19 adet Destekleme Düzenlemesi yapmıştır. Türkiye, ortalama her üç yılda bir destekleme düzenlemesi yoluna gitmiştir. Bunun tek istisnası, 1986-1993 yılları arasını kapsayan sekiz yıllık dönemdir.³⁰² Bu kadar çok destekleme

²⁹⁹ Eğilmez, **Op.cit.**, s.168.

³⁰⁰ Karluk, **Op.cit.**, s.329; Eğilmez, **Op.cit.**, s.168.

³⁰¹ Karluk, **Op.cit.**, s.329-30.

³⁰² Ener ve Sivrekli Demircan, **Op.cit.**, s.91.

düzenlemesi yapılmış olması, Türkiye'nin ödemeler dengesindeki sorunlarını çözemediğini göstermektedir.

SONUÇ

Uluslararası para hukukunu anlayabilmek için, öncelikle paranın ne olduğuna bakmak gerekmektedir. Ekonomistlere göre para, mal ve hizmetler açısından, bir değişim, değer ölçüsü ve birikim aracıdır. Hukukçular ise, esas itibarıyla bu tanımı kabul etmekte, fakat yeterli görmemektedirler. Hukukçular, bir nesnenin para olarak kabul edilebilmesi için bunun, devlet veya devlet tarafından yetkili kılınan organlar tarafından tedavüle çıkarılmasını ve tedavülde bulunduğu ülkede zorunlu ödeme aracı olmasını da aramaktadırlar.

Günümüzde hiçbir toplumun kendi kendine yetmesi ve kapılarını dünyaya kapatması söz konusu değildir. Bütün devletler, birbirleriyle ekonomik ilişkiler içine girmek zorundadır ve bu uluslararası ekonomik ilişkilerin düzenli biçimde yürütülmesi de, uluslararası para sisteminin düzenli işlemesine bağlıdır. Uluslararası para sistemi, ulusal paraların birbirlerine çevrilmesini ve böylece uluslararası ödemelerin yapılmasını sağlayan kurallar, işlemler, uygulamalar ve kurumlar bütünüdür.

Uluslararası para sistemi, günümüze gelinceye kadar çeşitli evrelerden geçmiştir. Öncelikle malın karşılığının malla ödenmesi söz konusu olmuştur. Ardından, değerleri birbiri arasında sabit olan altın ve gümüşün birlikte kullanımı gündeme gelmiştir. 1870'lerden I. Dünya Savaşı'na kadar ise, altın standardı geçerli olmuştur. Bu sistemde altın ve yüzde yüz altın karşılığı bulunan kâğıt banknotlar, uluslararası ödemelerde kullanılmıştır. I. Dünya Savaşı sırasında devletlerin altın karşılığı bulunmayan bol miktarda banknot basmaları neticesinde, banknotların altına çevrilebilirliğine son verilmek zorunda kalmıştır. Böylece, altın ve banknot arasındaki bağ kopmuştur. İki Dünya Savaşı arasında ise, uluslararası para sisteminde tam bir karışıklık dönemi yaşanmıştır. Bu nedenle, henüz II. Dünya Savaşı sona ermeden, Savaş sonrası uygulanacak uluslararası para sistemi hakkında çalışmalar başlamıştır.

Bu çalışmalar kapsamında çeşitli devletler plânlar hazırlamışlardır ve bu plânlar 1944'te Bretton Woods'ta toplanan Birleşmiş Milletler Para ve Finans Konferansı'nda

görülmüştür. Ancak, o günkü güç dengelerinin de etkisiyle, görüşmeler ABD ve İngiltere plânları üzerinden yürütülmüştür. Bu iki plân, pek çok konuda birbirinden ayrılmaktadır; ancak kesiştikleri nokta, uluslararası para sisteminin, bir uluslararası örgüt çerçevesinde düzenlenmesidir. Böylelikle Uluslararası Para Fonu'nun kurulması kabul edilmiş ve uluslararası para hukukunun merkez örgütü olarak, 1945 yılında faaliyetlerine başlamıştır.

Uluslararası Para Fonu Andlaşması'yla kurulan ve Bretton Woods Sistemi olarak adlandırılan uluslararası para sistemin temel özelliği, “sabit fakat ayarlanabilir” döviz kurlarını öngörmesidir. Bu dönemde ulusal paraların değerleri ABD Doları karşısında; ABD Dolarının değeri ise altın karşısında sabitlenmiştir ve ancak istisnâ durumlarda değişiklik yapılabilmesi öngörülmüştür. Dolayısıyla Dolar, bir çeşit uluslararası ihtiyat konumunu kazanmıştır.

Ancak, Dolar ihtiyatlarının yeterli gelmemesi nedeniyle, 1969'da “Özel Çekme Hakları” denen bir çeşit uluslararası ihtiyat oluşturulmuştur. Ne var ki, özel çekme haklarının oluşturulmasından sadece birkaç yıl sonra, 1973 yılında Bretton Woods Sistemi çökmüştür. Bu gelişme üzerine, 1976 yılında Fon Andlaşması'nda ikinci değişiklik yapılarak, üyelerin döviz kuru sistemlerini serbestçe seçmeleri kabul edilmiştir. Bugün çok çeşitli döviz kuru sistemleri uygulanmakla beraber, Türkiye'nin de dahil olduğu büyük bir grup devlet, dalgalı kur sistemlerini uygulamaktadır.

Bretton Woods Sisteminin çöküşünden sonra, IMF'nin görevleri de değişmiştir. Bundan sonra IMF'nin görevi, sabit döviz kurunu uygulamak değil, istikrarı sağlamak için kur uygulamalarını gözetlemek olarak belirlenmiştir.

Uluslararası para hukuku, Uluslararası Para Fonu'nun kurulmasıyla gündeme gelen bir hukuk dalıdır. Hiç şüphesiz, uluslararası para hukuku konusunda faaliyet gösteren tek örgüt, Uluslararası Para Fonu değildir. Ancak, bu hukukun merkezinde Fon bulunmaktadır. IMF'nin kuruluşundan önce, uluslararası para hukuku hakkında hiçbir hukukî çalışma yapılmamış ve para hukuku konusundaki ender andlaşmalar, kanunlar ihtilâfı kuralları çerçevesinde incelenmiştir. Ancak IMF'nin doğusuyla birlikte, yeni bir hukuk dalı olarak, uluslararası para hukuku da doğmuştur.

Uluslararası hukukun bir dalı olması nedeniyle; andlaşmalar, örf ve âdet hukuku ve hukukun genel ilkeleri gibi uluslararası hukuk kaynakları, uluslararası para hukukunun da kaynaklarını oluşturmaktadır. Ancak uluslararası para hukukunun ayırt edici özelliği, esnek hukuk kurallarına da sahip olmasıdır. Esnek hukuk, hukukî açıdan bağlayıcı olmayan, ancak tarafların, iyiniyet ilkesi gereği uydukları ve siyasî yaptırımları bulunan metinleri kapsamaktadır. Esnek hukuka ihtiyaç duyulmasındaki neden, uluslararası hukukun klâsik kaynaklarının, çağın hızına ayak uyduramamasıdır. Esnek hukukun kabulünün sonucu ise, bu kurullarla düzenlenen konuların, devletlerin yetkisinden çıkması ve uluslararası bir nitelik kazanmasıdır.

Uluslararası para hukukunda kabul edilen ilkeler ise, her devletin parası üzerinde egemen olması ilkesi, nominalizm ilkesi ve diğer devletlerin para sistemlerini koruma yükümlülüğünün bulunmaması ilkesidir. Ancak nominalizm dışındaki ilkelerin ortak istisnası, andlaşmalardan kaynaklanan yükümlülüklerin ihlâl edilmemesidir. Yani, Fon Andlaşması'nda bu ilkelerle çelişen hükümler bulunması durumunda, Fon Andlaşması geçerli olacak ve bu ilkeleri geçersiz kılacaktır.

Uluslararası Para Fonu'na, uluslararası bir örgüt olarak bakıldığında, üç ana organa sahip olduğu görülmektedir. Bunlardan ilki bütün üyelerin katıldıkları, ancak kotaları oranında oy gücüne sahip oldukları, genel yetkili karar verme organı olan Governörler Kurulu'dur. İkinci organ, seçilmiş ve atanmış üyelerden oluşan ve Fon'un günlük işlerini yürüten Yönetim Kurulu'dur. Son organ, ise Yönetim Kurulu'nun ve Fon personelinin başı konumundaki Başkan'dır. Fon, bu ana organların yanında, "Uluslararası Para ve Finans Komitesi" ve Dünya Bankası'yla ortak organ olan "Kalkınma Komitesi" olmak üzere yardımcı organlara da sahiptir.

Fon'a üyelik devletlerle sınırlandırılmıştır; ancak Fon bütün devletlerin katılımına açıktır. 2002 yılında 184'e ulaşan Fon'un üye sayısı, Birleşmiş Milletler'in üye sayısına yaklaşmaktadır. Fon üyelerinin, oy verme hakları ve Fon kaynaklarından yararlanma olanakları, kotaları oranında gerçekleşmektedir.

IMF, amaçlarını gerçekleştirmek amacıyla diğer uluslararası örgütlerle işbirliği yapabilmektedir. Bu kapsamda Birleşmiş Milletler'le bir uzmanlık örgütü

andlaşması imzalamıştır. Bunun yanında, Dünya Bankası ve Dünya Ticaret Örgütü ile de, karşılıklı görüş alış-verişlerinde ve işbirliğinde bulunmaktadır.

Fon'da ağırlıklı oy uygulaması söz konusudur. Buna göre, her üye kotası oranında oy hakkına sahiptir ve bu durum hem Governörler Kurulu'nda hem de Yönetim Kurulu'nda geçerlidir. Bunun yanında, çeşitli kararlar için, % 70 veya % 85 gibi oy çokluğu aranırken, diğer bazı kararların alınabilmesi için ise oy birliği gerekmektedir.

Fon, amaçlarını gerçekleştirebilmek için mali kaynaklara ihtiyaç duymaktadır. Bu mali kaynakların başında, üyelerin yaptıkları kota ödemeleri gelmektedir. Bunun yeterli olmaması durumunda, Fon, borçlanma yoluna gidebilmektedir. Bunların yanında, Fon'un sahip olduğu altınların satışı ve üyelerin çeşitli işlemleri nedeniyle alınan kullanım bedelleri de Fon kaynaklarına katkı sağlamaktadır.

Toplanan bu kaynaklar ise, ihtiyaç duyan üyeler tarafından, belli şartlar altında kullanılmaktadır. Üyeler bu kaynakları kullanarak, ödemeler dengelerindeki sorunlarını çözmeye çalışmaktadırlar. Ancak, Fon kaynaklarının kullanılması, bilinen anlamda borç almak anlamına gelmemektedir. Burada, kendi ulusal parası karşılığında diğer üyelerin paralarının alınması söz konusudur; dolayısıyla bu işleme "satın alma" denmektedir.

Uluslararası Para Fonu'nun birbirinden ayrı iki hesabı bulunmaktadır. Bunlar Genel Kaynaklar Hesabı ve Özel Çekme Hakları Hesabı'dır. Üyeler bu hesaplardan, çeşitli adlar altında kolaylıklar kullanabilmektedirler. Bu kolaylıklardan en bilineni ve en sık kullanılanı ise, Destekleme Düzenlemesi'dir. Uluslararası bir anlaşma olmayan Destekleme Düzenlemesi'nde, Fon kolaylığından yararlanmak isteyen üye, Fon'a hitaben bir "niyet mektubu" göndermektedir. Bu niyet mektubunda üye, karşılaştığı sorunları ve bunları aşmak için alacağı önlemleri belirtmektedir. Fon Yönetim Kurulu, bu mektup hakkında görüşmekte ve devletin kolaylık kullanımı hakkında karar almaktadır. Ancak bu kararında, taksitlendirme, konsültasyon ve performans kriterleri gibi şartlar da aramaktadır. Bu kapsamda Fon kaynakları, üyeye taksitler halinde kullandırılmakta ve her taksitin serbest bırakılmasından önce, üyenin performans kriterlerini yerine getirip getirmediğine bakılmaktadır.

Özel Çekme Hakları, Uluslararası Para Fonu'nun hesap birimidir. Üyelerin birbirlerine olan borçlarının takas edilmesine ve bir üyenin, diğer üyelerin paralarını, bunların merkez bankalarından edinebilmesine yaramaktadır. SDR'nin değeri, içinde Dolar, Euro, Sterlin ve Yen'in bulunduğu bir sepete göre belirlenmektedir. SDR Hesabı ise, Genel Hesap'tan farklı bir hesap olarak oluşturulmuştur ve bu Hesap'a ayrıca üye olmak gerekmektedir.

Uluslararası Para Fonu ile Türkiye'nin ilişkilerine gelindiğinde ise, Türkiye'nin bu örgüte 1947 yılında üye olduğu görülmektedir. Türkiye'nin, sahip olduğu 964 milyon SDR'lik kotası karşılığında, toplam oyların % 0.45'i oranında oy gücü bulunmaktadır. Türkiye, üye olduğu tarihten bu yana 19 kez destekleme düzenlemesi yaparak, en çok destekleme düzenlemesi yoluna giden üyelerden biri olmuştur. Bu kadar çok düzenlemenin yapılmasının altında yatan neden ise, ödemeler dengesi sorunlarının bir türlü çözüme kavuşturulamamasıdır. Bu düzenlemeler nedeniyle, Fon Türkiye gündemindeki yerini her zaman korumaktadır ve hemen her kesimden sıkça eleştirilere maruz kalmaktadır. Ancak unutulmaması gereken, Fon'un son başvuru çare olması nedeniyle, "acı reçeteler" yazmak durumunda olduğudur. Eğer bu acı reçetelerden kurtulmak isteniyorsa, IMF kaynaklarına başvurma aşamasına gelmeden sorunların halledilmesi gerekmektedir.

IMF'nin uyguladığı politikaların üye devletlerin ekonomilerini daha kötü hale getirdiği ve bu örgütün, krizleri önceden görüp gerekli tedbirleri almadığı gibi eleştirilerin yanında, IMF konsültasyonlarının ve kolaylıkların kullanımında aranan şartlılık ilkesinin, devletlerin egemenliğini kısıtladığı yönünde eleştiriler sıkça dile getirilmektedir. Ancak IMF'nin işleyişinde belli bazı devletlerin ağırlığı ortadadır ve bu devletlerin rızası olmadan, IMF Andlaşması'nda değişiklik yapılabilmesi söz konusu değildir. IMF'ye son verilmesi düşünülse bile, uluslararası para sisteminin böyle bir boşluğu kaldırabileceğini sanmıyoruz. Dolayısıyla IMF yerine başka bir örgüt kurulması gerekecektir. Ancak, bu yeni örgütün uygulamalarının IMF'den çok farklı olacağını ve ekonomisi zayıf devletlerden yana politikalar uygulayacağını, bunun yanında bu örgütte bütün devletlerin gerçek anlamda eşit olacağını düşünmek de kolay değildir.

EKLER

<u>Ek</u>	<u>Sayfa</u>
EK 1. IMF Üyelerinin Kotaları, Oy Güçleri ve IMF Guvernörler Kurulu	83
EK 2. IMF Yönetim Kurulu	91
EK 3. Bazı Kararlar İçin Ağırlıklı Oy Oranları	98

**EK 1. IMF ÜYELERİNİN KOTALARI, OY GÜÇLERİ VE IMF
GUVERNÖRLER KURULU³⁰³**

ÜYELER	KOTALARI		GUVERNÖR VEKİL	OY	
	Milyon SDR	Toplam Kotada Yüzdesi		Oy Sayısı	Toplam Oylarda Yüzdesi
Afganistan	161.9	0.08	Norullah Delawari <i>Samiullah Ibrahimi</i>	1,869	0.09
Almanya	13,008.20	6.09	Axel A. Weber <i>Peer Steinbrück</i>	130,332	5.99
Amerika Birleşik Devletleri	37,149.30	17.4	John W. Snow <i>Ben S. Bernanke</i>	371,743	17.1
Angola	286.3	0.13	José Pedro de Morais, Jr. <i>Amadeu Mauricio</i>	3,113	0.14
Antigua ve Barbuda	13.5	0.01	Errol Cort <i>K. Dwight Venner</i>	385	0.02
Arjantin	2,117.10	0.99	Felisa Josefina Miceli <i>Martín Redrado</i>	21,421	0.98
Arnavutluk	48.7	0.02	Ardian Fullani <i>Sherefedin Shehu</i>	737	0.03
Avustralya	3,236.40	1.52	Peter Costello <i>Ken Henry</i>	32,614	1.5
Avusturya	1,872.30	0.88	Klaus Liebscher <i>Josef Christl</i>	18,973	0.87
Azerbaycan Cumhuriyeti	160.9	0.08	Avaz Alekperov <i>Elman Siradjogly Rustamov</i>	1,859	0.09
Bahama	130.3	0.06	James H. Smith <i>Wendy Craigg</i>	1,553	0.07
Bahreyn	135	0.06	Ahmed Bin Mohammed Al Khalifa <i>Rasheed Mohamed Al-Maraj</i>	1,600	0.07
Bangladeş	533.3	0.25	M. Saifur Rahman <i>Salehuddin Ahmed</i>	5,583	0.26
Barbados	67.5	0.03	Clyde A. Mascoll <i>Marion Williams</i>	925	0.04
Belarus	386.4	0.18	Petr Petrovich Prokopovich <i>Nikolay Petrovich Korbut</i>	4,114	0.19
Belçika	4,605.20	2.16	Guy Quaden <i>Gregoire Brouhns</i>	46,302	2.13
Belize	18.8	0.01	Said W. Musa <i>Sydney J. Campbell</i>	438	0.02
Benin	61.9	0.03	Pascal I. Koupaki <i>Idriss L. Daouda</i>	869	0.04
Bhutan	6.3	0.003	Daw Tenzin	313	0.01

³⁰³ IMF Üyelerinin Kotaları, Oy Güçleri ve IMF Guvernörler Kurulu, <<http://www.imf.org/external/np/sec/memdir/members.htm>>, B.T: 27.07.2006.

			<i>Boş</i>		
Birleşik Arap Emirlikleri	611.7	0.29	Sultan Bin Nasser Al-Suwaidi <i>Mohammed Khalfan Bin Khirbash</i>	6,367	0.29
Birleşik Krallık	10,738.50	5.03	Gordon Brown <i>Mervyn King</i>	107,635	4.95
Bolivya	171.5	0.08	Luis Alberto Arce Catacora <i>Carlos Villegas Quiroga</i>	1,965	0.09
Bosna Hersek	169.1	0.08	Ljerka Maric <i>Slobodan Ećimović</i>	1,941	0.09
Botsvana	63	0.03	Linah K. Mohohlo <i>Wilfred Jiwa Mandlebe</i>	880	0.04
Brezilya	3,036.10	1.42	Guido Mantega <i>Henrique de Campos Meirelles</i>	30,611	1.41
Brunei	215.2	0.1	Haji Hassanal Bolkiah <i>Abd Rahman Ibrahim</i>	2,402	0.11
Bulgaristan	640.2	0.3	Ivan Iskrov <i>Dimiter Ivanovski</i>	6,652	0.31
Burkina Faso	60.2	0.03	Jean Baptiste Compaore <i>Lucien Marie Noel Bembamba</i>	852	0.04
Burundi	77	0.04	Gabriel Ntizezerana <i>Spès Bibaras</i>	1,020	0.05
Cape Verde	9.6	0.005	João Pinto Serra <i>Carlos Augusto Duarte de Burgo</i>	346	0.02
Cezayir	1,254.70	0.59	Mohammed Laksaci <i>Ali Touati</i>	12,797	0.59
Côte d'Ivoire	325.2	0.15	Bouabré Paul Antoine <i>Bohoun Kablan Yao Sahu</i>	3,502	0.16
Çad	56	0.03	<i>Boş</i> <i>Idriss Ahmed Idriss</i>	810	0.04
Çek Cumhuriyeti	819.3	0.38	Zdeněk Tůma <i>Tomáš Prouza</i>	8,443	0.39
Çin	6,369.20	2.98	Zhou Xiaochuan <i>Hu Xiaolian</i>	63,942	2.94
Danimarka	1,642.80	0.77	Nils Bernstein <i>Christian Kettel Thomsen</i>	16,678	0.77
Demokratik Kongo Cumhuriyeti	533	0.25	Jean-Claude Masangu <i>Mulongo Marco Banguli</i>	5,580	0.26
Djibouti	15.9	0.01	Djama Mahamoud Haid <i>Ahmed Osman Ali</i>	409	0.02
Dominik Cumhuriyeti	218.9	0.1	Héctor Manuel Valdez Albizu <i>Juan Temístocles Montás</i>	2,439	0.11
Dominika	8.2	0.004	Swinburne Lestrade <i>Rosamund Edwards</i>	332	0.02
Ekvador	302.3	0.14	Diego Borja Cornejo <i>Rubén Ernesto Flores Agreda</i>	3,273	0.15

Ekvador Ginesi	32.6	0.02	Marcelino Owono Edu <i>Mariola Bindang Obiang</i>	576	0.03
El Salvador	171.3	0.08	William J. Handal <i>Eduardo Zablah-Touché</i>	1,963	0.09
Endonezya	2,079.30	0.97	Burhanuddin Abdullah <i>J.B. Kristiadi</i>	21,043	0.97
Eritre	15.9	0.01	Tekie Beyene <i>Martha Woldegiorghis</i>	409	0.02
Ermenistan	92	0.04	Vartan Khachatryan <i>Tigran Sargsyan</i>	1,170	0.05
Estonya	65.2	0.03	Andres Lipstok <i>Tea Varrak</i>	902	0.04
Etiyopya	133.7	0.06	Atnafu Teklewold <i>Alemseged Assefa</i>	1,587	0.07
Fas	588.2	0.28	Abdellatif Jouahri <i>Boş</i>	6,132	0.28
Fiji	70.3	0.03	Jone Yavala Kubuabola <i>Savenaca Narube</i>	953	0.04
Filipinler	879.9	0.41	Amando M. Tetangco, Jr. <i>Margarito B. Teves</i>	9,049	0.42
Finlandiya	1,263.80	0.59	Erkki Liikanen <i>Matti Louekoski</i>	12,888	0.59
Fransa	10,738.50	5.03	Thierry Breton <i>Christian Noyer</i>	107,635	4.95
Gabon	154.3	0.07	Paul Toungui <i>Philibert Andzembe</i>	1,793	0.08
Gambiya	31.1	0.01	Alieu M. Ngum <i>Famara L. Jatta</i>	561	0.03
Gana	369	0.17	Paul Acquah <i>George Gyan-Baffuor</i>	3,940	0.18
Gine	107.1	0.05	Madikaba Camara <i>Alkaly Mohamed Daffe</i>	1,321	0.06
Gine Bissau	14.2	0.01	João Aladje Mamadú Fadiá <i>Aguinaldo Embaló</i>	392	0.02
Grenada	11.7	0.01	Anthony Boatswain <i>K. Dwight Venner</i>	367	0.02
Guatemala	210.2	0.1	Lizardo Arturo Sosa López <i>María Antonieta de Bonilla</i>	2,352	0.11
Guyana	90.9	0.04	Bharrat Jagdeo <i>Lawrence T. Williams</i>	1,159	0.05
Güney Afrika	1,868.50	0.88	Tito Titus Mboweni <i>Jabulani Phillip Moleketi</i>	18,935	0.87
Güney Kıbrıs Rum Yönetimi	139.6	0.07	Christodoulos Christodoulou <i>George Thoma</i>	1,646	0.08
Gürcistan	150.3	0.07	Roman Gotsiridze <i>Aleksi Aleksishvili</i>	1,753	0.08
Haiti	81.9	0.04	Raymond Magloire <i>Daniel Dorsainvil</i>	1,069	0.05
Hırvatistan	365.1	0.17	Željko Rohatinski <i>Boris Vujčić</i>	3,901	0.18
Hindistan	4,158.20	1.95	P. Chidambaram	41,832	1.92

			<i>Yaga V. Reddy</i>		
Hollanda	5,162.40	2.42	A.H.E.M. Wellink <i>L.B.J. van Geest</i>	51,874	2.38
Honduras	129.5	0.06	Gabriela Nuñez de Reyes <i>Rebeca Patricia Santos Rivera</i>	1,545	0.07
Irak	1,188.40	0.56	Sinan Al-Shabibi <i>Azez Jafar Hassan</i>	12,134	0.56
İran İslam Cumhuriyeti	1,497.20	0.7	Ebrahim Sheibani <i>Mohammad Jafar Mojarrad</i>	15,222	0.7
İrlanda	838.4	0.39	Brian Cowen <i>John Hurley</i>	8,634	0.4
İspanya	3,048.90	1.43	Pedro Solbes M. <i>Miguel Fernández Ordóñez</i>	30,739	1.41
İsrail	928.2	0.43	Abraham Hirschson <i>Zvi Eckstein</i>	9,532	0.44
İsveç	2,395.50	1.12	Stefan Ingves <i>Jens Henriksson</i>	24,205	1.11
İsviçre	3,458.50	1.62	Jean-Pierre Roth <i>Hans-Rudolf Merz</i>	34,835	1.6
İtalya	7,055.50	3.31	Tommaso Padoa Schioppa <i>Mario Draghi</i>	70,805	3.25
İzlanda	117.6	0.06	David Oddsson <i>Bolli Thor Bollason</i>	1,426	0.07
Jamaika	273.5	0.13	Omar Lloyd Davies <i>Derick Latibeaudiere</i>	2,985	0.14
Japonya	13,312.80	6.24	Sadakazu Tanigaki <i>Toshihiko Fukui</i>	133,378	6.13
Kamboçya	87.5	0.04	Chea Chanto <i>Neav Chanthana</i>	1,125	0.05
Kamerun	185.7	0.09	Polycarpe Abah Abah <i>Sadou Hayatou</i>	2,107	0.1
Kanada	6,369.20	2.98	James Michael Flaherty <i>David A. Dodge</i>	63,942	2.94
Katar	263.8	0.12	Yousef Hussain Kamal <i>Abdullah Bin Khalid Al-Attayah</i>	2,888	0.13
Kazakistan	365.7	0.17	Anvar Galimullayevich Saidenov <i>Askar Raushanuly Elemessov</i>	3,907	0.18
Kenya	271.4	0.13	Amos Kimunya <i>Andrew Mullei</i>	2,964	0.14
Kırgız Cumhuriyeti	88.8	0.04	Marat O. Alapaev <i>Kurmanbek Mamatkadyrovich Ukulov</i>	1,138	0.05
Kiribati	5.6	0.003	Nabuti Mwemwenikarawa <i>Taneti Maamau</i>	306	0.01
Kolombiya	774	0.36	José Darío Uribe Escobar <i>Alberto Carrasquilla</i>	7,990	0.37
Komor	8.9	0.004	Hassani Hamadi <i>Ibrahim Ben Ali</i>	339	0.02

Kongo Cumhuriyeti	84.6	0.04	Pacifique Issoïbeka <i>Mathias Dzon</i>	1,096	0.05
Kore	1,633.60	0.77	Duck-Soo Han <i>Seongtae Lee</i>	16,586	0.76
Kosta Rika	164.1	0.08	Francisco de Paula Gutiérrez <i>Guillermo Zúñiga Chaves</i>	1,891	0.09
Kuveyt	1,381.10	0.65	Bader Meshari Al-Humaidhi <i>Salem Abdulaziz Al-Sabah</i>	14,061	0.65
Laos	52.9	0.02	Phouphet Khamphounvong <i>Somdy Douangdy</i>	779	0.04
Lesoto	34.9	0.02	Timothy T. Thahane <i>E.M. Matekane</i>	599	0.03
Letonya	126.8	0.06	Irēna Krūmane <i>Valentīna Andrējeva</i>	1,518	0.07
Liberya	71.3	0.03	Boş <i>Boş</i>	0	0
Libya	1,123.70	0.53	Farhat O. Bengdara <i>Abdallah Ali Khalifa</i>	11,487	0.53
Litvanya	144.2	0.07	Reinoldijus Šarkinas <i>Rolandas Krisciunas</i>	1,692	0.08
Lübnan	203	0.1	Riad Toufic Salameh <i>Ahmad Jachi</i>	2,280	0.1
Lüksemburg	279.1	0.13	Jean-Claude Juncker <i>Yves Mersch</i>	3,041	0.14
Macaristan	1,038.40	0.49	Zsigmond Járαι <i>Álmos Kovács</i>	10,634	0.49
Madagaskar	122.2	0.06	Benjamin Andriamparany Radavidson <i>Gaston Ravelojaona</i>	1,472	0.07
Makedonya	68.9	0.03	Petar Goshev <i>Emilija Nacevska</i>	939	0.04
Malavi	69.4	0.03	Victor Mbewe <i>Randson Mwadiwa</i>	944	0.04
Maldivler	8.2	0.004	Qasim Ibrahim <i>Khadeeja Hassan</i>	332	0.02
Malezya	1,486.60	0.7	Abdullah Ahmad Badawi <i>Zeti Akhtar Aziz</i>	15,116	0.69
Mali	93.3	0.04	Abou-Bakar Traore <i>Marimantia Diarra</i>	1,183	0.05
Malta	102	0.05	Michael C. Bonello <i>David A. Pullicino</i>	1,270	0.06
Marshall Adaları	3.5	0.002	Brenson S. Wase <i>Smith Michael</i>	285	0.01
Mauritius	101.6	0.05	Rama Krishna Sithanen <i>Rameswurlall Basant Roi</i>	1,266	0.06
Meksika	2,585.80	1.21	Francisco Gil Diaz <i>Guillermo Ortiz</i>	26,108	1.2
Mısır	943.7	0.44	Youssef Boutros-Ghali <i>Farouk El-Okdah</i>	9,687	0.45
Mikronezya	5.1	0.002	Nick L. Andon <i>Lorin Robert</i>	301	0.01

Moğolistan	51.1	0.02	Nadmid Bayartsakhan <i>Ochirbat Chuluunbat</i>	761	0.03
Moldova	123.2	0.06	Leonid Talmaci <i>Marin Molosag</i>	1,482	0.07
Moritanya	64.4	0.03	Zein Ould Zeidane <i>Hadrami Ould Oubeid</i>	894	0.04
Mozambik Cumhuriyeti	113.6	0.05	Manuel Chang <i>Adriano Afonso Maleiane</i>	1,386	0.06
Myanmar	258.4	0.12	Hla Tun <i>Kyaw Kyaw Maung</i>	2,834	0.13
Namibya	136.5	0.06	Saara Kuugongelwa-Amadhila <i>Thomas K. Alweendo</i>	1,615	0.07
Nepal	71.3	0.03	Bijaya Nath Bhattarai <i>Rameshore Prasad Khanal</i>	963	0.04
Nijer	65.8	0.03	Ali M. Lamine Zeine <i>Boş</i>	908	0.04
Nijerya	1,753.20	0.82	Nenadi E. Umsan <i>Charles Soludo</i>	17,782	0.82
Nikaragua	130	0.06	Mario Arana Sevilla <i>Mario José Flores Loáisiga</i>	1,550	0.07
Norveç	1,671.70	0.78	Svein Ingvar Gjedrem <i>Tore Eriksen</i>	16,967	0.78
Orta Afrika Cumhuriyeti	55.7	0.03	Theodore Dabanga <i>Enoch Derant Lakoue</i>	807	0.04
Özbekistan	275.6	0.13	Vyacheslav Golyshv <i>Saidakhmat Rakhimov</i>	3,006	0.14
Pakistan	1,033.70	0.48	Shamshad Akhtar <i>Nawid Ahsan</i>	10,587	0.49
Palau	3.1	0.001	Elbuchel Sadang <i>Ruth Wong</i>	281	0.01
Panama	206.6	0.1	Carlos A. Vallarino <i>Juan R. de Dianous</i>	2,316	0.11
Papua Yeni Gine	131.6	0.06	Bart Philemon <i>Leonard Wilson Kamit</i>	1,566	0.07
Paraguay	99.9	0.05	Mónica Luján Pérez Dos Santos <i>Boş</i>	1,249	0.06
Peru	638.4	0.3	Oscar Dancourt <i>Fernando Zavala</i>	6,634	0.3
Polonya	1,369.00	0.64	Stanislaw Kluza <i>Jaroslav Pietras</i>	13,940	0.64
Portekiz	867.4	0.41	Vitor Constâncio <i>José Agostinho Martins de Matos</i>	8,924	0.41
Romanya	1,030.20	0.48	Mugur Isarescu <i>Claudiu Doltu</i>	10,552	0.48
Ruanda	80.1	0.04	James Musoni <i>François Kanimba</i>	1,051	0.05
Rusya Federasyonu	5,945.40	2.79	Aleksei Kudrin <i>Tatyana Paramonova</i>	59,704	2.74

Saint Kitts ve Nevis	8.9	0.004	Wendell E. Lawrence <i>Janet Harris</i>	339	0.02
Saint Lucia	15.3	0.01	Kenny D. Anthony <i>Tracy Polius</i>	403	0.02
Saint Vincent ve Granada	8.3	0.004	Ralph E. Gonsalves <i>Maurice Edwards</i>	333	0.02
Samoa	11.6	0.01	Nickel Lee-Hang <i>Hinauri Petana</i>	366	0.02
San Marino	17	0.01	Pier Marino Mularoni <i>Paride Andreoli</i>	420	0.02
Sao Tome ve Principe	7.4	0.003	Maria do Carmo Trovoada P.C.Silveira <i>Eugénio Soares</i>	324	0.01
Senegal	161.8	0.08	Abdoulaye Diop <i>Cheikh Hadjibou Soumaré</i>	1,868	0.09
Sejšeller	8.8	0.004	James Michel <i>Francis Chang Leng</i>	338	0.02
Sırbistan Karadağ	467.7	0.22	Radovan Jelasic <i>Ljubisa Krgovic</i>	4,927	0.23
Sierra Leone	103.7	0.05	John O. Benjamin <i>James David Rogers</i>	1,287	0.06
Singapur	862.5	0.4	Lim Hng Kiang <i>Heng Swee Keat</i>	8,875	0.41
Slovakya	357.5	0.17	Ivan Šramko <i>Vladimír Tvaroška</i>	3,825	0.18
Slovenya	231.7	0.11	Mitja Gaspari <i>Božo Jašovič</i>	2,567	0.12
Solomon Adaları	10.4	0.005	Rick Nelson Houenipwela <i>Shadrach Fanega</i>	354	0.02
Somali	44.2	0.02	Boş <i>Boş</i>	692	0.03
Sri Lanka	413.4	0.19	Mahinda Rajapaksa <i>Ajith Nivard Cabraal</i>	4,384	0.2
Sudan	169.7	0.08	El Zubair Ahmed El Hassan <i>Sabir Mohamed Hassan</i>	1,947	0.09
Surinam	92.1	0.04	Humphrey S. Hildenberg <i>Andre Telting</i>	1,171	0.05
Suriye Arap Cumhuriyeti	293.6	0.14	Mohammad Al-Hussein <i>Adib Mayaleh</i>	3,186	0.15
Suudi Arabistan	6,985.50	3.27	Ibrahim A. Al-Assaf <i>Hamad Al-Sayari</i>	70,105	3.22
Svaziland	50.7	0.02	Majozi Vincent Sithole <i>Martin G. Dlamini</i>	757	0.03
Şili	856.1	0.4	Vittorio Corbo Lioi <i>José de Gregorio</i>	8,811	0.4
Tacikistan	87	0.04	Murotali M. Alimardonov <i>Faizullo Kholboboev</i>	1,120	0.05
Tanzanya	198.9	0.09	Zakia Hamdani Meghji <i>Daudi T.S. Ballali</i>	2,239	0.1
Tayland	1,081.90	0.51	Pridiyathorn Devakula	11,069	0.51

			<i>Bandid Nijathaworn</i>		
Timor-Leste	8.2	0.004	Maria Madalena Brites Boavida <i>Aicha Bassarewan</i>	332	0.02
Togo	73.4	0.03	Payadowa Boukpessi <i>Mongo Aharh-Kpessou</i>	984	0.05
Tonga	6.9	0.003	Siosiu T.T. 'Utoikamanu <i>Siosi C. Mafi</i>	319	0.01
Trinidad Tobago	335.6	0.16	Conrad Enill <i>Ewart S. Williams</i>	3,606	0.17
Tunus	286.5	0.13	Taoufik Baccar <i>Habib Sfar</i>	3,115	0.14
Türkiye	964	0.45	Ali Babacan <i>Durmuş Yılmaz</i>	9,890	0.45
Türkmenistan	75.2	0.04	Gochmurad Muradov <i>Boş</i>	1,002	0.05
Uganda	180.5	0.08	Ezra Suruma <i>E. Tumusiime-Mutebile</i>	2,055	0.09
Ukrayna	1,372.00	0.64	Volodymyr Stelmakh Victor <i>M. Pynzenyk</i>	13,970	0.64
Umman	194	0.09	Ali bin Mohammed bin Moosa <i>Hamood Sangour Al-Zadjali</i>	2,190	0.1
Uruguay	306.5	0.14	Ruben Walter Cancela Vilanova <i>Mario Bergara</i>	3,315	0.15
Ürdün	170.5	0.08	Ziad Fariz <i>Umayya Toukan</i>	1,955	0.09
Vanuatu	17	0.01	Willie Jimmy <i>Odo Tevi</i>	420	0.02
Venezüella	2,659.10	1.25	Gastón Parra Luzardo <i>Nelson José Merentes Díaz</i>	26,841	1.23
Vietnam	329.1	0.15	Le Duc Thuy <i>Phung Khac Ke</i>	3,541	0.16
Yemen Cumhuriyeti	243.5	0.11	Seif Mahioub Al-Asali <i>Ahmed Abdul Rahman Al-Samawi</i>	2,685	0.12
Yeni Zelanda	894.6	0.42	Michael Cullen <i>Alan Bollard</i>	9,196	0.42
Yunanistan	823	0.39	Nicholaos C. Garganas <i>Panayiotis Aristidis Thomopoulos</i>	8,480	0.39
Zambiya	489.1	0.23	N'gandu Peter Magande <i>Caleb M. Fundanga</i>	5,141	0.24
Zimbabve	353.4	0.17	Boş <i>Boş</i>	0	0

EK 2. IMF YÖNETİM KURULU³⁰⁴

Yönetici Vekil	Oy Sahibi Üye	Üyenin Oyları	Toplam Oy¹	Fon Toplamına Göre Yüzdesi²
Atanmış Üyeler				
Boş <i>Meg Lundsager</i>	Amerika Birleşik Devletleri	371,743	371,743	17.08
Shigeo Kashiwagi <i>Michio Kitahara</i>	Japonya	133,378	133,378	6.13
Klaus D. Stein <i>Gert Meissner</i>	Almanya	130,332	130,332	5.99
Pierre Duquesne <i>Olivier Cuny</i>	Fransa	107,635	107,635	4.95
Tom Scholar <i>Jens Larsen</i>	Birleşik Krallık	107,635	107,635	4.95

Yönetici Vekil	Oy Sahibi Üye	Üyenin Oyları	Toplam Oy¹	Fon Toplamına Göre Yüzdesi²
Seçilmiş Üyeler				
Willy Kiekens (Belçika) <i>Johann Prader</i> (Avusturya)	Avusturya	18,973		
	Belarus	4,114		
	Belçika	46,302		
	Çek Cumhuriyeti	8,443		
	Macaristan	10,634		
	Kazakistan	3,907		
	Lüksemburg	3,041		
	Slovak Cumhuriyeti	3,825		

³⁰⁴ IMF Yönetim Kurulu Oy Güçleri, <<http://www.imf.org/external/np/sec/memdir/eds.htm>>, B.T: 25.07.2006.

	Slovenya	2,567		
	Türkiye	9,890	111,696	5.13
Jeroen Kremers (Hollanda) <i>Yuriy G. Yakusha</i> (Ukrayna)	Ermenistan	1,170		
	Bosna Hersek	1,941		
	Bulgaristan	6,652		
	Hırvatistan	3,901		
	Kıbrıs Rum Yönetimi	1,646		
	Gürcistan	1,753		
	İsrail	9,532		
	Makedonya	939		
	Moldova	1,482		
	Hollanda	51,874		
	Romanya	10,552		
	Ukrayna	13,970	105,412	4.84
Moisés Schwartz (Meksika) <i>Mary Dager</i> (Venezüella)	Kosta Rika	1,891		
	El Salvador	1,963		
	Guatemala	2,352		
	Honduras	1,545		
	Meksika	26,108		
	Nikaragua	1,550		
	İspanya	30,739		
	Venezüella	26,841	92,989	4.27
Arrigo Sadun (İtalya) <i>Miranda Xafa</i> (Yunanistan)	Arnavutluk	737		
	Yunanistan	8,480		
	İtalya	70,805		
	Malta	1,270		
	Portekiz	8,924		
	San Marino	420		
	Timor-Leste	332	90,968	4.18
Jonathan Fried (Kanada) <i>Peter</i>	Antigua ve Barbuda	385		
	Bahama	1,553		
	Barbados	925		

<i>Charleton (İrlanda)</i>	Belize	438		
	Kanada	63,942		
	Dominika	332		
	Grenada	367		
	İrlanda	8,634		
	Jamaika	2,985		
	Saint Kitts ve Nevis	339		
	Saint Lucia	403		
	Saint Vincent ve Granada	333	80,636	3.71
Tuomas Saarenheimo (Finlandiya) <i>Jon Thorvardur Sigurgeirsson (İzlanda)</i>	Danimarka	16,678		
	Estonya	902		
	Finlandiya	12,888		
	İzlanda	1,426		
	Letonya	1,518		
	Litvanya	1,692		
	Norveç	16,967		
	İsveç	24,205	76,276	3.51
Jong Nam Oh (Kore) <i>Richard Murray (Avustralya)</i>	Avustralya	32,614		
	Kiribati	306		
	Kore	16,586		
	Marshall Adaları	285		
	Mikronezya	301		
	Moğolistan	761		
	Yeni Zelanda	9,196		
	Palau	281		
	Papua Yeni Gine	1,566		
	Filipinler	9,049		
	Samoa	366		
	Seyşeller	338		
	Solomon Adaları	354		
	Vanuatu	420	72,423	3.33
	Bahreyn	1,600		

A. Shakour Shaalan (Mısır) <i>Samir El-Khour</i> (Lübnan)	Bahreyn	1,600		
	Mısır	9,687		
	Irak	12,134		
	Ürdün	1,955		
	Kuveyt	14,061		
	Lübnan	2,280		
	Libya	11,487		
	Maldivler	332		
	Umman	2,190		
	Katar	2,888		
	Suriye Arap Cumhuriyeti	3,186		
	Birleşik Arap Emirlikleri	6,367		
	Yemen	2,685	70,852	3.26
<hr/>				
Sulaiman M. Al- Turki (Suudi Arabistan) <i>Abdallah S. Alazzaz</i> (Suudi Arabistan)	Suudi Arabistan	70,105	70,105	3.22
<hr/>				
Hooi Eng Phang (Malezya) <i>Made Sukada</i> (Endonezya)	Brunei	2,402		
	Kamboçya	1,125		
	Fiji	953		
	Endonezya	21,043		
	Lao	779		
	Malezya	15,116		
	Myanmar	2,834		
	Nepal	963		
	Singapur	8,875		
	Tayland	11,069		
	Tonga	319		
	Vietnam	3,541	69,019	3.17
<hr/>				
Peter J. Ngumbullu (Tanzanya)	Angola	3,113		
	Botsvana	880		

<i>Peter Gakunu (Kenya)</i>	Burundi	1,020		
	Eritre	409		
	Etiyopya	1,587		
	Gambiya	561		
	Kenya	2,964		
	Lesoto	599		
	Malavi	944		
	Mozambik	1,386		
	Namibya	1,615		
	Nijerya	17,782		
	Sierra Leone	1,287		
	Güney Afrika Cumhuriyeti	18,935		
	Sudan	1,947		
	Svaziland	757		
	Tanzanya	2,239		
	Uganda	2,055		
Zambiya	5,141	65,221	3.00	
<hr/>				
<i>Wang Xiaoyi (Çin) GE Huayong (Çin)</i>	Çin	63,942	63,942	2.94
<hr/>				
<i>Thomas Moser (İsviçre) Andrzej Raczko (Polonya)</i>	Azerbaycan	1,859		
	Kırgızistan	1,138		
	Polonya	13,940		
	Sırbistan Karadağ	4,927		
	İsviçre	34,835		
	Tacikistan	1,120		
	Türkmenistan	1,002		
	Özbekistan	3,006	61,827	2.84
<hr/>				
<i>Aleksei V. Mozhin (Rusya Federasyonu) Andrei Lushin (Rusya Federasyonu)</i>	Rusya Federasyonu	59,704	59,704	2.74
<hr/>				

Abbas Mirakhor (İran İslam Cumhuriyeti) <i>Mohammed Daïri</i> (Cezayir)	Afganistan İslam Cumhuriyeti	1,869		
	Cezayir	12,797		
	Gana	3,940		
	İran İslam Cumhuriyeti	15,222		
	Fas	6,132		
	Pakistan	10,587		
	Tunus	3,115	53,662	2.47
<hr/>				
Eduardo Loyo (Brezilya) <i>Roberto Steiner</i> (Kolombiya)	Brezilya	30,611		
	Kolombiya	7,990		
	Dominik Cumhuriyeti	2,439		
	Ekvator	3,273		
	Guyana	1,159		
	Haiti	1,069		
	Panama	2,316		
	Surinam	1,171		
	Trinidad Tobago	3,606	53,634	2.46
<hr/>				
B.P. Misra (Hindistan) <i>Amal Uthum Herat</i> (Sri Lanka)	Bangladeş	5,583		
	Bhutan	313		
	Hindistan	41,832		
	Sri Lanka	4,384	52,112	2.39
<hr/>				
Héctor R. Torres (Arjantin) <i>Javier Silva-Ruete</i> (Peru)	Arjantin	21,421		
	Bolivya	1,965		
	Şili	8,811		
	Paraguay	1,249		
	Peru	6,634		
	Uruguay	3,315	43,395	1.99
<hr/>				
Damian Ondo Mañe (Ekvador Ginesi) <i>Laurean W.</i> <i>Rutayisire</i> (Ruanda)				
	Benin	869		
	Burkina Faso	852		
	Kamerun	2,107		
	Cape Verde	346		

	Orta Afrika Cumhuriyeti	807		
	Çad	810		
	Komor	339		
	Kongo Demokratik Cumhuriyeti	5,580		
	Kongo Cumhuriyeti	1,096		
	Côte d'Ivoire	3,502		
	Djibouti	409		
	Ekvador Ginesi	576		
	Gabon	1,793		
	Gine	1,321		
	Gine Bissau	392		
	Madagaskar	1,472		
	Mali	1,183		
	Moritanya	894		
	Mauritius	1,266		
	Nijer	908		
	Ruanda	1,051		
	Sao Tome ve Principe	324		
	Senegal	1,868		
	Togo	984	30,749	1.41
			2,175,345 _{3,4,5}	99.97 ⁶

¹ Genel hesapla ilgili konularda oy gücü, Fon'un bu hesabından kullanılan kaynaklara göre değişmektedir.

² Genel Hesap ve Özel Çekme Hakları Hesabı'ndaki toplam oyların oranı 2,176,037'dir.

³ Bu toplama, 2004 yılında yapılan Yönetim Kurulu seçimine katılmayan Somali'nin oyları dâhil değildir. Bu üyenin toplam oyu 692 olup, Genel Hesap ve Özel Çekme Hakları Hesabı'ndaki oranı 0.03'tür.

⁴ Liberya'nın oy hakları, 5 Mart 2003 tarihinden itibaren geçerli olmak üzere, Fon Anlaşması'nın XXVI. maddesi, 2. bölüm (b) bendi gereğince askıya alınmıştır.

⁵ Zimbabve'nin oy hakları, 6 Haziran 2003 tarihinden itibaren geçerli olmak üzere, Fon Anlaşması'nın XXVI. maddesi, 2. bölüm (b) bendi gereğince askıya alınmıştır.

⁶ Yuvarlak hesap yapıldığından, tek tek hesaplandığında farklı rakamlar ortaya çıkabilecektir.

EK 3. BAZI KARARLAR İÇİN AĞIRLIKLIL OY ORANLARI

KONU	ANLAŞMA MADDESİ	OY ORANI
Kotalarda herhangi bir değişiklik	III. b.2 (c)	% 85
Yükseltilmiş kotaların ödenmesi vasıtası	III. b.3 (d)	% 70
Genel kambiyo düzenlemeleri	IV. b.2 (c)	% 85
Zorunlu geri ödeme sürelerinde değişiklik	V. b.7 (c-d)	% 85
Faiz oranı veya ücretlerin belirlenmesi	V. b.8 (d)- 9 (a)	% 70
Altın satışı	V. b.12 (b-c-e)	% 85
IMF'ye ödemelerin altınla yapılmasının kabulü	V. b.12 (b-d)	% 85
Özel tahsisler hesabından gelişmekte olan üyelere ödemeler dengesi desteği	V. b.12 (f)	% 85
Özel tahsisler hesabının tasfiye edilmesi	V. b. 12 (j)	% 85
Konsey kurulmasına karar vermek	XII. b. 1	% 85
Yönetim Kurulu üyeleri sayısının artırılması veya azaltılması	XII. b.3 (b)	% 85
Genel ihtiyatların dağıtımı	XII. b.6 (d)	% 70
Bir üye hakkında rapor yayınlanması	XII. b. 8	% 70
SDR'ye kıymet takdirinde esaslı değişiklik	XV. b.2	% 85
SDR'ye kıymet takdirinde diğer değişiklik	XV. b.2	% 70
SDR tahsis etme	XVIII. b.4 (d)	% 85
SDR'de faiz oranlarının belirlenmesi	XX. b.3	% 70
Oy hakkının askıya alınması veya iade edilmesi	XXVI. b.2 (b)	% 70
Mecburî çekilme	XXVI. b. 2 (c)	% 85
IMF Anlaşması'nın değiştirilmesi	XXVIII. (a)	% 85
Üyenin teklifi olmaksızın parasının değer denkliğinde değişiklik yapılamaması hakkındaki maddede değişiklik	XXVIII. (a)	% 100
Üyenin rızası olmadan kotasının değiştirilemeyeceği hakkındaki maddede değişiklik	XXVIII. (a)	% 100
Fon'dan çekilme hakkındaki maddede değişiklik	XXVIII. (a)	% 100

KAYNAKÇA

KİTAPLAR

ALKİN, Erdoğan. **İktisat**. İstanbul: Filiz Kitabevi, 1992.

ALPAGO, Hasan. **IMF Türkiye İlişkileri**. İstanbul: Ötüken Neşriyat, 2002.

AREN, Sadun. **100 Soruda Para ve Para Politikası**. Dördüncü basım. İstanbul: Gerçek Yayınevi, 1991.

_____. **İstihdam Para ve İktisadi Politika**. Dokuzuncu basım. Ankara: Savaş Yayınları, 1989.

BAYGIN, Cem. **Yabancı Para Üzerinden Borçlanmalar ve Hukukî Sonuçları**. İstanbul: Kazancı Hukuk Yayınları, 1997.

BOUGHTON, James M.. **IMF Working Paper Does the World Need a Universal Financial Institution?**, Washington: International Monetary Fund, 2005.

ÇAĞLAR, Ünal. **Döviz Kurları Uluslararası Para Sistemi ve Ekonomik İstikrar**. İstanbul: Alfa Yayınları, 2003.

DEMİR, Gülten. **Asya Krizi ve IMF**. İstanbul: Der Yayınevi, 1999.

DOĞAN, Yalçın. **IMF Kıskaçında Türkiye 1946-1980**. Ankara: Toplum Yayınevi, 1980.

EĞİLMEZ, Mahfi. **Hazine**. İstanbul: Diyalog Yayınları, 1997.

EĞİLMEZ, Mahfi ve KUMCU, Erkan. **Ekonomi Politikası Teori ve Türkiye Uygulaması**. Dördüncü basım. İstanbul: Om Yayınevi, 2003.

ENER, Meliha ve SİVEREKLİ DEMİRCAN, Esra. **Küreselleşen Dünyada IMF Politikaları ve Türkiye**. Ankara: Roma Yayınları, 2004.

EREN, Fikret. **Borçlar Hukuku Genel Hükümler**. Sekizinci basım. İstanbul: Beta Yayınevi, 2003.

EROĞLU, Ömer. **Para Teorisi ve Politikası Ders Notları**. Isparta: Süleyman Demirel Üniversitesi Yayını, 2004.

EŞKİNAT, Rana. **Küreselleşme ve Türkiye Ekonomisine Etkisi**. İkinci basım. Eskişehir: Anadolu Üniversitesi Hukuk Fakültesi Yayınları, 2001.

FEYZİOĞLU, Feyzi Necmeddin. **Borçlar Hukuku Genel Hükümler Cilt II**. İkinci basım. İstanbul: Fakülter Matbaası, 1977.

GOLD, Joseph. (Edited by: Jane B. Evensen, Jai Keun Oh), **Legal and Institutional Aspects of the International Monetary System Selected Essays**. Washington, D.C.: International Monetary Fund, 1979.

GÜNDÜZ, Aslan. **Milletlerarası Hukuk ve Milletlerarası Teşkilatlar Hakkında Temel Metinler**. İkinci basım. İstanbul: Beta Yayınevi, 1994.

GÜNVER TURAN, Gül. **Uluslararası Para Sistemi Dünü ve Bugünü**. Ankara: Türkiye İş Bankası Yayınları, 1980.

İNAN, Ali Naim. **Borçlar Hukuku Genel Hükümler (Ders Notları) 2. Cilt**. Ankara: Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Yayınları, 1973.

KARLUK, Rıdvan. **Uluslararası Ekonomik Mali ve Siyasal Kuruluşlar**. Beşinci basım. Ankara: Turhan Kitabevi, 2002.

LOWENFELD, Andreas. **International Economic Law**. Oxford: Oxford University Press, 2002.

MANN, F.A.. **The Legal Aspect of Money**. Beşinci basım. New York: Oxford University Press, 1992.

MERAY, Seha L.. **Uluslararası Hukuk ve Örgütler**. İkinci basım. Ankara: Ankara Üniversitesi Siyasal Bilgiler Fakültesi Yayını, 1979.

MÜSLÜMOV, Alövsat; HASANOV, Mübariz; ÖZYILDIRIM, Cenktan. **Döviz Kuru Sistemleri ve Türkiye’de Uygulanan Döviz Kuru Sistemlerinin Ekonomiye Etkileri**. İstanbul: TÜGİAD Ekonomi Ödülleri Yayınları, 2003.

ÖNER, Oğuz. **Türkiye’yi Uluslararası Ekonomik Kuruluşlara Üye Yapan Antlaşmalar**, Ankara: Ankara Üniversitesi Siyasal Bilgiler Fakültesi Yayınları, 1974.

ÖNEY, Erden. **Uluslararası Para Sistemi**. Ankara: Sevinç Matbaası, 1980.

ÖZBEK, Dilek Saygın. **Uluslararası Para Sistemleri ve Parasal İlişkiler**. Ankara: Ankara İktisadi ve Ticari İlimler Akademisi Yayını, 1981.

PARASIZ, İlker. **İktisadın A B C’si**. Dördüncü basım. Bursa: Ezgi Kitabevi, 2000.

_____. **Modern Para Teorisi**. Bursa: Ezgi Kitabevi, 1998.

PARASIZ, İlker ve YILDIRIM, Kemal. **Uluslararası Finansman Teori ve Uygulama Dışa Açık Makro Ekonomiye Giriş**. Bursa: Ezgi Kitabevi Yayınları, 1994.

PAZARCI, Hüseyin. **Uluslararası Hukuk**. Ankara: Turhan Kitabevi, 2003.

QURESHI, Asif H.. **International Economic Law**. Londra: Sweet&Maxwell, 1999.

REİSOĞLU, Safa. **Borçlar Hukuku Genel Hükümler**. Onsekizinci basım. İstanbul: Beta Yayınevi, 2006.

SEIDL-HOHENVELDERN, Ignaz. **International Economic Law**. Üçüncü basım. The Hague: Kluwer Law International, 1999.

SEYİDOĞLU, Halil. **Uluslararası İktisat Teori Politika ve Uygulama**. Onikinci basım. İstanbul: Güzem Yayınları, 1998.

SOLOMON, Robert. **The International Monetary System 1945-1981**. An Updated and Expanded Edition of the International Monetary System 1945-1976. New York: Harper&Row Publishers, 1982.

TEKİNAY, Selahattin Sulhi; AKMAN, Sermet; BURCUOĞLU, Haluk; ALTOP, Atilla. **Tekinay Borçlar Hukuku Genel Hükümler**. Yedinci basım. İstanbul: Filiz Kitabevi, 1993.

TOLUNER, Sevin. **Milletlerarası Hukuk Açısından Türkiye'nin Bazı Dış Politika Sorunları**. İkinci Basım. İstanbul: Beta Yayınları, 2004.

TREASURER'S DEPARTMENT. **Financial Organization and Operations of the IMF**. Altıncı basım. Washington, D.C.: International Monetary Fund, 2001.

TÖRE, Nahit. **Bankacılar İçin Dış Ticaret ve Kambiyo Bilgisi**. Sekizinci basım. Ankara: Banka ve Ticaret Hukuku Araştırma Enstitüsü, 1995.

_____. **Uluslararası Para Sistemi ve Azgelişmiş Ülkeler**. Ankara: Sevinç Matbaası, 1972.

TUNÇOMAĞ, Kenan. **Türk Borçlar Hukuku Genel Hükümler 1. Cilt**. Altıncı basım. İstanbul: Sermet Matbaası, 1976.

TURHAN, Turgut. **Milletlerarası Sözleşmelerde Yabancı Para Kayıtları**. Ankara: Banka ve Ticaret Hukuku Araştırma Enstitüsü, 1997.

TÜTÜNCÜ, Ayşe Nur. **İnsancıl Hukuka Giriş**. İstanbul: Beta Yayınları, 2006.

UYSAL, Doğan. **IMF Politikaları ve Türkiye**. Konya: Çizgi Kitabevi, 2004.

MAKALELER

CARROLL, Mitchell B.. “Summit of International Monetary Law”, **Int’l L.** Vol:3, (1968-1969), ss.372-84.

GIANARIS, William N.. “Weighted Voting in the International Monetary Fund and World Bank”, **Fordham Int’l L. J.**, Vol: 14, 1990-1991, ss.910-45.

GOLD, Joseph. “International Monetary Law in an Age of Floating Currencies”, **Am. Soc’y Int’l L. Proc**, Vol: 73, 1979, ss.1-14.

GÜRKAYNAK, Muharrem. “Ekonomik Hukuk Bağlamında “Esnek Hukuk” Yönelimi”, **Kocaeli Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi**, Sayı:4, Ocak 2005, ss. 241-57.

HO, Daniel E.. “Compliance and International Soft Law: Why Do Countries Implement the Basle Accord?”, **Journal of International Economic Law**, Vol: 5(3), 2002, ss. 647-88.

LICHTENSTEIN, Cynthia Crawford. “Hard Law v. Soft Law: Unnecessary Dichotomy?”, **Int’l L.** Vol: 35, 2001, ss. 1433-41.

LOWENFELD, Andreas F.. “Is There Law After Bretton Woods”, **U. Chi. L. Rev.**
Vol:50, 1983, ss.350-401.

_____. “The International Monetary System and the Erosion of Sovereignty:
Essay in Honor of Cynthia Lichtenstein”, **B.C. Int’l Comp. L. Rew.**
Vol: 25, 2002, ss.257-72.

MANN, F.A.. “Money in Public International Law”, **The British Year Book of
International Law**, 1949, ss. 259-93.

QURESHI, Asif H.. “An Eclectic Approach to International Economic
Engagement”, **Perpectives in International Economic law**, edited
by **Asif H. Qureshi**. The Hague: Kluwer Law International, 2002, ss.
9-30.

TİMUR, Hıfzı. “Paranın Hukukî Mahiyeti”, **Ordinaryüs Profesör İbrahim Fazıl
Pelin’in Hatırasına Armağan**, İstanbul: İsmail Akgün Matbaası, ss.
309-25, 1948.

ZAMORA, Stephen. “Sir Joseph Gold And The Development of International
Monetary Law”, **Int’l L.**, Vol:23, 1989, ss.1009-26.

İNTERNET SAYFALARI

DEMİR ABAAN, Z. Ernur. “**Para: Para Hukuku ve Kaynakları**”, Türkiye
Cumhuriyet Merkez Bankası Araştırma Genel Müdürlüğü Çalışma
Tebliği, 2004. <[http://www.tcmb.gov.tr/research/discus/
WP0405TUR.pdf](http://www.tcmb.gov.tr/research/discus/WP0405TUR.pdf)> B.T: 30.1.2006.

SELECTED DECISIONS AND SELECTED DOCUMENTS OF THE IMF.

Agreement Between the United Nations and the International Monetary Fund, <<http://www.imf.org/external/pubs/ft/sd/index.asp?decision=DN19>>, B.T: 03.05.2006.

_____. **Establishment of Joint Ministerial Committee of the Boards of Governors of the Bank and the Fund on the Transfer of Real Resources to Developing Countries**, <<http://www.imf.org/external/pubs/ft/sd/index.asp?decision=29-9>>, B.T: 14.06.2006.

_____. **General Arrangements to Borrow**, <[http://www.imf.org/external/pubs/ft/sd/index.asp?decision=1289-\(62/1\)](http://www.imf.org/external/pubs/ft/sd/index.asp?decision=1289-(62/1))>, B.T: 13.06.2006.

_____. **“General Arrangements to Borrow: Borrowing Agreement with Saudi Arabia”**, <[http://www.imf.org/external/pubs/ft/sd/index.asp?decision=7403-\(83/73\)](http://www.imf.org/external/pubs/ft/sd/index.asp?decision=7403-(83/73))>, B.T: 30.04.2006.

_____. **Guidelines on Conditionality**, <[http://www.imf.org/external/pubs/ft/sd/index.asp?decision=12864-\(02/102\)](http://www.imf.org/external/pubs/ft/sd/index.asp?decision=12864-(02/102))>, B.T: 13.06.2006.

_____. **New Arrangements to Borrow**, <[http://www.imf.org/external/pubs/ft/sd/index.asp?decision=11428-\(97/6\)](http://www.imf.org/external/pubs/ft/sd/index.asp?decision=11428-(97/6))>, B.T: 13.06.2006.

_____. **The IMF - World Bank Concordat**, <<http://www.imf.org/external/pubs/ft/sd/index.asp?decision=DN10>>, B.T: 13.06.2006.

_____. **Transformation of the Interim Committee of the Board of Governors on the International Monetary System into the International Monetary and Financial Committee of the Board of Governors**, <<http://www.imf.org/external/pubs/ft/sd/index.asp?decision=54-9>>, B.T: 13.06.2006.

IMF. **Articles of Agreement of the International Monetary Fund**,
<<http://www.imf.org/external/pubs/ft/aa/index.htm>>, B.T: 06.02.2006

_____. **By-Laws of the International Monetary Fund**,
<<http://www.imf.org/external/pubs/ft/bl/bl13.htm>>, B.T: 13.06.2006.

_____. **IMF Finances**, <<http://www.imf.org/external/fin.htm>>, B.T: 07.0.2006.

IMF EXTERNAL RELATIONS DEPARTMENT. **A Factsheet - IMF Chronology**, <<http://www.imf.org/external/np/exr/chron/chron2.asp>>, B.T: 17.02.2006.

_____. **A Factsheet - Gold in the IMF**, <<http://www.imf.org/external/np/exr/facts/gold.htm>>, B.T: 30.04.2006.

_____. **A Factsheet - Guide to Committees, Groups, and Clubs**,
<<http://www.imf.org/external/np/exr/facts/groups.htm#G7>> B.T:
17.02.2006.

_____. **A Factsheet - IMF Borrowing Arrangements: GAB and NAB**,
<<http://www.imf.org/external/np/exr/facts/gabnab.htm>>, B.T:
30.04.2006.

_____. **A Factsheet - IMF Concessional Financing Through the ESAF**,
<<http://www.imf.org/external/np/exr/facts/esaf.htm>>, B.T:
27.06.2006.

_____. **A Factsheet - IMF Lending**, <<http://www.imf.org/external/x10/changeccs/changestyle.aspx>>, B.T: 27.06.2006.

- _____. **A Factsheet - IMF Quotas**, <<http://www.imf.org/external/np/exr/facts/quotas.htm>>, B.T: 17.02.2006.
- _____. **A Factsheet – SDR Valuation**, <http://www.imf.org/external/np/fin/rates/rms_sdrv.cfm>, B.T: 30.06.2006.
- _____. **A Factsheet - Special Drawing Rights (SDRs)**, <<http://www.imf.org/external/np/exr/facts/sdr.HTM>>, B.T: 10.04.2006.
- _____. **A Factsheet - The IMF and the World Bank**, <<http://www.imf.org/external/np/exr/facts/imfwb.htm>>, B.T: 17.02.2006.
- _____. **A Factsheet - The IMF and the World Trade Organization**, <<http://www.imf.org/external/np/exr/facts/imfwto.htm>>, B.T: 17.02.2006.
- _____. **A Factsheet - The Poverty Reduction and Growth Facility (PRGF)**, <<http://www.imf.org/external/np/exr/facts/prgf.htm>>, B.T: 27.06.2006.
- _____. **A Factsheet - What Is the IMF?**, <<http://www.imf.org/external/pubs/ft/exrp/what.htm>>, B.T: 17.02.2006.
- _____. **IMF Managing Directors**, <<http://www.imf.org/external/np/exr/chron/mds2.asp>>, B.T: 29.07.2006.
- Viyana Andlaşmalar Hukuku Sözleşmesi**, <http://untreaty.un.org/ilc/texts/instruments/english/conventions/1_1_1969.pdf> B.T: 18.7.2006

Uluslararası Adalet Divanı Statüsü, <<http://www.icj-cij.org/icjwww/basicdocuments/basictext/basicstatute.htm#TOC>>, B.T: 12.04.2006;

DİĞER KAYNAKLAR

ATALAY, İbrahim Orkun. “Milletlerarası Ekonomik Hukukun Temel Kurumlarının Yapıları, Faaliyetleri ve Geçirdikleri Değişim”. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Marmara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, 2003.

Case Concerning the Payment of Various Serbian Loans Issued in France, PCIJ, Ser. A., No:20-1. 1929, ss.5-89.

Case Concerning the Payment in Gold of Brazilian Federal Loans Contracted in France, PCIJ, Ser. A., No:20-1. 1929, ss.93-155.

RESMÎ GAZETE, 25 Şubat 1930; 25 Şubat 1947; 26 Ocak 1970; 06 Haziran 1970; 06 Kasım 1984; 11 Ağustos 1989; 31 Ocak 2004.

YAŞIN, Nilay Emine. “Türkiye’de 2000 Sonrası İstikrar Arayışları ve Uluslararası Para Fonu (IMF) ile İlişkileri”. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Anadolu Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, 2002.